

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ 6' 15-30 ΣΕ-
ΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1909

ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ *

Η ανάγκη του θεραπεύεσθαι υπήρξε πάντοτε εν των εμφύτων της αυτοσυντηρήσεως του ανθρώπου.

Από των αρχαιωτάτων χρόνων το ανθρώπινον πνεύμα εξήγησε διά παντός μέσου να επιτύχη ανακούφισιν εκ των δεινών της νόσου, ην τελείως ηγνώνει επί χρόνον μακρόν· η θεραπευτική και ακολουθία προϋπήρξε πολὺν τῆς παθολογίας.

Πρωταρχικῶς τὸ ἐμφυτον και ὁ ἐμπειρισμὸς, κατά τινος δὲ και ἡ ἀπομίμησις αὐτῶν τῶν κατωτέρων ζῴων, ἐχρησίμευσαν ὡς ὁδηγοὶ πρὸς ἀναζητήσιν φαρμάκων και θεραπείας. Οἱ ποιμένες και οἱ ἱερεῖς υπήρξαν οἱ πρώτοι ἰατροὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ ποιμένες, παρατηροῦντες τὰ ἑαυτῶν ζῴα ποῖα προετίμων φυτὰ δὲ ἐνόσουν, ἐδιδάσκοντο οὕτως ἰατρικῆς ἰδιότητος τῶν φυτῶν και ἐφήρμοζον ταύτας τῷ ἀνθρώπῳ. Οὕτως ἱστορεῖται διὰ τὸν Μελάμπους, ὁ ἀρχαῖος ἱερεὺς Ἑλλην ἰατρὸς, ἦτο ποιμὴν, ἐδιδάχθη δὲ τὴν καθαρτικὴν ἰδιότητα τοῦ ἐλλεβόρου παρατηρῶν διὰ τοιαύτην εἶχεν ἐπὶ τῶν αἰγῶν.

Οἱ δὲ ἱερεῖς πάντων τῶν λαῶν, κυρίως δὲ τῆς Αἰγύπτου, δὲν ἐθεωροῦντο μόνον γνῶσται τῆς θρησκείας, ἀλλὰ και τῶν μυστηρίων ἐν γένει τῆς Φύσεως ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἱερά Τέχνη, εἰς ἣν υπήγετο και ἡ Ἱατρική.

Εἰς τῶν κλάδων τῆς τέχνης ταύτης ἦτο και ἡ τοῦ τῆκεν τὰ μέταλλα, ὧν τινὰ κινόμενα ἐθεωροῦντο ὠφέλιμα τῇ υγιείᾳ και πολλάκις διατηροῦντα τὴν ζωὴν ἐπὶ μακρότερον χρόνον, ἐξ ὧν εἰκάζεται διὰ τὴν ὑπὲρ πᾶσιν τότε ἰδέα φαρμάκων και κατὰ τινος και χημείας. Τοῦτο δ' ἐξάγεται προσέτι και ἐκ τῶν τότε συχνότατα γινόμενων ταριχεύσεων τῶν νεκρῶν, οὓς εἶχον τὴν

συνήθειαν νὰ διατηρῶσιν ὡς οἶόν τ' ἐπὶ μακρότερον χρόνον, ὅπως ἐμπνέωσι τὸν σεβασμὸν τοῖς ἀπογόνους.

Ὁ οἶνος δὲ ἐκ φοίνικος, τὸ ἄλας, τὸ ἔλαιον τῆς κέδρου, ἡ σμύρνα, τὸ κιννάμωμον και τινὰ ἄλλα φάρμακα ἦσαν τὰ ἐν χρήσει διὰ τὰς ταριχεύσεις, αἵτινες ἐτελοῦντο μετὰ θανατοῦς ἐπιτυχίας, ὥστε νὰ διατηρῶνται ἀναλλοίωτοι και αὐταὶ ἔτι αἱ βλεφαρίδες, καθὰ περὶ τούτων ἐξιστοροῦσι γραφικώτατα και διὰ μακρῶν Διόδωρος ὁ Σικελιώτης και ὁ Ἡρόδοτος.

Ἡσκειτο δ' ἐννοεῖται, ἡ ἰατρικὴ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκείας και τοῦ μυστικισμοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς ναοῖς, ἐνθα ἡ ὑποβολὴ ἀπετέλει ἐν τῶν ἡρωϊκωτέρων φαρμάκων. Τῶν πεφημισμένων τούτων ἱερέων τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔμνησαν, ὡς γνωστόν, και αὐτοὶ οἱ ποιηταί, ἰδίως δ' ὁ Ὅμηρος. Εἶνε γνωστόν ἐπίσης διὰ τὸν Πυθαγόρα, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Πλάτων μετέβησαν εἰς Αἴγυπτον, ὅπως ἀντλήσωσι διάφορους γνῶσεις.

Ἄλλ' ἡ ἰατρικὴ ἔλαβε κυρίως γένεσιν ἀφ' οὗτοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος ἠνοῖξαν, ὡς λέγει ὁ Claude Bernard, τὸ μέγα βιβλίον τῆς Φύσεως και ἐξήγησαν ν' ἀναγνώσωσιν ἐν αὐτῷ διὰ τῆς παρατηρήσεως. Καὶ ἡ ἀθάνατος αὐτῆς δόξα ἐπεφυλάσσετο τῇ ἑλληνικῇ φυλῇ, ἀρξάμενη ὡς γνωστόν ἀπὸ τοῦ Ἱπποκράτους.

Δὲν προσέθετο πολλὰ φάρμακα εἰς τὰ τότε ὑπάρχοντα ὁ πατὴρ τῆς ἰατρικῆς, ἀλλ' ἐσωστηματοποίησε τὴν χρῆσιν τούτων ἐν σχέσει πρὸς τὰ φαινόμενα τῶν νόσων, ὧν ὑπῆρξεν ὁ πρώτος ζωγράφος. Ἐκ τῶν φυτικῶν φαρμάκων ὁ λευκὸς ἐλλέβορος, τὸ ἐσχάλιμα τῆς εὐφορβίας, ἡ ῥίζα τῆς ἐλίνης, ὡς καθαρτικά· ἡ ῥίζα τῆς θανάσης, τὰ φύλλα τῆς χαμαιδάφνης ὡς ἐπισπαστικά· ἐκ δὲ τῶν μεταλλικῶν φαρμάκων ἡ στυπτηρία, τὰ ἄλατα τοῦ χαλκοῦ και τοῦ μολύβδου ἀπετέλουν πᾶσαν σχεδὸν τὴν φαρμακευτικὴν

* Ἀπὸ τὰ προλεγόμενα τῆς «Θεραπευτικῆς» τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Καλλικούνη δημοσιεύομεν τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο πολλοῦ ἐπιστημονικοῦ και κοινωνικοῦ ενδιαφέροντος.

πανοπλίαν τοῦ Ἱπποκράτους κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν νόσων. Ἄλλ' ἡ φαρμακευτικὴ αὕτη ἐνδεῖα δὲν ἠνθύσει πρὸς τὸν μέγαν τῆς ἀρχαιότητος ἰατρόν. Ἐπέσβευεν ὅτι ἡ φύσις θεραπεύει κατὰ τὸ πλεῖστον τοὺς ἀρρώστους καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ διαταράσῃ τις τὰς θεραπευτικὰς προσπάθειαι ταύτης διὰ χορηγίας φαρμάκων ἢ ἀνδραστηριῶν.

Ἀπὸ τῶν Ἱπποκρατικῶν χρόνων ἡ ἐξέλιξις τῆς θεραπευτικῆς διήλθε φυσικῇ τῇ λόγῳ φάσει ποιικίαι καὶ πονηρίας, μέχρι οὗ προπαρασκευάσει κρείττον τὸ μέλλον.

Ἡ ἐμπειρικὴ θεραπευτικὴ, ἥτις ἄλλως τε δὲν παρήλθεν ἀκαρπός, ἐσχετίζετο βαθμῶδες πρὸς τὴν σπουδῆν «τῶν νόσων», «τῆς ὑγείας» καὶ αὐτοῦ ἐστὶ τοῦ ζητήματος τῆς «ζωῆς».

Ἐμορφώθησαν δ' οὕτω σὺν τῷ χρόνῳ τὰ καὶ μέχρι σήμερον κρατοῦντα θεραπευτικὰ συστήματα, ὧν τὰ κυριώτερα εἰσι τὰ ἑξῆς:

1) Ἡ θεραπευτικὴ τῆς φύσεως. 2) Ἡ συμπτωματικὴ θεραπευτικὴ. 3) Ἡ φυσιολογικὴ θεραπευτικὴ. 4) Ἡ ἐκ τῆς παθογενείας κλπ., περὶ ὧν ἐν ἐκτάσει γίνεται λόγος ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Θεραπεύειν. Ἀπέχειν πάσης θεραπείας. Μὴ βλέπειν. Ἰδοὺ οἱ κεφαλαῖοι δροὶ τοῦ ἔργου τοῦ θεραπευτοῦ. Ἄλλ' ὁποῖον χάος! Ἀληθῶς μέγα καὶ ἀδιέξοδος!

Θεραπεύειν. Τὸν ἀγῶνα τῆς θεραπείας ἀγωνίζονται, ὡς γνωστὸν, Φύσις καὶ Ἐπιστήμη.

Τὴν ἰδέαν τοῦ θεραπευτικοῦ τῆς φύσεως ἔργου ὑπεστήριξαν πολλοὶ κατὰ καιροὺς παρατηρηταί. Ὁ Ἱπποκράτης ὡς ἑξῆς περιγράφει τὴν θεραπευτικὴν τῆς φύσεως ἀμυναν ἐν τῷ περὶ «Ἐπιδημιῶν» κεφαλαίῳ: «Νούσων φύσις ἠητροὶ ἀνευρίσκει ἡ φύσις αὐτῇ ἑαυτῇ τὰς ἐπάδους, οὐκ ἐκ διανοίης, οἷον τὸ σκαρδαμύσειν, καὶ ἡ γλῶσσα ὑπουργεῖ, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα καὶ οὐ μαθητοῦσα τὰ δέοντα ποιεῖ. Δάκρυα, ρινῶν ὑγρότης, πταρμοί, ὠτὸς ῥυκός, στόματος ῥιζοί, ἀναγωγὴ, πνεύματος εἴσοδος, ἔξοδος, χάσμη, βῆξις, λύξις, οὐ τοῦ αὐτέου παντάπασιν τρόπον. Οὐρόν ἀφοδος καὶ φύσης καὶ ταύτης τῆς ἐτέρης, τροφῆς καὶ πνοιῆς, καὶ τοῖσι θήλεσι, αὐτοῖσι, καὶ κατὰ τὸ ἄλλο σῶμα, ἰδρώτες, κνησμοί, σκορδινισμοί καὶ ὅσα τοιαῦτα».

Ὁ δὲ Sydenham λέγει: Ἡ νόσος δὲν εἶναι ἄλλο ἢ προσπάθεια τῆς φύσεως, ἥτις διὰ τὴν νὰ διατηρήσῃ τὸν ἀρρωστον ἐργάζεται πάσαις δυνάμειν ὅπως ἀποβάλλῃ τὴν νοσηρὰν ὕλην».

Κατὰ δὲ τὸν Littre νόσος εἶναι ἀντιδρᾶσις τῆς ζωῆς, εἴτε τοπικῆ, εἴτε ἀμεινοσ καθ' ἐνὸς ἐμποδίου, μιᾶς διαταραχῆς, μιᾶς παθήσεως.

Ἡ ἰδέα αὕτη τῆς ἀντιδράσεως καὶ αὐτοθεραπείας τῆς φύσεως δὲν εἶναι βεβαίως ἀπόλυτος, ἀλλ' ἐγγλεῖται μέγα μέρος ἀληθείας. Αὐτὰ ταῦτα

τὰ παθολογικὰ φαινόμενα βαθύτερον ἐξετάζομενα μαρτυροῦσι περὶ τούτου. Ἡ ναυτία, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ἔμετος, ὁ ἐντερικός κατάρρους εἶνε μὲν συμπτώματα παθήσεως τοῦ πεπτικοῦ συστήματος ἢ καὶ τοῦ ὅλου ὄργανισμοῦ, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις σκοποῦσι τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦτο ἐκ διαφόρων βλαβερῶν οὐσιῶν, οἷαι αἱ τοξίναι, τὰ δηλητήρια καὶ τόσαι ἄλλαι. Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν οὐκ ἀντίθετα ἀλλ' ὑποβοηθητικὰ τούτων φάρμακα εἰσι τὰ ἐνδεδυμένα, ἧτοι τὰ ἐμετικὰ ἐπὶ ναυτίας, τὰ καθαρτικὰ ἐπὶ διαρροίας καὶ καθέξης. Ἡ βῆξις ἐπίσης εἶνε μὲν φαινόμενον παθολογικὸν ἐξ ἀναπλαστικοῦ ἔρεθισμοῦ τοῦ πάσχοντος βρόγχου, ἀλλὰ καὶ ἀριστον θεραπευτικὸν μέσον διὰ τὴν ἀπόχρεμψιν, ὅταν ἐνυπάρχῃσιν πτύελα ἐν τοῖς βρόγχοις. Εἶνε κατ' ἀκολουθίαν σύμπτωμα, ὅπερ ὅτι μὲν δέον νὰ καταπολεμῶμεν, ἄλλοτε δὲ νὰ εὐλαβώμεθα.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην τῆς νοσοθεραπείας οὕτως εἰπεῖν τῆς φύσεως κυροῦσιν αὐθεντικώτερον ἤδη αἱ σημερὶναι τῆς ἐπιστήμης πρόοδοι, αἷτινες ἀποκαλύπτουσι πόσον θαυμασιῶς ἀμύνεται ὁ ὄργανισμός ἡμῶν κατὰ τῶν νοσογόνων ἐχθρῶν διὰ τῶν κυτταρικῶν αὐτοῦ στοιχείων καὶ τῶν χυμῶν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Metchnikoff ἀποδειχθεῖσα «φαγοκυττάρωσις», ἰδίως δὲ ἡ «ὀροθεραπεία» εἰσι περιφανεῖς τούτου μαρτυρίαι.

Ὑποθεσίζω δὲ νοσογόνον τι αἷτιον, οἷον μικροβιον, προσβάλλει πον τὸν ὄργανισμὸν ἡμῶν: ἐξελίσσεται ἀμεινοσ, ὡς γνωστὸν, ἡ ἑξῆς σειρά φαινομένων: ὁ ἐκ τοῦ μικροβίου καὶ ἐπιμᾶλλον ὁ ἐκ τῶν τοξινῶν αὐτοῦ ἔρεθισμὸς δρᾶ παραλυτικῶς ἐπὶ τῶν ἀγγείων καὶ τῶν πέριξ ἰσθμῶν, ἐπομένως συμφορεῖται μεῖζων ποσότης αἵματος καὶ διαπιδύονται ἐκ τῶν ἀγγείων λευκὰ αἰμοσφαίρια, κατ' ἀκολουθίαν δὲ τῆς συμφορέσεως παράγεται καὶ μεῖζων θερμότης καὶ ἐξογκωσις, ἧτοι τὰ φαινόμενα τῆς καλουμένης φλεγμονῆς. Τὰ φαινόμενα ἀκριβῶς ταῦτα εἰσι καὶ οἱ θεραπευτικοὶ οὕτως εἰπεῖν ἀπόστολοι. Τὰ ἐκεῖ συσσωρευόμενα φαγοκυττάρω καὶ αἱ λοιπαὶ δρώσεις ἐκκρίσεις περικυκλοῦσι μηχανικῶς ἀφ' ἐνὸς τὰ μικρόβια καὶ ἕξ ἄλλου συνάπτουσιν ἀληθῆ ἰστοχημικὴν πάλην, τὴν πάλην τῆς «ἐπικρατήσεως». Τὰ μὲν μικρόβια ἐκχεοῦσι δηλητηριώδη ὑγρά, τὰς καλουμένας τοξίναις, πρὸς καταστροφὴν τῶν πέριξ ἰσθμῶν. Ἄλλα καὶ ὁ ὄργανισμός ἀμύνεται διὰ τῶν αὐτῶν ὄπλων. Τὰ φαγοκυττάρω ἀγωνίζονται ὅπως πέψωσιν ἐν ἐν ἐντοῖς τὰ μικρόβια, τὸ μὲν μηχανικῶς, τὸ δὲ διὰ τῶν ὀρῶν αὐτῶν. Ἐπι δὲ μᾶλλον οἱ ὄροι τῶν λοιπῶν ἰσθμῶν τοῦ ὄργανισμοῦ βοηθοῦσιν εἰς τὸν ἀντιμικροβιακὸν καὶ μικροβιοκτόνον ἀγῶνα.

Πλὴν τούτου, ὁ ὄργανισμός ἐμποτιζόμενος μέχρι τινὸς καὶ ἕξ αὐτῶν τῶν μικροβιακῶν

ἐκκρίσεων καθίσταται βαθμιαίως ἕδαφος ἦμισα πρόσφορον διὰ τὰ μικρόβια.

Τὰ παθολογικὰ ταῦτα φαινόμενα, αἷτινα γεννᾶ ὁ βιολογικὸς νόμος τῆς μοιραίας ἀναγκαιότητος, καταλήγουσιν εἰς θαυμαστὴν πρόνοιαν θεραπείας.

Ἡ φύσις λοιπὸν ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ πάλῃ κατὰ τῆς νόσου ἐπιδιώκει συχνότατα τὴν ἐπανόρθωσιν τοῦ πάσχοντος ὄργανισμοῦ καὶ τὴν ἐπανάγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ἀρχικὸν τύπον, ὃν ἡ μὲν ἰατρικὴ ἐπιστήμη καλεῖ Ἰγίαιαν, οἱ δὲ φυσιοδίφαι, ὡς ὁ Δαρβίνοσ, ὁ Λαμάρκ καὶ ἄλλοι, καλοῦσιν ὑπ' ἄλλην ἐποψιν πρότυπον ζωὴν ἢ γένος. Ὁ θεραπευτικὸς τῆς φύσεως ἀγῶν ὑπάγεται τοιούτῃ εἰς τὸν μέγαν νόμον τῆς συντηρήσεως καὶ ἀναπαραγωγῆς τῶν τύπων τῆς ζωῆς.

Ἡ αὐτόματος αὕτη θεραπευτικὴ τῆς φύσεως, ἡ ἐσωτερικὴ καὶ ἀμεινοσ, διέπεται, καθάπερ πάντα τῆς φύσεως τὰ φαινόμενα, ὑπὸ ἐκονειδῆτου μὲν ἀλλὰ τελείως σοφίας. Καὶ εἶνε μὲν ἡ ἐπιστήμη ἀνωτέρα ἐκφανοσις τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀπειρῶς ἀτελεστέρα ταύτης, διότι ἡ φύσις προϋπάρχει τῆς ἐπιστήμης.

Λάβωμεν οἰονδήποτε ὄργανον τοῦ ὄργανισμοῦ ἡμῶν, φέρε' εἰπεῖν τὸν στόμαχον ποῖος στομαχολόγος ἰατρός ἢ φυσιολόγος γινώσκει τόσα περὶ πέψεως ὅσα τὸ ὄργανον τοῦτο; Ὁ στόμαχος τοῦ λέοντος, ἐπὶ παραδείγματι, οὐδεμίαν ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ γινώσκει τελείως ποῖα αὐτῷ ἀρμόζει τροφὴ ὡς εὐπεπιτότερα καὶ διὰ τὸν ὅλον τοῦ ζῴου ὄργανισμὸν προσφορωτέρα, ἧτοι ἡ κρεοφαγία ἐνφ' ὁ στόμαχος τοῦ προβάτου μετὰ τῆς αὐτῆς σοφίας τηρεῖ ἀκριβῶς ἀντίθετον δίαιταν, τὴν φυτοφαγίαν.

Ποῖος ποτὲ νοῦς ἐπιστήμονοσ συνέλαβε τὸ μυστήριον τῆς ἀνθρωπογονίας οὕτω τελείως, ὅσον αὐτὸ τοῦτο τὸ γεννητικὸν σύστημα;

Ἀπολύτως εἰπεῖν, πᾶν ἔργον τῆς φύσεως φέρεῖ τὸν τύπον τῆς τελείας σοφίας: πᾶν δὲ ἔργον ἀνθρώπινον εἶνε ἐπι ἀτελές, κατ' ἀκολουθίαν καὶ αὕτη ἡ ἐπιστήμη.

Ἄλλ' ὁ θεραπευτικὸς τῆς φύσεως ἀγῶν δὲν στέφεται, ἐννοεῖται, πάντοτε ὑπὸ ἐπιτυχίας. Ἡ νόσος, ὡς ὁμολογεῖ ἀλλαχοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης, λαμβάνει ἐνίοτε κακὴν ὁδὸν καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ ἀφίνηται εἰς ἑαυτῆν. Αἱ νοσηραὶ τοιούται ἀντιδράσεις δὲν εἶνε πάντοτε κανονικαί, ἀλλὰ πολλάκις ἢ λιαν ἐντονοὶ, ἢ ἀσθενεῖς καὶ ἄτακτοι, ὅτε δέον νὰ ἐρχηται ἀρωγὸς ἢ θεραπευτικὴ τῆς ἐπιστήμης.

Θεραπεύει λοιπὸν κατὰ πρότιστον λόγον ἡ φύσις, κατὰ δευτέρον δὲ ἡ ἐπιστήμη καὶ κατὰ τρίτον ὁ ἰατρός.

Ἡ θεραπευτικὴ τῆς ἐπιστήμης προώριται βεβαίως οὐ μόνον νὰ ὑποβοηθηθῇ εἰς τὴν θεραπευτικὴν τῆς φύσεως, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποκαλύψῃ καὶ νὰ τελειοποιήσῃ ταύτην μετὰ λόγου καὶ

ἐρομνείας εἰς ἐνσυνείδητον καὶ ἐξωτερικήν. Ἄλλ' ἕως οὗ προσπελάσῃ εἰς τὸ ἀπώτατον τῆς προόδου ἰδανικὸν διέρχεται μεγάλας δοκιμασίας ἀτελειῶν, ὃν ἐνεκεν, ἀντὶ πολλῶν νὰ ὑποβοηθῇ, παραβλάπτει τὸ θεραπευτικὸν τῆς φύσεως ἔργον!

Καὶ ἂν τοῦτο συμβαίη διὰ τὴν ἐπιστήμην, τί νὰ εἴπῃ τις διὰ τὴν ἀτελεστέραν ταύτης μορφήν ἧτοι τὸν ἰατρόν, ὅστις ταῖς ἀτελείαις τῆς ἐπιστήμης ἐπιπροστίθῃ καὶ τὰς ἰδίας τοιαύτας κατὰ μείζονα μάλιστα βαθμῶν;

Ἰνα ἢ τις λοιπὸν ἀμεινοσ θεραπευτῆς καὶ καλλιτέχνης, ὡς ἔλεγεσ ὁ Trousseau, πρέπει νὰ ἐμβαθύνῃ πάσῃ δυνάμει εἰς τὰς μυκίας θεραπευτικὰς τῆς φύσεως προσπάθειαι καὶ νὰ γινώσκῃ νὰ εὐλαβῆται τούτων ὅτε μὲν ἀπολύτως, ὅτε δὲ ἐπεμβαίνων ἐν δέοντι καὶ σωφρόνως διὰ τῶν τῆς ἐπιστήμης φώτων.

Πρὸς τοῦτο δὲ δέον:

α) Νὰ ἢ βαθὺς γνώστης, οὐ μόνον τῆς νόσου, ἀλλὰ καὶ τοῦ νοσοῦντος: διότι δὲν θεραπεύομεν μόνην τὴν νόσον, ὡς ἐπέσβευεν ἡ ἀρχαιότερα ἰατρικὴ, οὐτε μόνον τὸν νοσοῦντα, ὡς δογματίζει ἡ νεωτέρα, ἀλλὰ τὸ σύμπλεγμα τῶν φαινομένων τὸ προκύπτει ἐκ τῆς στενῆς ἀλληλουχίας ἀμφοτέρων, ἧτοι θεραπεύομεν τὴν νόσον ἀναλόγως τοῦ νοσοῦντος.

β) Νὰ γινώσκῃ τελείως τὰ ἀμψίστομα θεραπευτικὰ μέσα καὶ τὸν λεπτότατον καὶ ἐλαστικὸν τούτων χειρισμὸν, ὅστις κυμαίνεται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν μετὰξὺ ὠφελείας καὶ βλάβης ἀναλόγως τῆς χρήσεως καὶ τῶν μυριοτρόπων ὀρων τῆς νόσου καὶ τοῦ νοσοῦντος.

γ) Δὲν ἀρκεῖ ὁ ἰατρός νὰ ἢ πολυμαθῆς καὶ σοφός, ἀλλὰ καὶ νὰ γινώσκῃ νὰ ἐκλέγῃ ὡς μέλισσα καὶ νὰ χρησιμοποιῇ δέοντως τὰς χρησίμους τῶν γνώσεων, ἀπορριπτῶν τὰς ἀχρήστους καὶ ἐπιβλαβεῖς, ὃν βροῖται ἡ θεραπευτικὴ.

Ἡ τοιαύτη πολλῶν ἀμψιανία περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν θεραπευτικῶν μέσων καὶ ἐπεμβάσεων ὑπενδυνάμει τὸ χαρακτηριστικὸν ρητόν «*Αποφάσιον ἐὰν δύνασαι καὶ ἐκλεξῶν ἐὰν τολμᾷς*». Καὶ ὅσον βαθὺς καὶ ἐνσυνείδητος ἐστὶν ὁ ἰατρός, ἐπὶ τοσοῦτο πολλῶν εὐρίσκειται ἐν τῇ ἀνάγκῃ ν' ἀμφιβάλλῃ καὶ νὰ κυμαίνεται, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἡμμεαθῆ, ὅστις εὐκόλως καὶ κατηγορηματικῶς καὶ αὐθεντικῶς ἀποφθέγγεται καὶ δογματίζει εἴτ' ἐκ τοῦ θάρρους τῆς ἀγνοίας, εἴτε καὶ πονήρως ὅπως ἐπιδειχθῆ ὡς σοφός.

Ἐν τῇ εὐρείᾳ ἐννοίᾳ τοῦ θεραπεύειν περιλαμβάνεται, ἐννοεῖται καὶ τὸ ἀνακονφιζέιν καὶ παραμυθέιν. Κάκιστα δὲ ποιοῦσιν ὅσοι τῶν ἰατρῶν σκαιῶς τῷ νοσοῦντι φέρονται εἴτ' ἐκ φύσεως εἴτε καὶ ἐπιβολῆς χάριν. Ἀποστεροῦσιν οὕτω τὸν ἀρρωστον τῆς δι' ὑποβολῆς ψυχικῆς παραδαρύνσεως, ὅπερ ἀριστος ἐστὶν θεραπευτικὸς παράγων.

Ἀπέχειν πάσης θεραπείας. Ὅταν ὁ ἰατρός

ἐξ ἐπιστημοσύνης ἢ καὶ εὐσυνειδήτου ἀγνοίας ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς ἐποφελούς αὐτοῦ ἐπεμβάσεως καὶ ἐτι μᾶλλον ὅταν φοβῆται ἐκ ταύτης ἐνδεχομένην βλάβην, καθῆκον αὐτοῦ ἐστὶ τότε τὸ ἀπέχειν πάσης θεραπείας· οὕτω δὲ πράττων δὲν παραβλάπτει τοὐλάχιστον τὴν θεραπευτικὴν τῆς φύσεως ἄμνην.

Πρὸ παντὸς μὴ βλάπτειν (primum non nocere). Βλάπτει πολλάκις ὁ ἰατρός! Τοῦτο εἶνε δυστυχῶς ἀληθέστατον. Ὀλίγιστοι εἰσὶν ἐν τῷ κόσμῳ οἱ ἰατροί, καὶ οὗτοι οὐκ κατ' ὄλον τὸ ἰατρικὸν αὐτῶν στάδιον, οἵτινες ἠτύχησαν νὰ μὴ βλάψωσιν ἐν ταῖς θεραπευτικαῖς αὐτῶν ἐπεμβάσεσι.

Τίνα δὲ τὰ αἷτια τοῦ βλάπτειν; Τὸ μὲν αἰ ἀτέλεια τῆς ἐπιστήμης, τὸ δὲ, ὅπερ συχνότερον, αἰ ἀτέλεια τοῦ ἰατροῦ, οἷον ἡ ἀγνοία, ἡ πλάνη, ἡ ἀπροσεξία, ἡ ἀναλγησία, ἐπέμβασις ἀνεπαρκής ἢ ἀκαιρὸς ἢ ἀτοπὸς ἢ ὑπερβολική, καινομανία ἀλόγιστος, τὸ πολυάσχολον κλπ.

Ἡ ἐκ τῶν ἄνω αἰτίων βλάβη συγγνωστὴ πολλάκις ἐστὶν (errare humanum est), ἰδίως ὅταν ἀπορρέῃ ἐκ τῶν ἀτελειῶν τῆς ἐπιστήμης, ἢ καὶ ὅτε ὁ ἰατρός κατέβαλε πᾶσαν εὐσυνειδήτην προσπάθειαν καὶ ἐχρησιμοποίησε πᾶσας τὰς διανοητικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ δυνάμεις ἵνα μὴ βλάψῃ. Ἀλλ' ἡ βλάβη ἐστὶν ἀσύγνωστος καὶ ἐγκληματική, ὅταν προέρχεται ἐκ παραλόγου ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ ἀλαζονικῆς αὐτοπεποιθήσεως ἢ ἐξ ἀδιαφορίας ἢ ἐκ διεστραμμένου πνεύματος ἀντιλογίας, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐκ μικρονοίας, ἥτις ἐστὶν ἡ μήτηρ πασῶν τῶν ἄνω κακιῶν.

Ἡ ἐπιβλαβὴς ὁμῶς ὅσον καὶ ἡ ἐποφελὴς δοᾶσις τοῦ ἰατροῦ ἀποτελεῖ αὐτόχρονη μυστήριον διὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ κοινοῦ. Καὶ δὴ οὐ σπανίως ἰατροὶ ὑπέροχοι, μετὰ τελείας ἐπιστημοσύνης διαγιγνώσκοντες καὶ θεραπεύοντες, ἀγνομῶς καταδικάζονται, εἴτε διότι ἐτυχον αὐτοῖς περιπτώσει νόσου μὴ ἰαταί, εἴτε καὶ ἐκ μυρῶν ἄλλων λόγων πλάνης τοῦ κοινοῦ.

Ἀφ' ἐτέρου ἄρρωστοι ἄποροι καὶ ὑπ' ἀνθυγιεινούς διατελοῦντες ὅρους εἰσέρχονται πρὸς νοσηλείαν ἐν νοσοκομείοις, ἐνθα οἱ κρείττονες ὑγιεῖνοι ὄροι, ἥτοι τῆς θερμάνσεως, τῆς ἀνέσεως, τοῦ ἀερισμοῦ, τῆς διαίτης, εἰσὶ κατὰ κανόνα τὰ κύρια θεραπευτικὰ μέσα, ὧν ἄνευ ναυαγεῖ πολλάκις οἰαδήποτε θεραπευτικὴ ἐπέμβασις. Ἐκεῖ λοιπὸν οἱ ἄρρωστοι, βελτιούμενοι ἢ θεραπεύομενοι, εὐλογοῦσι τοὺς ἰατροὺς τῶν νοσοκομείων καὶ καταρῶνται τοὺς πρῶην ἐν τῇ πόλει θεράποντας αὐτῶν. Οὕτω δ' ἐρμηνεύεται καὶ ἡ ὑπέροχος φήμη πολλῶν ἰατρῶν τῶν νοσοκομείων, στερουμένων σοβαρῶν ἐπιστημονικῶν ἐφοδίων.

Ἄλλοτε ἰατροὶ, ἱκανοὶ μὲν, διὰ τῆς ἐπεμβάσεως ὁμῶς αὐτῶν μὴ ὠφελοῦντες, ἀλλὰ καὶ μὴ

βλάπτοντες, καρποῦνται τὰς εἰς τὴν φύσιν ὀφειλομένης θεραπευτικὰς ἐκβάσεις.

Συχνότερον δὲ ἰατροὶ διαστρέφοντες τὸ θεραπευτικὸν ἔργον τῆς φύσεως καὶ βλάπτοντες ἀναδεικνύονται ἐκ περιπτώσεων ἰατρῶν, καθ' ὅσον ὅλην τὴν βλαβερὰν αὐτῶν ἐπίδρασιν κατισχύει ἐπὶ τέλος ἡ θεραπευτικὴ τῆς φύσεως νῆσι. Ταύτην ἀκριβῶς καρπούμενοι οὗτοι δοξάζονται ὡς ὑπέροχοι ἐπιστήμονες, κινουσι μάλιστα καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν δυστυχῶν ἀρρώστων!

Ἐκ πάντων τούτων δύναται τις νὰ εἰκόσῃ ὁπόσον εἶνε δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον, διὰ τὸ κοινὸν νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τοῦ ἰατροῦ, ὃν κρίνει συνήθως ἐκ τῶν ἀπατηλῶν ἐκβάσεων καὶ κυρίως ἐκ τῶν ὄρων τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας, οἷοι εἰσὶν ἡ φήμη, τὸ ἐπίπλαστον ὕψος, ἡ σοβαροφάνεια καὶ ἡ αὐθεντικὴ ἐπιβολή, ἡ ἐπισημοποίησις καὶ τῶν πλέον ἀσημάντων φαινομένων τῆς νόσου, ἢ ἄνευ ἀνάγκης πολλάκις λεπτολόγος καὶ βασιανιστικὴ ἐξέτασις τοῦ ἀρρώστου, ἡ γινομένη εἴτε πονήρως, εἴτ' ἐκ διαγνωστικῆς ἀνεκτικότητος, ἢ ἐν οὐ δέοντι πολυπράγματι καὶ αὐστηρᾷ ἐφαρμογῇ πολλῶν καὶ περιττῶν θεραπευτικῶν μέσων καὶ κανόνων καὶ τόσοι τέλος ἄλλοι ὄροι ἀπάτης καὶ ὑποκρισεως, ἀνάλογοι, ἐννοεῖται, πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὰ ἤθη ἐκάστου λαοῦ. Ἀλλ' οἱ ὄροι οὗτοι οὐδεμίαν ἀπολύτως ἔχουσι σχέσηιν πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν τοῦ ἰατροῦ, ἀποτελοῦντες πάντοτε ἀστεῖρευτον πηγὴν Μολιερείου σατύρας.

Καὶ ὁμῶς ἡ ὀπωσήποτε δημιουργηθεῖσα φήμη τοῦ ἰατροῦ, ἔστω καὶ τοῦ ἀνεπιστήμονος καὶ ἐπιβλαβοῦς, ἔχει μοιραίως ἐν ἀγαθόν· ὅτι ἀσκεῖ πολλάκις θεραπευτικὴν ἐπίδρασιν δι' ὑποβολῆς, ὅπως ἡ πεποιθήσις εἰς βότανα, εἰς ἱαματικόν τι ὕδωρ, εἰς ἄγρια λείψανα καὶ εἰκόνας, εἰς ἱεροῦς τόπους προσκνησεως. Πλέον ἢ ἀπαξ παρετηρήσαμεν τὴν θαυμασιάν θεραπευτικὴν ἐπίδρασιν τῆς θρησκευτικῆς πεποιθήσεως ἀρρώστων, οἵτινες ἀγογγύτως καὶ στοικώατα ὑπέστησαν τὰς ἀλγηδῶνας καὶ βασάνους τῆς νόσου διατηροῦντες ἀκαμπτον τὸ ἠθικὸν σθένος καὶ τὴν ἐπὶ τὰ θεῖα ἐλπίδα. Ἀναντιρρήτως πᾶσαι αὐταὶ αἰ πηγαὶ πεποιθήσεως καὶ πίστεως εἰσὶν πολλάκις ὠφέλιμοι ὅσον καὶ ἡ ὑγιεινὴ καὶ ἡ φαρμακοθεραπεία.

Τὸ ἰδεώδες τῆς Θεραπευτικῆς. Θὰ πραγματοποιηθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ ριζικὴ θεραπεία πασῶν τῶν νόσων; Ἰδοὺ τὸ μέγα καὶ αἰώνιον πρόβλημα. Ἡ ἐπιστήμη ἐν τῇ ὁδῷ ἦν ἐχάραξε προοδεύει μὲν ὄντως γοργῶς, δυστυχῶς ὁμῶς βραδύτατα προσπελάζει πρὸς τοιοῦτον ἰδανικόν.

Οἱ διάφοροι σοφοὶ τοῦ κόσμου, ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον ἡσθάνθησαν βαδύ-

τατα τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκ τῶν νοσηρῶν στοιχείων ἀπαλλαγῆς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐπόθησαν τὴν τελείαν ἐξυγίαισιν αὐτῆς, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐκήρυξαν, μετὰ τινος μάλιστα ἀπαθείας, τὸν ἀποχωρισμόν καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν νοσηρῶν τύπων.

Ἰδοὺ τί λέγει ὁ φιλόσοφος Σωκράτης διαλεγόμενος ἐν τῷ γ' βιβλίῳ τῆς Πολιτείας τοῦ θεοῦ Πλάτωνος: Σωκρ. «Καὶ ἰατρικὴν δὲ τοιαύτην ἐν τῇ τελείᾳ Πολιτείᾳ ὀφείλεις νομοθετεῖσαι, καὶ ἰατροὺς, οἵτινες τοὺς μὲν πολίτας τοὺς εὐφρεῖς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς θεραπεύουσι, τοὺς δὲ μὴ (ὕγιεις), ὅσοι μὲν κατὰ σῶμα ἀνίατοι, ἀποθνήσκουσιν ἑάσωσι, τοὺς δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν κακοφρεῖς καὶ ἀνίατους αὐτοὶ οἱ δικασταὶ ἀποκτενοῦσι. Καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς δὲ τοὺς μὲν φύσει ὑγιεινῶς ἔχοντας τὰ σώματα, τούτους μόνον ἐθεράπευε, τὰ δὲ σώματα τὰ ἔσω διὰ παντὸς νενοσηῶτα οὐδέποτε ἐθεράπευεν, ἵνα μὴ ποιῆ μακρὸν καὶ κακὸν τὸν βίον τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἰδίως ἵνα μὴ, ὡς τὸ εἰκός, ἕτερα τοιαῦτα νοσηρὰ ἔγχοι φύτευῃ. Τὸ γὰρ τοιοῦτον οὐτε τῷ κάμνοντι ὠφέλιμον, οὔτε τῇ πολιτείᾳ». Γλαῦκων: «Ὅστις ὁ Ἀσκληπιὸς ἦν καὶ πολιτικός;» Σωκρ. «Βεβαίωτα. Καθὼς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Μαχάρων καὶ Ποδαλείριος καὶ οἱ ἄλλοι ἦρωες. Οὐχ ὄρας, ἐν τῇ *Ἰλιάδι*, τί λέγει ὁ Ὀμηρος, πόσον ἀγαθοὶ ἰατροὶ ἦσαν; Οὐδέποτε γὰρ ἄλλον ἰάντω, ἢ μόνον ἀνδρας πρὸ τῶν τραυμάτων, ὑγιεινοὺς τε καὶ κοσμίους τῇ διαίτῃ. Ἀνδρὰ δὲ φύσει νοσῶδη τε καὶ ἀκόλαστον ἐνόμιζεν ὅτι οὐδαμῶς λυσιτελεῖ τῆν οὔτε αὐτῷ τῷ ἰδίῳ οὔτε τοῖς ἄλλοις. Οὐδὲ διὰ τοιοῦτους ἐνόμιζεν ὅτι δεῖ μανθάνειν τὴν τέχνην τὴν ἰατρικὴν, οὐδὲ θεραπευτέον τοὺς τοιοῦτους νοσηροὺς, οὐδὲ εἰ Μίδον πλουσιώτεροι εἶεν».

Ἐκ τῶν νεωτέρων φιλοσόφων, ὁ πρὸ ὀλίγου χρόνον ἀποθανὼν Γερμανὸς Νίτσε ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς αὐτοῦ ἰδέαις, καταδικάζων τὸν διαφθορὰ πολιτισμὸν καὶ ἐκφυλισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, διδάσκει, ὡς ὁ Γάλλος Ρουσσώ, τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ διαφθαρέντος ἀνθρώπου εἰς τὴν παρθένον φύσιν καὶ κηρύσσει μάλιστα τὴν ἀσπλαγγίαν διὰ πᾶν νοσηρὸν καὶ ἀτελὲς στοιχείον, ἀναμένει δὲ τὴν τελειοποίησιν τοῦ μέλλοντος ἀνθρώπου, ὃν καλεῖ *υπεράνθρωπον*, ἐκ τῆς ἐλικρατήσεως τῶν ὑγιῶν ὀργανισμῶν καὶ ἐξόχων πνευμάτων, ἥτοι ἐκ τῆς ἀληθοῦς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα ἀριστοκρατίας, καὶ οὐκ τῆς ὡς σήμερον ψευδοῦς καὶ ἐκφυλοῦ.

Αἱ ἰδέαι καὶ ἀρχαὶ αὐταὶ τῶν σοφῶν ἤρξαντο ν' ἀπηκῶσι μόνον ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ, ὅστις βαίνει πρὸς τὴν ἀληθῆ πρόδοον τολμηρότερον τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης.

Ὁ πρῶην πρόεδρος τῆς Ἀμερικῆς Ρουβελτ ἐν ταῖς πολιτικαῖς καὶ ἠθικαῖς αὐτοῦ ἰδέαις ἐχορκίζει τοὺς λαοὺς τῆς χώρας ταύτης, ὅπως λάβω-

σιν ὡς ἰδανικὸν τὸν λεγόμενον *υπεράνθρωπον* τοῦ Νίτσε· καὶ αἱ ἰδέαι αὐτοῦ ἔτυχον θερμῆς ὑποδοχῆς ἐν Ἀμερικῇ.

Ὁ βαδύπλουτος τῆς Ἀμερικῆς Κάρνεζυ δρηνεὶ ἤδη ὅτι μαρῶς ἐσπατάλησεν οὐκ ὀλίγα ἐκατομύρια πρὸς συντήρησιν τῶν ἀναπήρων καὶ ἀνιάτων. Διὸ εἰς τὰ νέα αὐτοῦ φιλανθρωπικά ἴδρύματα ἀνέγραψε κανονισμούς καὶ ὅρους ἀπαραβάτους, ὅπως μὴ παρέχωνται εἰς οὐδένα ἄλλον βοηθήματα καὶ ἄσυχον εἰμὴ εἰς νέους πενομένους ἄλλ' εὐρώστους τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν.

Τὴν ἀναγκαίαν ταύτην κατὰ τοὺς σοφούς ἐξαφάνισιν τῶν νοσηρῶν τύπων ἀπεργάζεται προαιωνίως διὰ τοῦ προώρου θανάτου καὶ κατὰ μυριάδας αὐτῇ αὐτῆ ἡ φύσις, συμβοηδούτων πολλάκις καὶ τῶν βλαβερῶν ἰατρῶν! Καὶ ὁμῶς οὐ μόνον δὲν ἐμειώθησαν, ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ ἐπληθύνθησαν αἱ νοσηραὶ καὶ κακοφρεῖς καὶ ἐκφυλοὶ γενεαί, ὡς μήτε αἱ τῆς ἐπιστήμης πρόοδοι ἠδυνήθησαν ἐπ' ἐλάχιστον ν' ἀναχαιτίσωσι!

Διατί τοῦτο; Διότι ἡ ἐξαφάνισις αὐτῆ τῶν νοσηρῶν ὀργανισμῶν εἶνε ἀπειρῶς ἐλάσσων τῆς ἀναπαραγωγῆς.

Καθ' ἡμᾶς λοιπὸν μία καὶ μόνη ὑπάρχει ἀληθῆς καὶ εὐθυτάτης ὁδοῦ, δι' ἧς εἶνε δυνατόν νὰ ἐπιλυθῇ ταχύτερον καὶ ἀσφαλέστατα τὸ μέγα τοῦτο πρόβλημα τῆς ἐξυγιάσεως καὶ ριζικῆς θεραπείας τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ ἡ ὁδὸς αὕτη εἶνε ἡ διὰ τῆς *κληρονομικότητος*· τοῦτέστιν ἡ ἐξυγίαισι τῆς ἀνθρωπότητος θὰ ἐπιτευχθῇ, ὅταν ἡ πρόδοος ἐπιστήμης καὶ κοινωνίας προσελάσῃ μέχρι βαθμοῦ τοιοῦτου, ὥστε νὰ διακανονίσῃ τὸν γάμον ἀπὸ ἀποψευῶς καθαρῶς ἐπιστημονικῆς, ἥτοι νὰ παρεμποδίσῃ τὴν γάμου κοινωνίαν εἰς τὰ νοσηρὰ καὶ συγγενῆ τὴν φύσιν άτομα καὶ παρακώλυση οὕτω τὴν διὰ τῆς κληρονομικότητος διαίωσιν τούτων.

Ὁ μέγας νόμος τῆς κληρονομικότητος, ὅστις διέπει τὴν τε φυσιολογίαν καὶ παθολογίαν, ὡς καὶ σύμπασαν τὴν ζωικὴν φύσιν, νομίζομεν ὅτι δὲν ἠρενηθή οὐδ' ἐξετιμήθη δεόντως. Ἐκαστον ἄτομον κληρονομεῖ ἐκ τῶν γονέων, κατ' ἄλλοτε ἄλλον βαθμὸν ἐξ ἐκατέρου, πάντα τὰ στοιχεῖα τῶν φυσιολογικῶν καὶ παθολογικῶν διαδόσεων. Ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ σφαῖρα ἐκάστου ἀτόμου δὲν παρεκκλίνει ποτέ καὶ ποσῶς τῆς τῶν γεννητόρων.

Φρονοῦμεν τοῦτέστιν ὅτι ἡ *κληρονομικότης* εἶνε ἀπόλυτος ἀλλ' ἀπειρόμορφος. Ἡ ἐπιστήμη ἀναγνωρίζει ἐξαίρεσεις τοῦ νόμου τούτου. Καθ' ἡμᾶς, τοῦναντίον, οὐδεὶς κανὼν ἔχει τὰς ἐξαιρέσεις αὐτοῦ. Ἐκεῖνο ὅπερ παρίσταται ὡς ἐξαιρέσεις δὲν εἶνε, φρονοῦμεν, ἢ πλημμελὴς ἀντίληψις καὶ ἐρμηνεία.

Ὁπου ἡ ἐπιστήμη ἀρνεῖται τὴν κληρονομικότητα, τοῦτο συμβαίνει, καθ' ἡμᾶς, οὐκ ἰδίως

αυτή δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ διότι δὲν ἐγνώσθησαν ἐπι ἀρκούντως καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ἀναζητοῦνται αἱ πολυσχιδεῖς καὶ ἀπειροποικίλοι αὐτῆς μορφαί. Θὰ ὑπερεβαίνομεν τὰ στενά ἐνταῦθα ὄρια, ἐὰν ἐπειρώμεθα τὴν ἀπόδειξιν τῆς μεγάλης ταύτης ἀληθείας, ἥτις ἰσχύει καὶ ἐν τῇ Παθολογίᾳ. Φρονοῦμεν τουτέστιν διὰ τὴν κληρονομικότητος τῶν νοσηρῶν διαθέσεων καὶ τῆς ἥττονος ἐν γένει ἀντιστάσεως τῶν οργανισμῶν ἀποτελεῖ παράγοντα ἐν τῇ νοσογονίᾳ ἀπείρως σημαντικότερον παρ' ὅσον πιστεύεται. Ἄνευ ταύτης ἡ νοσογόνος δύναμις τῶν ἐξωτερικῶν, μικροβιακῶν καὶ πάντων τῶν ἄλλων αἰτιῶν θὰ ἦτο κατὰ πολὺ ἀσθενεστερά, ἂν οὐχὶ μηδαμινή. Δέον ὅμως καὶ ἐνταῦθα νὰ ἐννοηθῇ, ὡς ἐν οἰκείοις τόποις τοῦ παρόντος ἔργου θέλομεν ἀποδείξει, ὅτι ὁ νοσηρὸς κύκλος εἶνε ἀπείρως εὐρύτερος παρ' ὅσον πιστεύεται, πολλάκις δὲ ὑπολανθάνει καὶ

ὑπὸ τύπον κατ' ἐπίφασιν ἄλλ' ἀπατηλῆς ὑγείας, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὰ πολλάκις σφαλερὰ συμπεράσματα περὶ τῆς μὴ ὑπάρξεως τῆς κληρονομικότητος.

Ἄφου λοιπὸν οἱ νοσηροὶ καὶ εὐπαθεῖς τύποι πολλαπλασιάζονται διὰ τοῦ διεφθαρμένου κοινωνικοῦ γάμου καὶ διαιωρίζονται ἀδιαλείπτως διὰ τῆς κληρονομικότητος, λογικὸν καὶ εὐνόητον εἶνε ὅτι ἡ ἀνθρωπότης, τάδε μόνον θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐξυγιασθῇ καὶ θεραπευθῇ ριζικῶς καὶ θάπτον, ὅταν μετὰ βαθεῖαν μελέτην τῶν οργανισμῶν κανονίσῃ ἐπιστημονικῶς τὸν γάμον καὶ κατ' ἀκολουθίαν διὰ τῆς κρείττονος κληρονομικότητος ἀποβάλλῃ βαθμιαίως τὰς νοσηρὰς διαθέσεις καὶ ἀναπαραγάγῃ οὕτω τύπους τελείας ὑγείας, πρὸς ἣν ρεμβάζουσι ὡς πρὸς ἀπροσπέλαστον ἰδανικὸν οἱ μακραινῶνες πόθοι τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν φιλοσόφων.

N. ΚΑΛΛΙΚΟΥΝΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΤΗΣ ΡΟΔΟΥ—Η ΑΚΑΜΑΤΡΑ

Ἀκαμάτρα κι' ἂν μὲ λέσι
Μὰ ἐγὼ καματερή μαι
Κ' ἐκλωσα οὐλο τὸν χρόνον
Ἐνα ἀδραχιάκι ὄργο
Κ' ἐπλυνά το στοὺ κοντάλι
Κ' ἐψησά το στοὺ λυχνάρι
Καὶ στοὺν κάχλιν τὸ φορτῶνον
Στὴ λαφανταριά τὸ παίρνω

Νὰ τὸ σύρη τριά πηχάρια.
Κ' ἔσυρε κ' ἐδιαστηκέν το
Ἀπὸ ᾠφτιν ὡς ᾠφτιν τῆς γάτας.
Κ' ἔκαμα τάντρος μου βράκα
Κ' ἔλειπεν ἡ σέλλη οὐλή
Καὶ τὰ δυὸ καλαμοβράκια
Ἐλειπέν τῆς κι' ὁ βροχός
Ἀπὸ πίσω κι' ἀπὸ μπρός.

Ἐκ τῆς ἀνεκδότου συλλογῆς ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ

ΜΕΣΗΜΕΡΙ

Ἀφιερωμένο στὸν Παλαμᾶ

Ἥλιος βαρὺς ἐχτύπησε τὴν ἀργατεῖα στὸν κάμπο
Κι' οἱ δουλευτάδες πέταξαν ἀπόμερα τὶς τσάπες
Γιὰ νὰ γευτοῦν γλυκὸ ψωμί πού φέρανε οἱ γυναῖκες.
Μὰ τώρα πού ξαλόστιασαν στοὺς ἰσκιούς τῶν δεντρῶνε
Διπλὴ φτερώνει δύναμι τὰ χάλκινα κορμιά των.
Ψιλὸς ἀχνὸς βγαίνει ἀπ' τῆ γῆς τῆ χρυσοφλογισμένη
Τρεμάμενος. Στὰ ληόκλαρα τζιτζικια σκαλωμένα
Τῆ δόξα τοῦ μεσημεριοῦ πολύβουρα τραγουδᾶνε.

Α.Α. ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

ΙΑΠΩΝΕΖΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

[Τὸ ὄνομα τοῦ Λευκαδίου Χέρν (Lascadio Heatn) δὲν εἶναι ἀγνωστον εἰς τοὺς Ἕλληνας. Καὶ ἄλλοτε ἀνεφέραμεν εἰς τὰ «Παναθηναῖα» διὰ τὸν ποιητικὸν ἄνθρωπον, πού ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1850 εἰς τὴν Λευκάδα ἀπὸ πατέρα Ἰρλανδὸν καὶ μητέρα Ἑλληνίδα, καὶ, ἀφοῦ ἐσοῦσεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλίαν, ἐταξίδευσεν εἰς τὰς Ἰνδίας, τὴν Κίναν καὶ τὴν Ἰαπωνίαν. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν χώραν ἐγκατεστάθη, ἐπολιτογραφῆθη Ἰαπωνέζος, ἐπέτης τὸ ὄνομα Γεωργίου Κοϊσούμη, κ' ἐπλούτισεν τὴν ἀγγλικὴν φιλολογίαν μὲ τὰ ποιητικώτατα βιβλία του διὰ τὴν δευτέραν του, — ἡ καλλίτερα τὴν τρίτην του πατριδα. Εἶδε καὶ ἤκουσε θαυμάσια πράγματα ἐκεῖ κάτω, καὶ τὰ ἔγραψε μὲ θαυμάσιον τρόπον, — ὅσα ἐπρόφασεν νὰ γράψῃ πρὶν τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ θάνατος. Ἀπὸ τὸ «Κβαϊδάν» του — μίαν συλλογὴν ἀπὸ παράξενα ἰαπωνέζικα παραμύθια — δημοσιεύομεν τώρα μερικά. Εἶναι σὰν τὰ δικά μας, καὶ ὅμως δὲν εἶναι σὰν τὰ δικά μας; διότι, ὅπως λέγει ἕνας σχολιαστὴς του, «ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ βουνά, τὰ λουλούδια τῆς Ἰαπωνίας εἶναι πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ δικά μας». Καὶ ὅμως ὁ Λευκαδῖος Χέρν εἶναι ὁ μάγος πού δίδει εἰς τὰ φαντάσματα καὶ τὰς νεφελώδεις μορφὰς τοῦ ἔξενου δι' ἡμᾶς κόσμου τῆς Μακρονῆς Ἀνατολῆς τὴν αἰσθησὶν πνευματικῆς πραγματικότητος. Τὸ μυστικὸν τῆς τέχνης του ἐγκρατεῖται, ὅπως γράφει ἄλλος σχολιαστὴς του, εἰς τὸ γεγονός ὅτι κατορθώνει νὰ συναρμονίσῃ τρία φιλολογικὰ στοιχεῖα. «Εἰς τὸ θρησκευτικὸν ἔμφυτον τῶν Ἰνδιῶν — τὸν Βουδδισμόν εἰδικώτερον — τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορία ἔχει ἐγκαντρισθῆ εἰς τὴν αἰσθητικὴν ἐννοίαν τῆς Ἰαπωνίας, ὁ Χέρν συνεισφέρει τὸ ἐρημνευτικὸν πνεῦμα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιστήμης· αἱ τρεῖς αὗται παραδόσεις συγχωνεύονται, χάρις εἰς τὴν μοναδικὴν συμπάθειαν τῆς διανοίας του, εἰς πλούσιον καὶ νέον σύνθεμα, — σύνθεμα τόσον σπάνιον ὅστε εἰσήγαγεν εἰς τὴν φιλολογίαν ἕνα εἶδος ψυχολογικῆς αἰσθήσεως, ἀγνώστου ἕως τώρα». — Εἰς προσεχῆ τεύχη τῶν «Παναθηναίων» θὰ δώσωμεν καὶ ἄλλας σελίδας τοῦ Χέρν — ἀπὸ τὰς προσαπικῆς του ἐντυπώσεις καὶ μελέτας διὰ τὰ παραδόξα τῆς Ἰαπωνίας].

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Ο-ΤΕΙ

Ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, στὴν πολιτεία τῆς Νιγῆτας, στὴν ἐπαρχία Ἐτσίζεν, εἶταν ἕνας ἄνθρωπος λεγόμενος Ναγᾶο Τσοσέι.

Ὁ Ναγᾶο εἶτανε γιαιοῦ παιδί, κ' εἶχε σπουδάσει τὴν τέχνην τοῦ πατέρα του. Πολὺ μικρὸς εἶχε ἀρραβωνιαστῆ μ' ἕνα κορίτσι πού ἴδλεγαν Ὁ-Τεῖ, κ' εἶτανε κόρη ἑνὸς ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ πατέρα του· κ' εἶχανε μείνει σύμφωνες οἱ δύο οἰκογένειες νὰ γείνη ὁ γάμος ἅμα θὰ τελειῶνε ὁ Ναγᾶο τὶς σπουδῆς του. Ὅμως ἡ Ὁ-Τεῖ δὲν εἶχε ὑγεία καλὴ καὶ στὰ δεκαπέντε χρόνια τῆς ἔπαθε ἀπὸ κακὸ μαράζι. Ἄμα τὸ κατάλαβε πὼς εἶταν γιὰ νὰ πεθάνῃ, ἔστειλε καὶ φώναξε τὸ Ναγᾶο νὰ τὸν ἀποχαιρετίσῃ.

Καθὼς εἶτανε γονατισμένος πλάϊ στοὺ κρεβάτι τῆς, τοῦ εἶπε:

— «Ναγᾶο-Σάμα, ἀρραβωνιαστικὲ μου, γιὰ νὰ παρθῶμε μᾶς ἀρραβωνιάσαν ἀπὸ μικρὰ παιδάκια· κ' εἶταν νὰ γείνη ὁ γάμος μας στοὺ τέλος τοῦ χρόνου. Τώρα ὅμως ἐγὼ θὰ πεθάνω:

— οἱ θεοὶ ξέρανε ποῦ εἶναι τὸ καλλίτερον γιὰ μᾶς. Ἄν κατώρθωνα νὰ ζήσω λίγα χρόνια ἀκόμα, δὲ θὰ εἶμουν ἐγὼ παρὰ αἰτία γιὰ ἐνόχληση καὶ λύπη στοὺς ἄλλους. Μὲ τὸ ἀρρωστικὸ μου σῶμα, δὲ θὰ σοῦ εἶμουν καλὴ γυναῖκα καὶ γι' αὐτὸ, ὡς καὶ τὸ νὰ εὐχῶμαι νὰ ζήσω, γιὰ χάρι δική σου, θὰ εἶταν ἐγωῖστικὴ εὐχή. Εἶμαι ἀποφασισμένη πειὰ νὰ πεθάνω· καὶ θέλω νὰ μοῦ ὑποσχεθῆς πὼς δὲ θὰ βαρυνολυπηθῆς. Καὶ ἀκόμα, θέλω νὰ σοῦ πῶ ὅτι, καθὼς μοῦ φαίνεται, πάλι θὰ σμιζοῦμε μαζί. . .»

— «Ἀλήθεια, πάλι θὰ σμιζοῦμε», ἀποκρίθηκε σοβαρὰ ὁ Ναγᾶο. «Καὶ σ' ἐκείνη τὴν Καθαρὴ Χώρα πόνος χωρισμοῦ κανεὶς δὲν ὑπάρχει».

— «Ὅχι, ὄχι!» ἀποκρίθηκε ἀπαλὰ ἐκείνη, «δὲν ἔλεγα ἐγὼ τὴν Καθαρὴ τὴ Χώρα. Πιστεύω πὼς εἶναι γραφτὸ μας νὰ σμιζοῦμε πάλι στοὺν κόσμο τοῦτον — ἂν κ' ἐμένα θὰ μὲ θάψουν αὐριο».

Ὁ Ναγᾶο τὴν ἐκένταξε μὲ ἀπορία, καὶ τὴν εἶδε νὰ χαμογελᾷ γιὰ τὴν ἀπορία του. Καὶ τοῦ εἶπεν ἀκόμη μὲ τὴν εὐγενικὰ, δνειρευάμενη φωνὴ τῆς.

— «Μάλιστα, ἐννοῶ σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμο, — στὴν τωρινὴ σου τὴ ζωὴ, Ναγᾶο-Σάμα. . . Ἄρκει, βέβαια, νὰ τὸ ποθῆς καὶ σύ. Μονάχα, γιὰ νὰ γείνη αὐτὸ, πρέπει πάλι νὰ γεννηθῶ ἐγὼ κορίτσι, καὶ νὰ μεγαλώσω νὰ γείνω γυναῖκα. Ὅστε θὰ ὑποχρεωθῆς νὰ περιμένῃς. Δεκαπέντε, δεκάτη χρόνια: κ' εἶναι πολὺς καιρὸς αὐτὸ. . . Ὅμως, ἄντρα μου ἀρραβωνιασμένε, εἶσαι τώρα ἐπὶ στὰ δεκαεννιά μονάχα. . .»

Πρόθυμος γιὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴ στιγμὴ τῆς θανάτῆς τῆς, τρυφερὰ τῆς μίλησε καὶ εἶπε.

— «Νὰ σὲ προσμένω, ἀρραβωνιαστικὴ μου, εἶτανε χαρὰ μου ὅσο καὶ χρεὸς μου. Εἶμαστε ταμένον οἱ ἕνας στοὺν ἄλλονε γιὰ ἑπτὰ ζωὲς διάστημα».

— «Μὰ ἔχεις κανένα διαταγμὸ;» τονὲ ρώτησε ἐκείνη, κωττάζοντάς τονε στοὺ πρόσωπο.

— «Ἄγαπη μου», τῆς εἶπε, «ὁ διαταγμὸς μου εἶναι, πὼς θὰ μπορέσω νὰ σὲ γνωρίσω σὲ ἄλλη νῆς κορμί, μ' ἄλλο ὄνομα — ἐκτός ἂν μπορέσης νὰ μοῦ πῆς δεῖγμα ἢ σημάδι;»

— «Αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ τὸ κάμω», εἶπεν ἐκείνη. «Μόνον οἱ θεοὶ κ' οἱ Βουδδες ξέρουνε, πὼς καὶ πού θὰ σμιζοῦμε. Εἶμαι ὅμως βέβαιη — πολὺ, πολὺ βέβαιη — πὼς, ἂν φανῆς ἐπὶ ὄχι ἀπόρθημος νὰ μὲ δεχθῆς, θάχω κ' ἐγὼ τὴ δύναμι νὰ ξανάρθω σὲ σένα. . . Θυμήσου τὰ λόγια πού σοῦ εἶπα. . .»

Ἐπαψε νὰ μιλάῃ καὶ τὰ μάτια τῆς ἐκλείσαν. Εἶταν πεθαμένη.

Ὁ Ναγάο εἶταν εἰλικρινᾶ ἀφωσιωμένος στὴν Ὁ-Τεῖ καὶ ἡ λύπη του εἶτανε βαθεῖα. Ἐβαλε καὶ τοῦ ἔφτιαξαν μιὰ νεκρικὴ πλακίτσα, ὅπου εἶτανε γραμμένο τὸ ζοκούμνο της¹. κ' ἔβαλε τὴν πλακίτσα στὸ βουτσουδάν του², καὶ καθημερινῶς ἔβαζε πρόσφορα μπροστὰ σ' αὐτό. Πολὺ συλλογιζότανε τὰ παράξενα πράματα πού τοῦ εἶπεν ἡ Ὁ-Τεῖ τὴν ὥρα πού ξεψυχοῦσε καὶ μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν ψυχὴ της, ἔγραψε ἕνα ἐπίσημο ὑποσχετικὸ νὰ τὴ στεφανωθῇ, ἂν τυχᾶν τοῦ ξαναγυροῦσε μετὰ ἄλλο κορμί. Τὴ γραμμένη αὐτὴ ὑπόσχεσή του τὴ σφράγισε μετὰ τὴ βούλλα του καὶ τὴν ἔβαλε στὸ βουτσουδάν δίπλα στὴ νεκρικὴ πλακίτσα τῆς Ὁ-Τεῖ.

Μόλα ταῦτα, ἐπειδὴ ὁ Ναγάο εἶτανε μοναχο-καῖδι, ἔγινε ἀνάγκη νὰ παντρευθῇ. Γρήγορα βρέθηκε ὑποχρεωμένος νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τῶν ἰδίων του, καὶ νὰ πάρῃ γυναῖκα τῆς ἐκλογῆς τοῦ πατέρα του. Μετὰ τὸ γάμο του ἐξακολούθησε νὰ βάλῃ πρόσφορα μπροστὰ στὴν πλάκα τῆς Ὁ-Τεῖ καὶ ποτὲ δὲν ἔλειψε νὰ τὴ θυμᾶται μετὰ ἀγάπη. Λίγο-λίγο ὅμως ἡ εἰκόνα της ἔγινε θολή στὸ θυμητικὸ του, — σὰν ὄνειρο πού δυσκολεύεσαι νὰ τὸ θυμηθῆς. Καὶ τὰ χρόνια περνοῦσαν.

Σ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ χρόνια ἔπαθε πολλὰς συμφορὰς. Ἐχασε τοὺς γονιούς του πού πέθαναν, — ὕστερα τὴ γυναῖκα του καὶ τὸ μονάκριβο παιδί του. Ἔτσι βρέθηκε ὀλομόναχος στὸν κόσμον. Παράτησε τὸ ρημαγμένο σπίτι του, καὶ ξεκίνησε γιὰ μακρινὸ ταξίδι, μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ ξεκάσῃ τοὺς καημούς του.

Μιὰ μέρα, ἐκεῖ πού ταξίδευε, τὸν ἔβγαλε ὁ δρόμος στὸ Ἰαίο, — σ' ἕνα βουνησίω χωριό, περίφημο ἀκόμα καὶ τώρα γιὰ τὴς θερμοπηγῆς του καὶ τὴν ὀμορφιὰ τῶν περιχώρων του. Στὸ χάνι τοῦ χωριοῦ ὅπου πέριξε, ἕνα κορτίσι ἦρθε νὰ τὸν ὑπηρετήσῃ καὶ μετὰ τὸ πρῶτο πού ξάνοιξε τὸ πρόσωπό της, ἔνοιωσε τὴν καρδιά του νὰ νταριάζεται ὅπως δὲν εἶχε ἀνταριαστῇ ποτὲ ὡς τότε. Τόσο παράξενα ἔμοιαζε τῆς Ὁ-Τεῖ ἐκεῖνο τὸ κορτίσι, ὥστε ὁ Ναγάο ταμπήθηκε μόνος του, γιὰ νὰ βεβαιωθῇ πὼς δὲν ὄνειρευόταν. Καθὼς ἐκεῖνη ἡ κόρη πήγαινε κ' ἐρχόταν — φέροντας φωτιά καὶ φαί καὶ συγγριζοντας τὴν κάμαρα τοῦ ξένου — κάθε τῆς στασίμο καὶ κίνημα ζωντάνευε μέσα του κάποια χαριτωμένη ἐνθύμηση τῆς κόρης πού εἶχε ἀρραβωνιάσει στὰ νεῖατά του.

¹ Ὁ βουδδιστικὸς ὄρος ζοκούμνο (ὄνομα βέβηλον) ἐννοεῖ τὸ κύριον ὄνομα, πού ἔχει κανεὶς ὅσο ζῆ, ἐνῶ τὸ καίμνο (ἑρὸν ὄνομα) ἢ γάμνο (νομικὸν ὄνομα) εἶναι τὰ ὄνόματα πού παίρνει ἀφοῦ πεθάνῃ — καὶ τοῦ τὰ γράφουν ἀπάνω στὸν τάφο, ἢ ἀπάνω στὴ νεκρικὴ πλάκα στὸν ἐνοριακὸ ναό.

² Βουδδιστικὸ εἰκονοστάσι τοῦ σπιτιοῦ.

Τῆς μίλησε καὶ αὐτὴ τοῦ ἀπάντησε μετὰ φωνὴ ἀπαλὴ καὶ γάργαρα πού ἡ γλῶσσα της τὸν πίκρανε μετὰ τὴν πίκρα τοῦ παλιοῦ καιροῦ.

Τότε, μετὰ ἀπορία μεγάλη, τὴ ρώτησε, λέγοντας: — «Τρανή Ἀδερφή, τόσο πολὺ μοιάζεις μ' ἕνα πρόσωπο πού γνώρισα μιὰ φορὰ κ' ἔναν καιρὸ, ὥστε μετὰ ἔαφνισες: σὰν πρωτομαῖκα σὲ τούτῃ τὴν κάμαρα. Νὰ με συχωρῆς λοιπὸν πού σὲ ρωτῶ, ποῖος εἶν' ὁ τόπος πού γεννήθηκες, καὶ πὼς τὸ λένε τῶνομά σου;»

Ἀμέσως — καὶ μετὰ τὴν ἀλησμόνητη φωνὴ τῆς πεθαμένης — τέτοια, ἐκεῖνη τοῦ ἔδωκεν ἀπόκριση.

— «Τῶνομά μου εἶναι Ὁ-Τεῖ καὶ σὺ εἶσαι ὁ Ναγάο Τσοσέι ἀπὸ τὸ Ἐτσιγο, ὁ ἀρραβωνιαστικὸς μου. Ἐδῶ καὶ δεκαεφτά χρόνια, ἐγὼ πέθανα στὴ Νιγῆα: τότε ἐσὺ ἔκανες ὑπόσχεση γραπτὴ νὰ με πάρῃς, ἂν ποτὲ μπορούσα νὰ ξανάρθω σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμον μετὰ τὸ κορμί γυναίκας καὶ σφράγισες τὴ γραπτὴ σου ὑπόσχεση μετὰ τὴ βούλλα σου καὶ τὴν ἔβαλες στὸ βουτσουδάν, δίπλα στὴν πλακίτσα πού γράφει τῶνομά μου. Καὶ λοιπὸν, ἦρθα...»

Καθὼς ἐπρόφερε τὰ τελευταῖα λόγια, ἔπεσε ἀναίσθητη.

Ὁ Ναγάο τὴ στεφανώθηκε κ' ὁ γάμος τους εἶταν εὐτυχισμένος. Ὅμως ποτὲ πειὰ δὲν μπόρεσε νὰ θυμηθῇ ἐκεῖνη τί τοῦ εἶπε ἀπαντώντας στὸ ρωτήμα του στὸ Ἰαίο: οὔτε μπόρεσε νὰ θυμηθῇ τίποτα ἀπὸ τὴν πρώτη τῆς ζωῆ. Ὅ,τι θυμήθηκε ἀπὸ τὴν ἄλλη γέννησή της — πού μετὰ τὸ μυστηριώδη ἔφεξε στὸ νοῦ τῆς τὴ στιγμή πού ἀνταμώσανε — πάλιν ἐσκοτείνιασε, κ' ἐτσι ἔμεινε ἀπὸ τότε.

ΟΣΧΙΑΔΟΡΙ

Ἔταν ἕνας κνηγὸς καὶ γερακάρης, πού τὸν ἔλεγαν Σόντζο καὶ ζοῦσε σὲ μιὰ χώρα πού λέγεται Ταμούρα-νο-Γά, στὴν ἐπαρχία Μούτσου. Μιὰ μέρα βγήκε νὰ κνηγήσῃ, μὰ δὲ μπόρεσε νὰ βρῇ κνηγι. Γυρίζοντας ὅμως στὸ σπίτι του, σ' ἕναν τόπον πού λέγεται Ἀκανούμα, εἶδε ἕνα ζευγάρι δοχιδόρι¹ (μανταρινόπαπιες), πού κολυμπούσανε μαζί σ' ἕνα ποτάμι πού πήγαινε νὰ περάσῃ ὁ κνηγός. Νὰ σκοτώσῃς δοχιδόρι, δὲν εἶναι καλὸ: ὁ Σόντζος ὅμως ἔτυχε νὰ πεινᾷ πολὺ, κ' ἔρριξε στὸ ζευγάρι. Ἡ σατίττα του τρύπησε τὸ ἀρσενικὸ, ἡ θηλυκὴ ἔφυγε μέσ' στὰ καλάμια στὸν πέραν ὄχτο, κ' ἔγινε ἀφαντῆ. Ὁ Σόντζος πήρε τὸ σκοτωμένον πουλὶ στὸ σπίτι, καὶ τὸ μαγείρεψε.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὄνειρευτήκε ἕνα ὄνειρον τρομερό. Τοῦ φάνηκε πὼς μιὰ ὀμορφὴ γυναῖκα

¹ Ἀπὸ τὰ παλιὰ τὰ χρόνια, στὴν Πέρ' Ἀνατολῆς αὐτὰ τὰ πουλιὰ τὰ εἶχανε γιὰ σύμβολον τῆς συζυγικῆς ἀγάπης.

ἦρθε στὴν κάμαρά του, κ' ἐστάθη σιμὰ στὸ μαξιλάρι του, καὶ ἄρχισε νὰ κλαίγῃ. Τόσο πικρὰ ἔκλαιγε ὥστε θαρροῦσε ὁ Σόντζος πὼς τοῦ σπαράζαν τὴν καρδιά ὅσο τὴν ἄκουε. Κ' ἡ γυναῖκα τοῦ φώναξε: «Γιατί, — ὦ! γιατί τὸν σκοτώσες; τί ἔκανε, τί ἔφταιξε; ... Στὴν Ἀκανούμα εἶμαστε τόσο εὐτυχισμένοι οἱ δύο μας, — καὶ σὺ τὸν σκοτώσες! ... Τί κακὸ σοῦ ἔκανε ποτέ; Ξέρεις κἂν ἐσὺ τί ἔκανες; — ὦ! ξέρεις τί σκληρὸ, τί ἔλεεινὸ πρᾶμα ἔκανες; ... Κ' ἐμένα, μετὰ σκοτώσες μαζί, — γιατί ἐγὼ δὲ θὰ ζήσω δίχως τὸν ἄνδρα μου! ... Μονάχ' αὐτὸ γιὰ νὰ σοῦ πᾶ, ἦρθα ἐδῶ ... Τότε πάλι ξανάκλαψε δυνατὰ, — τόσο πικρὰ, ὥστε ἡ φωνὴ τοῦ θρήνου της τρυπούσεν ὡς τὸ μελοῦδι τὰ κόκαλα τοῦ ἀνθρώπου ὅπου τὴν ἄκουε — κ' εἶπε μ' ἀναφυλλητὰ τὰ λόγια ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τοῦτο:

*Χι κουργερέμπα
Σασοέσχι μόνο βό —
Ἀκανούμα νό
Μαχόμο νό κούρε νό
Χιόρι-νέ ζό οἰμι!*

(Τὸ δειλινὸ τὸν κάλεσα μαζί μου νὰ ξανάρθῃ! —
στὴς Ἀκανούμας τὸν ἰσκιερὸ τὸν καλαμιῶνα,
μονάχῃ τώρα νὰ κοιμηθῶ — ἄχ! συμφορὰ μου
ἀνείπωτη!)

¹ Εἶναι συγκινητικὸ τὸ διπλὸ νόημα πού ὑπάρχει στὸν τρίτον στίχο: γιατί οἱ συλλαβὲς πού σχηματίζουν τὸ κύριον ὄνομα Ἀκανούμα (Κόκκινος βάλτος) μπορεῖ

Καὶ ἅμα εἶπε τοὺς στίχους τούτους, ἐφώναξε: — «Ἄχ, δὲν ξέρεις — δὲν μπορεῖ νὰ ξέρῃς τί ἔκανες! Ὅμως αἰεριο, σὰν πᾶς στὴν Ἀκανούμα, θὰ δῆς, — θὰ δῆς ...» Αὐτὰ λέγοντας καὶ κλαίγοντας λυπητερὰ πολὺ, ἔφυγε ἡ γυναῖκα.

Ἄμα ξύπνησε ὁ Σόντζος τὸ πρωῖ, τῶνερον αὐτὸ ἔμεινε τόσο ζωηρὸ στὸ νοῦ του ὥστε πολὺ τὸν τάραξε. Θυμῶτανε τὰ λόγια: — «Ὅμως αἰεριο, σὰν πᾶς στὴν Ἀκανούμα, θὰ δῆς, — θὰ δῆς». Καὶ ἀποφάσισε νὰ πάῃ ἐκεῖ ἀμέσως, γιὰ νὰ μάθῃ ἂν τῶνερον τοῦ εἶτανε τίποτα παραπάνω παρὰ ὄνειρον.

Ἔτσι πῆγε στὴν Ἀκανούμα: κ' ἐκεῖ, σὰν ἔφτασε στὴν ἀκροποταμιὰ, εἶδε τὴ θηλυκὴ τὴν δοχιδόρι πού κολυμποῦσε μοναχῇ. Καὶ τὸ πουλὶ τὸν εἶδε τὸ Σόντζο, τὴν ἴδια τὴ στιγμὴ ὅμως, ἀντὶ νὰ κιντᾶξῃ νὰ φύγῃ, κολύμπησε ἴσια κατὰπάνω του, κ' ὅλο τὸν θαροῦσε μ' ἕναν παράξενο τρόπο. Καὶ τότε, μετὰ τὴ μύτη της, ἔσκισε ἄξαφνα τὸ κορμί της τὸ ἴδιο, καὶ ξεψύχησε μπρὸς στὰ μάτια τοῦ κνηγοῦ.

Ὁ Σόντζος ξοῦρισε τὸ κεφάλι του κ' ἔγινε παπᾶς.

[Ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Ν. Π.]

ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

νὰ διαβαστοῦνε καὶ ἀκάνον-μά, πού θὰ πῇ «ὁ καιρὸς τοῦ ἀχώριστου (ἢ δλόχαρου) δεσμοῦ μας». Ὡστε τὸ ποίημα μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ κ' ἐτσι ἀκόμα: «Ἄμα ἄρχισε νὰ νυχτώνῃ τὸν κάλεσα μαζί νὰ πάμε! ... Τώρα πού πέρασε ὁ καιρὸς τοῦ δλόχαρου δεσμοῦ μας, τί συμφορὰ, νὰ κοίτωμαι ὀλομόναχῃ στῶν καλαμιῶν τὸν ἴσκιον! — Τὸ μακρόν εἶναι ἕνα καλάμι, πού τὸ κάνουνε καλάδια.

ΣΤΟ ΧΡΙΣΟ.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΑΙΑ

ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΙ

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΘΗΒΩΝ

Εν τῶν σπουδαιότερων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καταρτιζομένων μουσείων εἶνε τὸ τῶν Θηβῶν. Ἐν αὐτῷ ἔχουσι συγκεντρωθῆ αἱ ἀρχαιότητες ὅχι μόνον τῶν Θηβῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Πλαταιῶν, τῶν Θεσπιῶν, τῆς Ἀνθηδόνας, τοῦ Ἀκραϊφίου καὶ τοῦ Πτώου. Εἶνε δὲ ποικιλοτάτης φύσεως, ἥτοι ἐπιγραφαὶ παντὸς εἴδους, ἀρχιτεκτονικὰ μέρη ἐκ λίθου ἢ πηλοῦ ὀπτοῦ, γλυπτὰ ἐκ πώρου ἢ μαρμάρου καὶ τέλος πλαγγόνες καὶ ἀγγεῖα κυρίως προερχόμενα ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ νεκροταφείου τῆς ἀρχαίας Μυκαλησοῦ.

Εὐρὸς κυκλιόφρακτος περίβολος ἐγκλείει τὸ μουσεῖον καὶ ἓνα ἰσχυρὸν φραγματικὸν πύργον ἐκτισμένον διὰ λίθων ληφθέντων ἐκ παλαιότερων κυριῶν. Ὅπισθεν τοῦ μουσείου ἡ δυτικὴ καὶ ἡ βορρεια πλευρὰ τοῦ περιβόλου ἀννυφῶνται σχηματίζουσα πρὸς τὰ ἐντὸς στοάν, τῆς ὁποίας ἐν μέρος ὑψηλότερον (ὑπὲρ τὰ 10 μ.) στεγάζει τὸ ἔκμαγμα τοῦ Λέοντος τῆς Χαίρωνειας, τὸ δὲ λοιπὸν περιέχει τὰς ἐπιγραφάς. Μεταξὺ τούτων εἶνε πλείστα σπουδαιότατον ἱστορικοῦ περιεχομένου ὡς ἡ περιλαμβάνουσα χρηματικὰς συνεισφορὰς τῶν Ἑλληνίδων πόλεων διὰ τὸν ἱερὸν πόλεμον (356-346), ὃν ἐπολέμησαν οἱ πλείστοι Ἑλληνες καὶ μάλιστα οἱ Βοιωτοὶ κατὰ τῶν Φωκέων, ἱεροσύλως καταλαβόντων τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τέχνης ἰδιαιτέρως ἀξιομνημόνευτος εἶνε βάσις καλλιτεχνήματος, ἔργον τοῦ Πραξιτέλους ὡς μαρτυρεῖ ἢ ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφή.

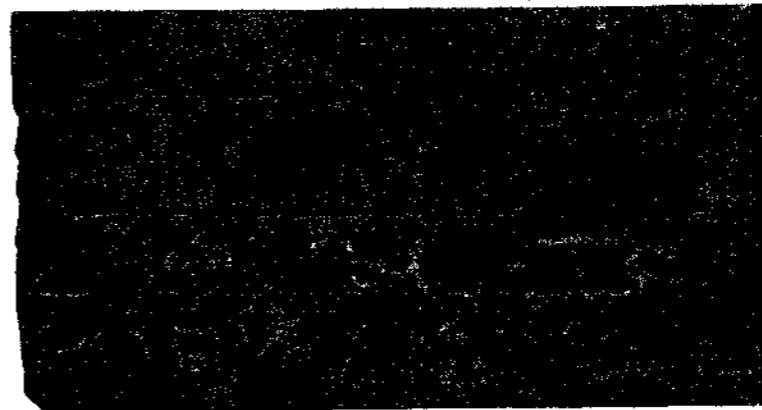
Τὸ κάτω πάτωμα τοῦ μουσείου περιέχει τὰ γνωστά ἔργα ἐντὸς πέντε αἰθουσῶν. Ἀντιπροσωπεύονται δὲ ἐνταῦθα πᾶσαι αἱ περίοδοι τῆς τέχνης ἀπὸ τῆς ἀρχαϊκῆς τοῦ 7^{ου} αἰῶνος μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς καταπτώσεως κατὰ τὸν 3^{ον} ἢ 4^{ον} αἰῶνα μ. Χ. Οἱ ἀρχαῖοι «κοῦροι» τοῦ Πτώου εἶνε ἐκ τῶν παλαιωτάτων ἔργων τῆς τέχνης, οἱ ἀνάγλυπτοι ἑπιπέδους οἱ παριστάνοντες τὸν νεκρὸν ὡς ἦρωα πρὸ βωμοῦ εἶνε ἐκ τῶν νεωτάτων. Ἐν τῇ κεντρικῇ αἰθούσῃ εἶνε ἐκτεθειμένοι ἀξιολογώτατοι τινες λίθοι ἀποτελοῦντες τὸ ἀγλαῖσμα τοῦ μουσείου: τρεῖς ἀμέραιαι ἐπιτύμβιοι στήλαι ἐκ μέλανος λίθου τοῦ Κιθαιρώνου, ἐξεληθούσαι, φαίνεται, ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου. Παριστάνουσαν ἐκάστη ἀνὰ ἓνα πολεμιστὴν κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ἐπιθέσεως. Ὁ Μνάσων καὶ ὁ Ρύγγων μάχονται διὰ τοῦ δόρατος καὶ τῆς ἀσπίδος, κρατοῦντες συνάμα διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐγχειρίδιον ἐν κολεῶν, ὁ Σωγένης μάχεται διὰ μαχαίρας καὶ ἀσπίδος, ἐνῶ τὸ δόρυ κατάκειται πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Τοῦ Ρύγγωνος καὶ τοῦ Σωγένης αἱ ἀσπίδες εἶνε κατάκοσμοι ἐσωτερικῶς, παριστάνουσαι τὸν Βελλεροφόντην ἐπιβαίνοντα τοῦ Πη-

γᾶσου καὶ φονεύοντα τὴν Χίμαιραν, τὸ τρισώματον τέρας τὸ ἀέτωμα τῶν στηλῶν δευτέραι ἀλλας παραστάσεις λατρευτικῆς σημασίας. Καὶ οἱ τρεῖς μαχηταὶ φοροῦσι κράνος κονωειδές. Τοῦ Ρύγγωνος ὁμοίως τὸ κράνος εἶνε ἐστεμμένον διὰ κλάδων δάφνης δι' ὁμοίων δὲ κλάδων καὶ διὰ δελφίνων καὶ ἄλλων κοσμημάτων, κεντητῶν βεβαίως, εἶνε κατάκοσμος καὶ ἡ χλαμὺς αὐτοῦ. Πολυτελέστατα ἐπίσης εἶνε τὰ σανδάλια αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἐκαλοῦντο ποτὲ ἱπικρατίδες. Ἡ στολὴ τοῦ Ρύγγωνος παρεγνωρίσθη μέχρι τοῦδε, νομισθεῖσα ἀπλῶς ὡς πλουσία ἐνδυμασία. Ἄλλ' ἐν Θήβαις τὰ δάφνινα κοσμήματα ἦσαν ἀποκλειστικὸν χαρακτηριστικὸν τῶν ἱερέων τοῦ Ἰσηνίου Ἀπόλλωνος, οἵτινες ἐκαλοῦντο δαφναφόροι. Ὅπως σήμερον μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς ἢ ἀρχιερεῖς ἐπιτρέπεται νὰ φέρωσιν ἱερατικὴν στολὴν ἢ ἀρχιερατικὴν, οὕτω καὶ ἐν Θήβαις τὸ πάλαι μόνον οἱ δαφναφόροι ἔφερον τὰ δάφνινα ἐμβλήματα. Ἦσαν δὲ οὗτοι παῖδες ἀμφιθαλεῖς ἐκ τῶν ἀρίστων γενῶν, (καὶ ὁ Ἡρακλῆς ὑπηρετήσεν ὡς δαφναφόρος), γνωρίζομεν δὲ ἱκανὰ περὶ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν θηβαϊκὴν τελετὴν τὴν ὀνομαζομένην δαφναφόρια. Σχετικῶς πρὸς τὴν τελετὴν ταύτην εἶνε ἡ παράστασις τοῦ ἀετώματος τῆς στήλης τοῦ Ρύγγωνος, ὅστις ἴσεται πρὸ τῶν γονάτων τοῦ πατρὸς φέροντος τὴν ἱερὰν δάφνον κωπῶ, ἐν ᾧ ὅπισθεν κἀθηται ἐπὶ λίθου, ἴσως τοῦ λίθου τῆς Μαντοῦς, ἢ μήτηρ. Τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν ἐν τῷ Ρύγγωνι κύρωσιν τῶν ἀρχαίων γραπτῶν μαρτυριῶν καὶ εἰκόνα ἀθηντικῆν δαφναφόρου ἀναγομένην εἰς τὸ τέλος τοῦ 5^{ου} αἰῶνος π. Χ. Ἡ καλλιτεχνικὴ ὁμοίως ἀξία τῶν μελαινῶν στηλῶν τοῦ θηβαϊκοῦ μουσείου εἶνε ἀσυγκρίτως μεῖζον. Ἐπὶ τῆς μελαίνης ὄψεως τοῦ σκληροτάτου λίθου ἐχαράχθη τὸ ἀριστοτεχνικὸν περίγραμμα τῆς παραστάσεως μετὰ τῶν λεπτομερειῶν διὰ θαυμασίως σταθερᾶς χειρὸς. Πλείστα μέρη παριστάνονται διὰ προοπτικῆς βραχύνσεως (πρὸς τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὸν δεξιὸν πόδα τοῦ Μνάσωνος) ἐγχειροῦσης κατάπληξιν πρὸ τῆς καλλιτεχνικῆς ἀντιλήψεως τοῦ τεχνίτου, ὅστις πάντως ἦτο καὶ ζωγράφος. Τὸ ἔδαφος περὶ τῆς παραστάσεως ἐκινήθη ἢ ἀπεξέσθη ἑλαφρῶς οὕτως, ὥστε ἐσχηματίσθη ἀνώμαλος, ἑλαφρότατα βαθυτέρα ἐπιφάνεια, πρόσφορος πρὸς ὑποδοχὴν χωμάτος ἐξαιρόντος τὴν εἰκόνα, διατηρηθεῖσαν λεῖαν ἐν ἐπιπέδῳ ἠπιώτατα ἀναγλύφῳ. Οὐδαμοῦ τοῦ κόσμου ὑπάρχει ἐν μουσείοις τοιαύτη ἐργασία, πλὴν ἐνὸς λίθου τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου ἐκ Χίου, νεωτέρου ὁμοίως καὶ κατωτέρου πολὺ ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν. Ὅτι εἶνε ὁ Ἐρμῆς τοῦ Πραξιτέλους διὰ τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας

καὶ ὅτι ὁ χαλκοῦς ἠνίοχος διὰ τὸ μουσεῖον τῶν Δελφῶν, τοῦτ' αὐτὸ εἶνε διὰ τὰς Θήβας αἱ μέλαινα χαρακταὶ στήλαι. Ὁ μελετῶν τὴν ἀρχαιότητα κόσμος καὶ οἱ ἔχοντες ἐν γένει καλλιτεχνικὴν αἰσθησὶν ἄνθρωποι, θὰ θαυμάζωσιν

δαῖος ἐπίσης διὰ τὴν καθ' ὅσον Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὁ μέλας λίθος ὁ περιέχων τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησεν ὁ Νέρων κατὰ τὰ Ἰσθμια τοῦ 67 μ. Χ. ἀνακηρύττων τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους δῆθεν καὶ «ἀνεισφόρους».

Τὸ ἀνω πάτωμα τοῦ μουσείου ἀποτελεῖ δολοκλήρον μίαν αἰθουσαν περιλαμβάνουσαν τὰ ἑλαφρὰ ἀντικείμενα ἐντὸς θαλοφράκτων ἀρχαιοθηκῶν. Ἐνταῦθα ἀπόκεινται τὰ εὐρήματα τῶν ἀνασκαφῶν, αἵτινες ἐγένοντο ὑπ' ἐμοῦ ἐν τινι μόνον μέρει τῆς οἰκίας τοῦ Κάδμου εἰς τὸ κέντρον τῶν σημερινῶν Θηβῶν. Διακρίνονται ἐν τούτοις λείψανα τοιχογραφιῶν ὁμοίων πρὸς τὰς τοῦ τελευταίου ἀνακτόρου τῆς Κνωσοῦ, ἀγγεῖα τινὰ τυπικῶς μυκηναϊκὰ καὶ θραύσματα γλυπτοῦ διακόσμου. Τὸν πλείστον ὁμοίως χώρον καταλαμβάνουσι τὰ πολυάριθμα εὐρήματα τῶν ἀγγλικῶν ἀνασκαφῶν τοῦ νεκροταφείου τῆς Μυκαλησοῦ. Τὰ πτερίσματα ἐκάστου τάφου πῆλινα ἢ μετὰλλια ὡς καὶ τὰ ὀστά τῶν νεκρῶν συνελέχθησαν μετὰ τῆς δυνατῆς ἐπιμελείας, καθαρίζονται, συγκολλῶνται καὶ ἐκτίθενται ὁμοῦ, ὥστε θὰ δύναται ὁ ἐπιστήμων νὰ με-

Εἰκ. 1. — Πωρὴν ἐπιτύμβιος πλάξ τοῦ Μουσείου Θηβῶν. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι «καλίμψητος». Παλαιότερα: ΟΝΗΣΙΜΟΣ. Νεωτέρα: ΜΝΑΣΕΑΣ.

αὐτὰς πάντοτε, δταν τελειομένης τῆς κατατάξεως τοῦ μουσείου γνωρίσωσιν αὐτάς.

Ἀξιομνημόνευτοι εἶνε ἐπίσης ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ τοῦ μουσείου πάριναί τινες ἐπιτύμβιοι πλάκες παριστάνουσαι θριγκὸν ναοῦ μετ' ἀετώματος, ἐν τῷ ὁποίῳ εἰκονίζεται ἐνίοτε ὁ τύμβος, (εἰκ. 1) ἐφ' οὗ ἦσαν ἰδρυμένα αἱ πλάκες. Συλλαμβάνομεν οὕτω τὴν ἄψιν, ἣν κατὰ μέγα μέρος εἶχον τὰ νεκροταφεῖα τὰ σύγχρονα πρὸς τοὺς λίθους τούτους. Ὅμοίους λίθους φαίνεται εἶναι ἐπέθετον ἐπὶ τῶν τάφων οἱ Σικανῶνιοι, ἀλλὰ γνωρίζομεν αὐτοὺς νῦν μόνον ἐκ τῆς Βοιωτίας, ἐνθα δὲν ἦσαν μεμαρτυρημένοι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων πηγῶν. Πολλὰ τῶν πλακῶν διατηροῦσι καὶ ζωηρὰ λείψανα πολυχρωμίας, μία δὲ ἀντὶ γλυπτῆς ἐργασίας δεικνύει πάντα τὸν θριγκὸν διὰ καθαροτάτων μόνον χρωμάτων ἀπεικονισμένον. Καὶ ἐν τῷ μουσείῳ Τανάγρας ὑπάρχουσι ὁμοίαι πλάκες (εἰκ. 2). Ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν ἐπιγραφῶν τῆς αἰθούσης ταύτης μνημονεύομεν τὸν ἐπιτύμβιον κύβον τοῦ βοιωτάρχου Ξενοκράτους, ὅστις ἦτο γνωστὸς συστράτηγος τοῦ Ἐπαμεινώνδου κατὰ τὴν ὀλεθρίαν διὰ τοὺς Λακεδαιμονίους μάχην τῶν Λεύκτρων. Ὁ λίθος εἶνε κατ' ἀκολουθίαν πρώτης τάξεως ἱστορικὸν κειμήλιον διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν Θηβῶν κυρίως, ὡς εἶνε σπου-

δαῖος ἐπίσης διὰ τὴν καθ' ὅσον Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὁ μέλας λίθος ὁ περιέχων τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησεν ὁ Νέρων κατὰ τὰ Ἰσθμια τοῦ 67 μ. Χ. ἀνακηρύττων τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους δῆθεν καὶ «ἀνεισφόρους».

Εἰκ. 2. — Πωρὴν ἐπιτύμβιος πλάξ τοῦ Μουσείου Τανάγρας. Ἐν τῷ ἀετώματι κράνος, μετὰξὺ δύο ἀσπίδων. Ὑπὲρ τὸ ἀέτωμα γρύπες ὡς ἀκρωτήρια.

δαῖος ἐπίσης διὰ τὴν καθ' ὅσον Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὁ μέλας λίθος ὁ περιέχων τὸν λόγον, ὃν ἐξεφώνησεν ὁ Νέρων κατὰ τὰ Ἰσθμια τοῦ 67 μ. Χ. ἀνακηρύττων τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους δῆθεν καὶ «ἀνεισφόρους».

ΣΤΑΓΟΝΕΣ

Νευρική από το σκοτάδι της κάμαρας, που έβοήθησε της μελαγχολίας της να γιγαντώσουν εύκολα, απαράλλακτα όπως η σκοτεινή νοτιά γιγαντώνει τα γκριάγκαθα, που είναι, όπως και όλες οι πειρατικές και άγριες βλαστήσεις, οι νευρικοί παροξυσμοί της γής, άνοιξε τη βαρεία πόρτα του μπαλκονιού κι' επετάχθη έξω με τα μαλλιά λυμένα και τα μάτια υγρά και κουρασμένα από την τραγικότητα των συλλογισμών.

Έμπρός της απλώνονται οι νυχτωμένοι άγροι σαν μαύρα κι' άτελείωτα βελουδιωτά σεντόνια, που το χνούδι τους έδω κι' εκεί άφίνει μίαν ασύλληπτη γυαλάδα, κι' αυτή ήταν το αντίφγγισμα των άστριών που έπλέκονταν και ξαναπλέκονταν στους προαιώνιους δικούς των χορούς.

Μά αυτή δεν είχε μάτια για την αντίληψη των όραίων και των άρμονικών εκείνη τη στιγμή.

Και παραπονεμένη όπως ήταν από της ακαθόριστες αιτίες της ψυχής, που είναι οι χειρότερες, ακούμπησε το κεφάλι της στο ψυχρό καγκέλωμα του μπαλκονιού και ράντιζε με δάκρυα τα σπαρτά που ήσυχάζαν.

Και λές πως ήταν μολυβένιες, ασήκωτες, οι σταγόνες που έπεφταν απ' τα μάτια της: έγεραν τα σπαρτά.

Εκείνη τότε ακούμπησε το φλογισμένο μέτωπο στο χέρι της, κι' έσυλλογίσθη με τα μάτια ψηλά στα άστέρια που έχόρευαν πάντα.

— Έχει τόσο μεγάλο βάρος ένα δάκρυ, που είναι ο άφροδ του πόνου και το ξεχείλισμα, ώστε να μετατοπίση τη στάσι των πραγμάτων κι' από

δρόμα και περήφανα να τα κάνη σκυφτά και ταπεινά και λυπημένα; Κ' έκλαψε ο άνθρωπος φαντάζομαι αν έκλαιγε εκείνος που έφτασε τον άνθρωπο και το δάκρυ!...

Είπε κ' εκούνησε το κεφάλι νευρικά, σαν να ήθελε να διώξη από μπροστά της δόκλχηρη κι' άτέλειωτη σειρά από σκέψεις κι' άπορίες.

Την στιγμή όμως εκείνη αισθάνθη κάτι σαν δάκρυ να κυλά στο μάγουλό της, και κάτι που δεν είχε τρέξη απ' τα μάτια της.

Έκνιταξε ψηλά άραιά συννεφιά ειχεν άπλωθή και τώρα τα άστέρια φαίνοντο σαν μάτια γλυκά και λιγωμένα που εκνιταζαν μέσα από διάφανη γάζα.

Ήταν μία σταγόνα βροχής...

Και τώρα άδελφωμένα τα δάκρυα τουδρανού με τα δάκρυα της ψυχής της πέφτουν μαζί στη γή, — που ποιος ξέρει εκεί τί είδος παράξενα και φαρμακερά φντά θα φνιρώση.

Και τα σπαρτά που πριν έγεργαν της κορφής, τώρα χαπλώνονται στο χώμα, σαν άνθρωποι θανάσιμα πληγωμένοι.

Ακούμπησε πάλι η γυναίκα το φλογισμένο μέτωπο στο χέρι της και ειπε στη ψυχή της:

— Όστε έχει κι' ο ουρανός άγωνίες;... Ναι και όχι;... Μέρα και νύχτα;... Έρωτα και μίσος;... Μυστικές κι' άγνωστες θυσίες;... Πόθους άνεκτέλεστους, κι' όνειρα που δεν θα τολμήσουν να μελετηθούν ποτέ;...

Κάτι θα της απάντησε σταθερά: ναι!

Γιατί έκρινε τα μάτια της στα χέρια κι' έκλαψε δυνατά...

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ
(Κυρία Πολ. Δημητρακοπούλου)

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΠΡΙΓΚΗΠΩΝ

Θά είνε ευχάριστον να είνε κανείς πρίγκηψ, όχι βασιλεύς ή αυτοκράτωρ (αυτοί έχουν παραπολύ βαρείας δουλείας, εάν έχουν ίσως έντονωτέρας χαράς ύπερηφανείας), αλλά μεγιστάν, φέρων μέγα ιστορικών όνομα, πρίγκηψ έν άπομαχία εις δημοκρατίαν, και, εάν θέλετε, άοριστως μνηστήρ θρόνου. Έν πρώτοις, ύπάρχον πιθανότητες ότι είνε έννοικώτατα από την φύσιν προικισμένος, και, κατά τα σώματικά και πνευματικά χαρίσματα, υπεράνω των κοινών ανθρώπων. Δεν θα προβώ μέχρι του να ειπώ ως ο Λαβρυγιέρ « ότι, θεογέννητοι, άποβαίνουν άνωτεροι των νόμων της φύσεως, ότι ή άξία παρ' αυτοίς προλαμβάνει την ηλικίαν και ότι

ένωρίτερα άνδροούνται παρ' όσον οι κοινοί των ανθρώπων άφίνουν την παιδικήν ηλικίαν ». Εδρέθησαν πρίγκηπες μηδαμινότητος άναμφισβητήτου και δι' αυτόν άκόμη τον εύλαβέστερον των παρατηρητών. Άλλ' επί τέλους το παλαιόν γένος είνε, έν τή συνόλω αυτού, μία έπιλογή ή όποία εξηκολούθησεν επί αιώνας.

Οί την καρδίαν και το πνεύμα έντελώς μέτριοι άποτελοῦσι, φρονῶ, έν αυτώ την εξαίρεσιν και οι όλιγώτερον προικισμένοι έχουν άκόμη μίαν υπερηφάνειαν του αίματος, μίαν αντίληψιν της παραδόσεως, τα όποια δίδουν εις αυτούς την δύναμιν να είνε φρονηματικά. Και όσον άφορῶ εκείνους οι όποιοι είνε και οι περισσότεροι, οι

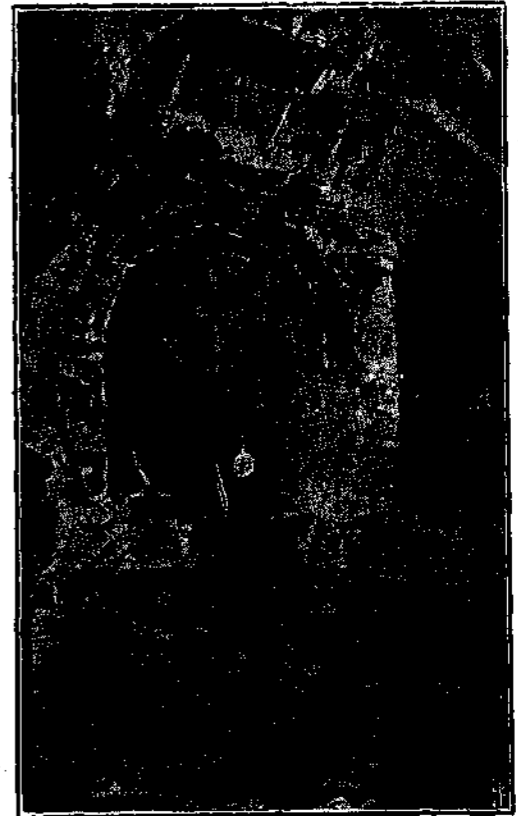

ΒΛΑΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΑΙΑ — Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΑΝΣΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΕΜΝΙΤΣΑΣ ΤΗΣ ΓΟΥΡΤΥΝΙΑΣ ΥΠΟ Α. ΖΑΧΟΥ

όποιοι γεννῶνται πνευματώδεις και εύγενείς, θα έλεγε κανείς ότι άναγνωρίζεται εις αυτούς επί τούτω περισσοτέρα χάρις ή εις τους άλλους ανθρώπους, άναμφιβόλως διότι τα χαρίσματα αυτά είνε εις αυτούς όλιγώτερον άπαραίτητα και φαίνεται επίσης ότι είνε εις αυτούς εύκολώτερον από ήμάς να κάμουν χρήσιν του πνεύματος αυτού δια να διαχαράξουν εις τον έαυτόν των βίον χαρίεντα και ήδύτατον. Πλήν τούτου, δεν θα είνε μικρά ευχαρίστησις, και είνε τοῦλάχιστον εις λόγος δια να ζή κανείς, το να γνωρίξη ότι συνεχίζει γένος έπίσημον, ν' άνευρίσκη ν' όνομά του πανταχού άναμειγμένον με την ιστορίαν, ν' άναγνωρίξη προγόνους μεταξύ των ίδυντόρων των λαών και μεταξύ των πρωταγωνιστών οι όποιοι έπαιξαν δημοσία τον ρόλον αυτών επί της σκηνής του κόσμου. Ημείς οι άλλοι άποτελοῦμεν συνέχειαν ενός πλήθους άνωνύμου, και πλήθος άνωνύμου θα είνε ή συνέχεια ήμων. Είμεθα, ως να ειπωμεν, άποκομμένοι από το παρελθόν, και μόνον εις το παρόν έχομεν σύμφεροντα. Το άνωφελές και μάταιον της ζωής γίνεται έναργέστερα καταφανές εις ήμάς οι όποιοι αν εκπροσωπῶμεν κάτι, το

εμπροσωποῦμεν μετά εκατομμυρίων άλλων όντων. Αυτοί, δεν έχουν ή ν' άφεθούν να ζούν δια ν' άποτελέσουν μέρος της ιστορίας. Ό,τι οι λοιποί άνθρωποι δεν επιτυγχάνουν ή δια της μεγαλοφυΐας, του πλούτου ή άγώνος εξαιρετικού, την μνήμην των μεταγενεστέρων γενεών, την μνείαν των όνομάτων αυτών εις τα χρονικά του μέλλοντος, οι πρίγκηπες εξασφαλίζουν με μόνην την έλευσίαν των εις τον κόσμο, και εάν το πάν είνε ματαιότης, καθώς δεν άμφιβάλλω καθόλου, αυτό είνε ως τόσον μία από τας ματαιότητας τας περιζητήτους από τους θνητούς. Τέλος κάποια εύλάβεια τους περιβάλλει, σχεδόν άκουσία παρ' εκείνους οι όποιοι την εκδηλοῦσι προς αυτούς, άναγινώσκουν σχεδόν ανά πάσαν στιγμήν εις τους οφθαλμούς, εις τας κινήσεις, εις όλην την στάσιν εκείνων οι όποιοι τους πλησιάζουν, και αυτών άκόμη των σημαντικωτέρων προσώπων, ότι άνήκουσιν εις γένος άνωτερον και προνομιούχον.

Όλλά θα είνε επίσης πολύ δυσάρεστον να είνε κανείς πρίγκηψ. Το όνομά των τους καταπιέζει όσο και τους ύποστηρίζει. Αί προς αυτούς εκδηλώσεις εύλαβείας, δεν ήξεύρουν

ΒΛΑΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΑΙΑ — ΒΥΣΗΝ ΕΙΣ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΑΝΣΙΩΝ ΤΗΣ ΣΤΕΜΝΙΤΣΑΣ ΤΗΣ ΓΟΥΡΤΥΝΙΑΣ ΥΠΟ Α. ΖΑΧΟΥ

καθόλου οὔτοι εἰν ἀπευθύνονται εἰς τὸ γένος τῶν ἢ εἰς τὸ άτομόν των. Ἐὰν ἔχουν ὑπερφανείας τὰς ὁποίας ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν, ὑπάρχουν ὅμως ἐπίσης καὶ ὑπερηφάνεια εἰς τὴν χαρὰν τῶν ὁποίων δὲν θὰ δυνηθῶν ποτὲ νὰ ἐντυφῆσιν με ψυχὴν ἐντελῶς ἤσυχον. Ὅποια δὴποτε καὶ ἂν εἴνε ἡ αἴγλη τῆς ἀτομικῆς τῶν ἀξίας, ποτὲ δὲν γίνεται σαφῆς διάκρισις μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἀντλοῦν ἀπὸ τὴν καταγωγὴν των. Ἐὰν εἴνε μέλη Ἐταιρείας ἐπισημονικῆς, ποτὲ δὲν θὰ ἤξευρον ἀκριβῶς ἂν τὸ ὀφείλουν εἰς τὰ συγγράμματά των ἢ εἰς τ' ὄνομά των. Εἴνε οἱ ὀλιγώτερον ἐλεύθεροι ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Ὑπάρχουν ὀρισμένα αἰσθήματα τὰ ὁποία ὀφείλουν νὰ ἔχουν, ὀρισμένα γνώμαι τὰς ὁποίας ὀφείλουν νὰ δοξάζουν, καὶ ὅταν ἀκόμη ἐνδομύχως διαφωνοῦν πληρέστατα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀκόμη δὲν εἴνε εἰς αὐτοὺς καθόλου δυνατόν, καὶ πολλάκις ἡ ἐπιτακτικότης τοῦ προσήκοντος εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν διαμορφώνει καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς μυχίους λογισμοὺς των. Τὰ ὄρα ἐντὸς τῶν ὁποίων ἡ ἰδία αὐτῶν ἀντίληψις δύναται νὰ ἀσπῆται καὶ ἐνεργῆ δημοσίᾳ εἴνε πολὺ στενά, καὶ ἐπειδὴ ὁ περιορισμὸς αὐτὸς εἴνε ἀναπόσπαστος ἀπὸ τοῦ μεγαλείου αὐτῶν, μάλιστα δὲ καὶ τὸ προφυλάττει, ἐγκατεροῦσιν εὐκόλως εἰς αὐτόν, ἢ μᾶλλον δὲν ὑπάρχει λόγος ἐγκατεροῦσιν, διότι δὲν τὸν θεωροῦσιν ὡς περιορισμόν. Ἀλλὰ, πραγματικῶς, καὶ μολοντί δὲν τὸ ἀντιλαμβάνονται πάντοτε, εἴνε ἀληθῶς, ψυχῆ τε καὶ σώματι, δούλοι τοῦ ὀνόματός των. Ἡ μεγίστη αὐτῆ δουλεία ἐπιπροστίθεται δι' αὐτοὺς εἰς τὰς δουλείας αἱ ὁποῖαι ἐπιβαρύνουν πάντοτε τὰς ἀνθρώπινους κρίσεις.

Μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἦθη θὰ ἠδύναντο νὰ παράσχουν εἰς τὸν ἑαυτὸν των κάποιαν ἐλευθερίαν, καὶ ἄλλοτε ἄφιναν ἀσμένως τὸ σῶμα των νὰ ἐδικῆται διὰ τὰς δουλείας τοῦ πνεύματός των· ἀλλὰ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀρνούνται ἤδη εἰς τὸν ἑαυτὸν των τὴν παρηγορίαν αὐτήν. — Ζῶσι τέλος εἰς κόσμον λίαν περιορισμένον· δὲν εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου ἢ μετὰ εὐαριθμοτάτων ἀνθρώπων· δὲν δύναται ἄρα νὰ γνωρίζουν τοὺς ἀνθρώπους ἢ ἀτελῶς. Δὲν τοὺς βλέπουν κατὰ τὸ πλεῖστον ἢ ὑπὸ λίαν ἰδιαίτερον καὶ λίαν στενὴν γωνίαν, καὶ εἰς στάσιν εὐλαβείας ἢ δυσπιστίας. Εἰς πρίγκηψ δὲν δύναται νὰ ζῆσιν ἐν μέσῃ ἀνθρωπίνῃ πάλῃ, νὰ ζῆσιν εἰς τὸν δρόμον, νὰ πηγαίνῃ ὅπου θέλῃ, νὰ ἔρχεται ὁμαλῶς εἰς συνάφειαν με ἀνθρώπους πάσης κοινωνικῆς τάξεως. — Εἰς πρίγκηψ δὲν δύναται, εἰς ἡλικίαν εἴκοσι ἐτῶν, νὰ δημοσιεύσῃ στίχους. Δὲν ἔχει οὔτε τὴν ἐλευθερίαν, οὔτε τὰ μέσα νὰ συγγράψῃ μυθιστορήματα νατουραλιστικά, ἐμπροσσιοιστικά, πεσομιστικά, ἀναλυτικά, ἢ ἄλλα. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἴνε κριτικὸς. Ὁ

ἀτυχῆς δὲν ἠμπορεῖ νὰ συγγράψῃ ἢ μόνον περὶ τῆς πολιτικῆς οικονομίας, τῆς διπλωματικῆς ἢ στρατιωτικῆς ἱστορίας, καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη δὲν ἔχει ποτὲ πλήρη ἐλευθερίαν.

Ναί, εἴνε μελαγχολικὸν νὰ εἴνε κανεὶς πρίγκηψ Ζῆ καὶ ἀποθνήσκῃ ἀπομονωμένος ἀπὸ τὴν ἀπειρον ἀνθρωπότητα. Δὲν βλέπει, ἀπὸ τὴν μεγάλην κωμῶδιαν, παρὰ μόνον τεμάχια ἐπιτηδευμένως διασκευασμένα. Δὲν ἔχει θεάματα κάπως περιεργα, δὲν ἀνακαλύπτει πληρέστατα τοὺς ἀνθρώπους παρὰ μόνον ἐν ὄρα στάσεως καὶ ἐπαναστάσεως. Τέλος, εἴνε ἀληθῆς, καθὼς φρονῶ ἐγώ, ὅτι ἡ ζωὴ ποὺ περισσότερον ἀξίζει νὰ ζῆσιν κανεὶς εἴνε ἐκείνη ἢ ὁποία μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς ὄλους αὐτῆς τοὺς ἀναβαθμοὺς ὑπὸ ὄλας αὐτῆς τὰς σκέψεις, ὑπὸ ὄλας αὐτῆς τὰς γραφικὰς μορφὰς καὶ εἰς ὄλα τὰ ἦθη αὐτῆς ἄδύτα, τὸ καλλίτερον εἴνε νὰ κατὰγεται κανεὶς ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ ἀπὸ τὸν πλεόν μικρόν. Διότι ἐν πρώτοις εἴνε τὸ μόνον μέσον διὰ νὰ ἴδῃ ἀπὸ πλησίον τὰ ἦθη, τὰ αἰσθήματα, τὰς ψυχὰς τῶν ταπεινῶν, καὶ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα ὑπὸ τὰς ἀπλουτέρας καὶ τραγικώτερας μορφὰς του. Βλέπει κανεὶς οὕτω τὴν ζωὴν γυμνὴν καὶ ἀποκτᾷ καρδίαν εὐσπλαχνικὴν. Μανθάνει συγχρόνως πόση ἐνίοτε πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ πρωτοτυπία ὑπάρχει ὑπὸ τὴν ἐξωτερικὴν ἀδλιότητα καὶ ταπεινοφροσύνην. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, εἴνε ἔχη κανεὶς ὀλίγην καλὴν τύχην, ἠμπορεῖ ν' ἀνέλθῃ, νὰ περάσῃ ἀπλῶς ἀπὸ ὄλους τοὺς κόσμους ἢ καὶ νὰ ἐνδιατρίψῃ εἰς αὐτοὺς ἀλληλοδιαδόχως, νὰ γνωρίσῃ τοὺς ἀστούς, τοὺς ἐμπόρους, τοὺς μποέμ, τοὺς καλλιτέχνας, τοὺς πολιτικοὺς καὶ ἐκείνους τοὺς ὁποίους λέγουν ἀνθρώπους τοῦ κόσμου. Καὶ δὲν εἴνε κακὸν ἐπίσης νὰ ἔχη κανεὶς ἐκπαιδευθῆ ἀπὸ τοὺς κληρικούς, ἐπειτα ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον, νὰ ἔχη λάβῃ ἐκπαιδῆσιν ἐναλλὰξ θρησκευτικὴν καὶ καθαρῶς λαϊκὴν· αὐτὸ τὸν ὑποβοηθεῖ κατόπιν νὰ ἐννοήσῃ περισσότερα πράγματα. ἠμπορεῖ, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, νὰ περισυλλέξῃ ἐντυπώσεις σαφεῖς καὶ ποικίλας ἀπὸ πᾶν ὅτι ἐνδιαφέρον παρέχει ἡ πραγματικότης, καὶ ἠμπορεῖ ἀκόμη εὐκολώτερα νὰ πράξῃ τοῦτο, εἴνε ἐπρόσεξε νὰ διατηρηθῆ ἐλεύθερος καὶ ν' ἀποφύγῃ τὸν γάμον, ὁ ὁποῖος, καθὼς λέγει ὁ Λαβρουγιέρ, «ἐπαναφέρει τὸν καθένα εἰς τὴν τάξιν του». Ἀλλὰ ἡ φιλοσοφικὴ αὐτῆ περιόδου ἀνὰ τὰ διαμερίσματα τῆς ἀνθρώπινου κοινωνίας δὲν εἴνε δυνατὴ, ὡς εἶπον, παρὰ μόνον ἐὰν ὀρηθῆ κανεὶς ἀπὸ πολὺ κάτω. Τὸ κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν ταξίδιον δὲν γίνεται. Ὁ συγγραφεὺς ἢ ὁ ἐρασιτέχνης ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὸν λαόν, ἠμπορεῖ ἐνίοτε νὰ ὑψώσῃ τὴν παρατήρησιν του μέχρι τῶν ἰσχυρῶν, διατρέχων ὄλην τὴν διάμεσον

χώραν· ὁ ἰσχυρὸς δὲν ἐξέρχεται καθόλου ἀπὸ τὴν τάξιν του, ἐκτὸς πλέον εἰς ἐξαιρετικὰς καὶ παραπολὺ συντόμους περιστάσεις, καὶ εἴνε καταδικασμένος εἰς ἀρεκτὰ μεγάλην ἀμάθειαν, εἰς σχετικὴν ἐνδειαν ἐντυπώσεων. Μακάριοι ὅσοι δὲν εἴνε κατ' ἀρχὰς παρὰ μία κεφαλὴ ἐν τῷ

μέσῳ τοῦ πλήθους, ὅταν εἴνε ἐπιτετραμμένον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτὴν νὰ κυκλοφορῆ ἐλεύθερος ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος αὐτό, νὰ ἐτάξῃ τὰ μύχια αὐτοῦ καὶ νὰ τὸ ἀντικατοπτρῆ ὀλόκληρον! Πρίγκηψ δὲν ἠμπορῶ νὰ ἦμαι, ἀστὸς δὲν τὸ καταδέχομαι, φιλοπερίεργος εἶμαι.

[Μετάφρ. Χ. Θ. Δ.]

ΙΟΥΛΙΟΣ ΛΕΜΑΙΤΡ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ

ΥΠΟ Δ. ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΛΑΧΡΑ — ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ *

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

[Σκημικός διάκοσμος ὁ ἴδιος]

[Σκοτάδι. Στὸ ἀνοιγμα τῆς αὐλαίας ἡ Περούζε ἀνήσυχη κυττάζει πρὸς τὸ βάθος· ἡ Μελάχρα κάνει τὴν κοιμισμένην].

ΣΚΗΝΗ Α'

ΠΕΡΟΥΖΕ, ΓΙΑΣΑΡΗΣ, ΜΕΛΑΧΡΑ

ΠΕΡΟΥΖΕ, [οὐκ ἀντιβλέπει τὴν Μελάχρα καὶ κοιμάται]. — "Α! ἔφτασε! ἔφτασε! [πάει κοντὰ πρὸς τὴν Μελάχρα καὶ κοιτάει ἀνκοιμάται]. Κοιμάται. [ἔπειτα πηγαίνει πάλι πρὸς τὸ βάθος, μὰ ἡ Μελάχρα ξεπλωμένη καθὼς εἶναι, τὴν κοροϊδεύει ἀπὸ πίσω φαίνεται ὁ Γιάσαρης. Ἡ Περούζε ἀνήσυχη] Καλῶς τὸ Γιάσαρη. [ἡ Μελάχρα κάνει ἀμέσως πάλι τὴν κοιμισμένην] Ἦρθε;

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Ναι, ἦρθα, μὰ ἄσ' τα τώρα αὐτὰ καὶ ἔλα νὰ φύγουμε μαζί.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Δὲν τὰ εἶπαμε, Γιάσαρη; Τὸ στοίχημα... [ἐν τῷ μεταξὺ ἡ Μελάχρα ἀνοίγει γὰρ μὰ στιγμή τὰ μάτια τῆς, κοιτάζει καὶ πάλι κοιμάται].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Τί τὰ θέλεις τώρα τὰ στοίχημα, ἀφοῦ ἔτσι κ' ἔτσι θὰ γίνῃς δική μου!... Τί τώρα, τί ἔπειτα;

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Α! Γιάσαρη, βλέπω φοβάσαι;

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — "Εγὼ φοβάμαι;

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Ε!... σὰ δὲ φοβάσαι, καλὴ ἐπιτυχία. [τὸν χειροτάει καὶ ἀνεβαίνει τὴ σκάλα] Σ' ἀφίνω, ἐκεῖ κοιμάται... ξύπνησέ την, μπορεῖ νὰ τὴν πλανήῃς; καὶ σὰ δὲ μπορεῖς, ἀρπάξέ την μὲ τὴ δύναμί σου, ἐν εἶσαι σ' ἀλήθεια δυνατός. Καὶ στὴ σπηλιά σου, Γιάσαρη, σὲ θέλω μπαίνει σὸ σπίτι].

ΣΚΗΝΗ Β'

ΜΕΛΑΧΡΑ, ΓΙΑΣΑΡΗΣ

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [τὰ χάνει, ἔπειτα συνέρχεται. Κουνάει τὸ κεφάλι του πρὸς τὰ ἄπαντα σὰν πρὸς τὴν Περούζε καὶ ἔπειτα περπατάει πάνω κάτω ἡ Μελάχρα κάνει τὴν κοιμισμένην]. — Χά! χά! χά! [κ' ἔπειτα σὰ νὰ ἀποφασίσῃ, κάνει μιὰ χειρονομία δηλωτικὴ τοῦ «ὅχι», τὴν πλησιάζει καὶ τὴν σκουντάει]. Μελάχρα! Μελάχρα!

ΜΕΛΑΧΡΑ, [σὰν τὸν κοιμισμένο πού ξυπνάει]. — Χμ!... χμ!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Ξύπνα, ἐγὼ εἶμαι!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [σὰ φοβισμένη τάχατες ξυπνάει]. — "Α! ὁ Γιάσαρης!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Ναι, ὁ Γιάσαρης!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Καὶ τί θέλεις ἀπὸ μένα;

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [εἰρωνικά]. — Ἦρθα γιὰ νὰ μὲ ξεγελάσῃς... "Ε!... χίλιους σὰν καὶ μένα ἐσὺ κάνεις καλά... "Ελα λοιπὸν, βάλε μπρὸς τίς τέχνες σου!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Βοῶ στείχημα πὼς ἡ Περούζε θὰ στὰ εἶπε αὐτὰ...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [θυμωμένος, πάει κοντὰ τῆς]. — Δὲν συνειθίζω νὰ δίνω λόγο στὶς γυναῖκες ποτέ μου!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Καὶ ὅμως πιστεύεις τὴν Περούζε, ἔγεινες παιχιδάκι τῆς!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — "Εγὼ δὲ γίνουμαι καμιάς γυναῖκας παιχιδάκι.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μωρ' τί μοῦ λές.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [πολύ θυμωμένος πάει κοντὰ τῆς καὶ τὴν τινάζει]. — "Ασ' τα αὐτὰ, κ' ἀπόψε μάρθῃς στὴ σπηλιά μου. Δὲ μοῦ γλυττώνεις. Καμιά γυναῖκα ὡς τώρα δὲ μοῦ ἀρνήθηκε... καὶ ὅποια δὲ θέλει, ἔχω ἄλλον τρόπο... μὲ τὸ σταγὶδ τὴν ἀρπάξω... [τὴν πιάνει ἄγρια].

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Αχ! τί ὠραία πού σφιγγεις. Νὰ ἔνας ἄντρας. Οἱ ἄλλοι εἶναι ψόφιοι, δὲν νοιώθεις τὴ δύναμί τους ἄπάνω σου...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [τὴν ἀφίνει]. — Κύτταξε καλά, γιατί!... [σηκώνει τὸ καμτσάκι του νὰ τὴν κτυπήσῃ].

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Α! [κοιτάζει καὶ σκόβει καλά πρὸς τὸ καμτσάκι ἀντὶ νὰ φυλαχθῇ]... τί σύμπτωση! γιὰ δὲς παράξενον.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [ἀγριος]. — Τί;

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Ἰδιο σὰν καὶ κείνον πού μοῦ ἔλεγε μιὰ ἀρχόντισσα.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Ποιὰ ἀρχόντισσα; Τί λές;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ξέρεις πὼς ἤμουν θεατρίνα...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — "Ε! κ' ἔπειτα;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μιὰ μέρα πού περάσαμε ἀπὸ μιὰ πολιτεία, μιὰ ἀρχόντισσα μᾶς φώναξε σὸ παλάτι τῆς νὰ παραστήσουμε, καὶ ξέρεις νά, μὲ συμπάθησε... Καὶ τότε ἄρχισε νὰ μοῦ λέῃ τί νομίζεις; ὅλη τὴ ζωὴ τῆς, τοὺς ἑρωτῆς τῆς... γιὰ φαντάσου! τί καταδεικτικὰ, δὲν ἔχεις ἰδέα!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Μὰ τί μὲ νοιάζουν ἐμένα αὐτὰ!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τάχατες δειλά]. — Μὰ γιὰ σένα... μοῦ φαίνεται ἡ ἀρχόντισσα μοῦ εἶπε... ἡ θέλεις νὰ πάω; Καλὰ δὲ λέω τίποτα... [μὲ νάζει] ἀφοῦ τὸ θέλεις ἐσὺ... τὸ προστάξεις...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — "Οχι, λέγε!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [μὲ νάζει]. — "Αφοῦ δὲ θέλεις...

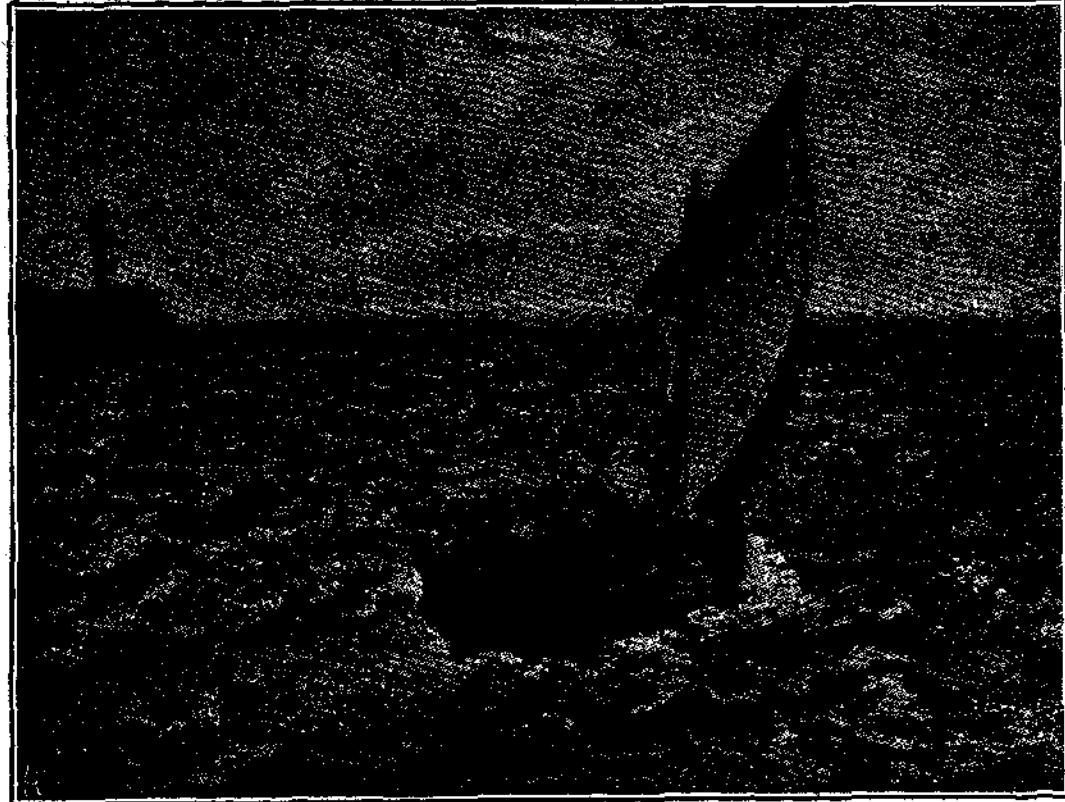
ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Μὰ θέλω.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Εἰσαι ἄγριος καὶ φοβάμαι μή...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [ἤσυχος]. — Σὲ παρακαλῶ λέγε...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Κάποιος διαλεκτός, κάποιος δυνατός πέρασε μιὰ μέρα ἀπὸ κεί, μὲ πόνο τόλεγε ἡ ἀρχόντισσα καὶ βούρκανον τὰ μάτια τῆς, καὶ εἶχε αὐτὸς ἓνα καμτσάκι μὲ χρυσὴ λαβὴ καὶ πάνω σκαλισμένο ἓνα λιοντάρι. [κοιτάζει τὸ καμτσάκι καὶ ἀπλώνει τὸ χεῖρ τῆς νὰ τὸ πάρῃ]. Μιὰ στιγμή...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [τὸ ἀφίνει νὰ τοῦ τὸ πάρῃ κολακευόμενος].

ΘΑΛΑΣΣΟΓΡΑΦΙΑ

ΓΙΩ. Π. ΜΙΑΛΕ

ΜΕΛΑΧΡΑ — Νὰ ἔτσι... ἔτσι ἀπαράλλαχτα!... [τὸν κοιτάζει πονηρὰ, ἐνῶ αὐτὸς μένει μακάριος, κολακευόμενος]. Εἶδες σύμπτωσης!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [δειλά]. — Δηλαδή!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Δηλαδή ἐσὺ ὁ ἴδιος θὰ εἶσαι καὶ δὲ θέλεις νὰ μοῦ τὸ πῆς... "Ε; ἔλα στοίχημα-τίσω...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Αὐτὰ δὲν λέγονται, Μελάχρα.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Πονηρέ!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [στενα ἀπὸ λίγο μαλακωμένος]. — Τί εἶπες λοιπὸν τῆς Περούζης ἐσὺ γιὰ μένα;

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Εγὼ ἡ κακομοῖρα, πὼς νὰ τολμήσω νὰ πῶ γιὰ τὸ Γιάσαρη τὸ δυνατό μας; Ἐκείνη μοῦ εἶπε...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Τί;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Χά! χά! Πὼς ὅλο λές πὼς ξεπλανεύεις γυναῖκες, μὰ αὐτὲς σὲ παίζουν.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [μὲ θυμὸ ἀλλάζει ὄψος]. — Μὰ μοῦ λές ἀλήθεια;... Κύτταξε καλά;...

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Εγὼ νὰ σοῦ πῶ ψέματα; Τί περιμένεις ἀπὸ μιὰ γυναῖκα, πού ἐνῶ τὴν ποδοῦσες, ἐκείνη σὲ καταφρονούσε. Γιὰ όλα εἶναι ἄξιμα... Μὰ δὲν ἔχουν ὅλες τὴ δική τῆς τύχη... [ρίχνει κάτω τὰ μάτια τῆς].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Τί θέλεις νὰ πῆς...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [παίζει μὲ τὰ νύχια τῆς]. — Τίποτα...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Μὰ καλά, τότε γιατί ἐσὺ τῆς ὑποσχέθηκες ἓνα τέτοιο πρᾶμα;

ΜΕΛΑΧΡΑ, [μὲ νάζει]. — "Ἦθελα... ἦθελα...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Πὲς λοιπὸν!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μὰ τί νὰ πῶ... ἄδικα λέω, ἐσὺ δὲ μὲ πιστεύεις.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Σὲ πιστεύω.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Νὰ λοιπὸν ἦθελα νὰ βρῶ τὴν εὐκαιρία ν' ἀνταμωθῶ μαζί σου... καὶ... [χαμηλώνει τὰ μάτια].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — "Αλήθεια; Μὲ ἤξερες λοιπὸν ποῖός εἶμαι;

ΜΕΛΑΧΡΑ, [ντροπιασμένη]. "Ο Γιάσαρης τὴν ἀκούει κολακευόμενος καὶ ὅσο πάει πιάνεται καὶ πέφτει ἡ δύναμί του]. — Δὲ σὲ ἤξερα!... ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ἤμουν μικρούλα, ὅταν ἀκόμα μᾶς ἔλεγε ἡ μητέρα σου τὰ παραμύθια, εἶχα νοιώσῃ τὴ δύναμί σου. Ἐπειὰ σὰ μεγάλωσα καὶ ἤμουν μακρὰ σου, ἀπ' ὅπου καὶ ἐν περνοῦσα ἀκουγα νὰ λὲν γιὰ σένα... Πὼς ἔκανες τοῦτο, πὼς ἔκανες ἐκεῖνο... Καὶ ὅσα ἀκατόρθωτα θυμώμουν ἀπ' τὰ παραμύθια, τοὺς δυνατοὺς πού

* Τέλος· τεύχος Αὐγούστου σελ. 259.

σκοτώνουν φείδια με έφτα κεφάλια και δλόκληρες πολιτείες με τόνα χέρι τους αεροσκορπούν, όλα αυτά τ'άκουγα πώς γίνονται αληθινά και από τὸ δικό σου χέρι [ἀλλάζει ύφος]. Δὲ μοῦ λές, εἶναι ἀλήθεια πὼς πλάνευες μιὰ βασιλοπούλα;

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [σὲ δύσκολη θέσι, δὲν ξέρει δηλαδὴ νὰ πῆ ναι ἢ ὄχι, μήπως ἀν πῆ ναι, φανῆ σὺν πολῷ]. — Ναι δηλαδὴ... ἴσως... κάπως τὸ θυμάμαι.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ἴσως σὺν πολῷ μακρυνό. Μὰ βλέπεις, ἔχεις κἀνη τόσα πολλά, πὸν τώρα σοῦ φαίνονται ἀπίστευτα... Δὲν μπορεῖς νὰ θυμηθῆς, εἶναι τάχατες ἀληθινά, ἢ τὰ παραμῦθια εἶναι πὸν σοῦλεγε ἡ μητέρα σου;

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [καλισμένος]. — Τί παραμῦθια λές!... εἶναι ἀληθινά!... τὰ περισσότερα εἶναι ἀληθινά!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ποιὸς τὸ εἶπε, ὅλα εἶναι ἀληθινά. Καὶ ἀν εἶναι τίποτα κοντὰ στὰ τόσα σου ἀθλα παραμυθῆνιο, ἔ, καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ πῆ πὼς δὲ θὰ τῶκανες [κουνάει τὸ χέρι τῆς] ἀν σοῦ παρουσιαζότανε περίστασις. Δὲν ἔτυχε, καὶ γι' αὐτὸ δὲν τῶκανες.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [πηγαίνει κοντὰ τῆς μὲ ὀρμή]. — Εἶσαι ἡ μόνη γυναῖκα πὸν βρῆκα στὴ ζωῆ μου, οἱ ἄλλες δὲ μὲ νοιώθουν [πάει νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ].

ΜΕΛΑΧΡΑ — Νὰ τὸ πιστέψω; [φεύγει μακρυνά].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [ἀγριὸς ἀπὸ πόθο]. — Μὰ γιατί φεύγεις μακρυνά; Ἔλα στὴν ἀγκαλιά μου [προχωρεῖ].

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ὅχι φωνές!... Εἶπα φοβᾶμαι... Γίνου γλυκὸς ἀφοῦ εἶσαι καὶ γενναῖος!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [στέκεται ἀπὸ τὴν ὀρμὴ του]. — Ναι, δπως θέλεις, [ῥουχα] Ἔλα λοιπὸν, Μελάχρα, νὰ φύγουμε μαζί, ὅπου θέλεις νὰ πάμε, ὄχι γιὰ τίποτα ἄλλο, μὰ γιατί σ' ἀγαπᾶ! Ὅχι!... ὅ,τι μοῦ εἶπε ἡ Περούζε τὰ ξέχασα.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ἄ! ὄχι ἔτσι... οἱ βασιλοπούλες δὲν ἔρχονται στοὺς πολεμιστάδες, οἱ πολεμιστάδες ἔρχονται καὶ γονατίζουν μπροστὰ τους...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [σὺν νὰ τοῦ ξυνοφάνηκε. Συνέρχεται]. — Γονατίζουν; Τί λές!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ναι, ναι... Μὰ ὄχι σ' ἀλήθεια δμως. Ἐσὺ νὰ γονατίσῃς μπροστὰ μου! τί λές!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Τότε τί;...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Νά, ἀφοῦ ἐγὼ εἶμαι θεατρίνα, ὡς κάνω τὴ βασιλοπούλα, ἡ ἀγάπη θέλει καὶ παιγνίδια; ἔτσι δὲν εἶναι; θυμάσαι μικροὶ σὺν εἶμαστε πὸν παίζαμε; Ἔλα ἅμα ἀγαπάει κανεῖς, ξαναγίνεται παιδί!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Θυμάσαι μιὰ μέρα πὸν ἐσὺ ἦσουν βασίλισσα;

ΜΕΛΑΧΡΑ, [μὲ μούλια]. — Ναι, ἡ βασίλισσα τῆς Κουρσελαρίας.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Κ' ἐγὼ, λέει, ἤμουν ληστής καὶ μὲ πιάσανε καὶ μὲ φέρανε μπροστὰ σου νὰ μὲ δικιάσῃς... καὶ σὺ μὲ καταδικάσῃς τότε νὰ φάω χίλιες ξυλιές καὶ ἀρχισες τότε νὰ μὲ χτυπᾶς, νὰ μὲ χτυπᾶς...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Καὶ σὺ καθόσουν, θυμάσαι, σὺν ἀρνάκι... .

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Τί νὰ κάνω!... μπρὸς στὴ βασιλίσσα βλέπεις...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Εἶδες τί ὄραϊα περνούσαμε... Ἔλα, ἔλα πάλι... Αὐτὸ [δείχνει] ὡς ποῦμε πὼς εἶναι τὸ καλάτι... ἔτσι... Νὰ καὶ ὁ θρόνος τῆς βασιλοπούλας [δείχνει ἓνα δένδρο καὶ θροναίεται]. Κ' ἐσὺ ὁ πολεμιστῆς, ὡς ποῦμε πὼς ἔρχεσαι νικητῆς ἀπ' τὴ μάχη... Ἔλα σὲ περιμένω, ἀντρεωμένε μου!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Ἐμπρός!... [ἔρχεται καὶ γονατίζει προστὰ τῆς. Φαίνεται ἀπὸ πάνω ἡ Περούζε νὰ παραμονεύῃ] Βασιλοπούλα μου, στὰ πόδια σου ἀφίνω δὴ τὴ δύναμί μου!... Μαζὶ μου ἔλα γιὰ πάντα!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Καὶ ἡ Περούζε; [Ἡ Περούζε ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα λυσσοῖει].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Τί σὲ νοιάζει τώρα γι' αὐτὴν;... Ἔλα, βασιλοπούλα μου, ἔλα γιὰ πάντα μαζί μου. [Πάει νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τοῦ φεύγει κοροϊδευτικά]. — Ὁραϊα τὰ κατάφερες. Καλὰ κάνεις τὸ μέρος σου!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Μὰ γιατί;... πὸν πᾶς;...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μὰ νομίζεις πὼς ἦταν ἀλήθεια; παίζαμε. Ὅυτε ἐγὼ εἶμαι βασιλοπούλα... οὔτε σὺ... δηλαδὴ ἐσὺ βέβαια εἶσαι ὁ πολεμιστῆς!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [τὴν κληθαίει]. — Μὰ ὄχι, ἐσένα, ἐσένα ἀγαπᾶ. Ἔλα λοιπὸν νὰ φύγουμε.

ΜΕΛΑΧΡΑ, [στὴν πόρτα τοῦ ἐργαστηρίου]. — Μὴ κοροϊδεῖς! Ἐμένα τὴ φτωχεια, εἶναι δυνατόν ἐσὺ νὰ ἀγαπήσῃς; Ἀγαπᾶς τὴ βασιλοπούλα!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Ναι, σ' ἀγαπᾶ, πιστέψέ το, νά!... Σὲ σένα μπροστὰ γονατίζω. [μυσογονατίζει] Ὅχι στὴ βασιλοπούλα, σὲ σένα, ἔλα πάμε!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ψέματα, ψέματα...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [ἀγριός]. — Ἐ! λοιπὸν μὴ μὲ παιδεύεις πειά. [Ὁρμαίει κατὰ πάνω τῆς, μὰ αὐτὴ ἀνοίγει τὴν πόρτα τοῦ ἐργαστηρίου καὶ μπαίνει μέσα].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [ἀπὸ μέσα].

Ἄναθεμά σε κληθῆ κ' ἀχαμνοκληθῆρα Ἦ' ἀφισες τέτοια πέρδικα ἄλλος νὰ σοῦ τὴν πάρῃ.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [πελαγωμένος στέκεται κοντὰ στὴν πόρτα σὲ κατάληξι]. — Ἐ!... [Ἡ Περούζε ὅλη ποῦρα κατεβαίνει].

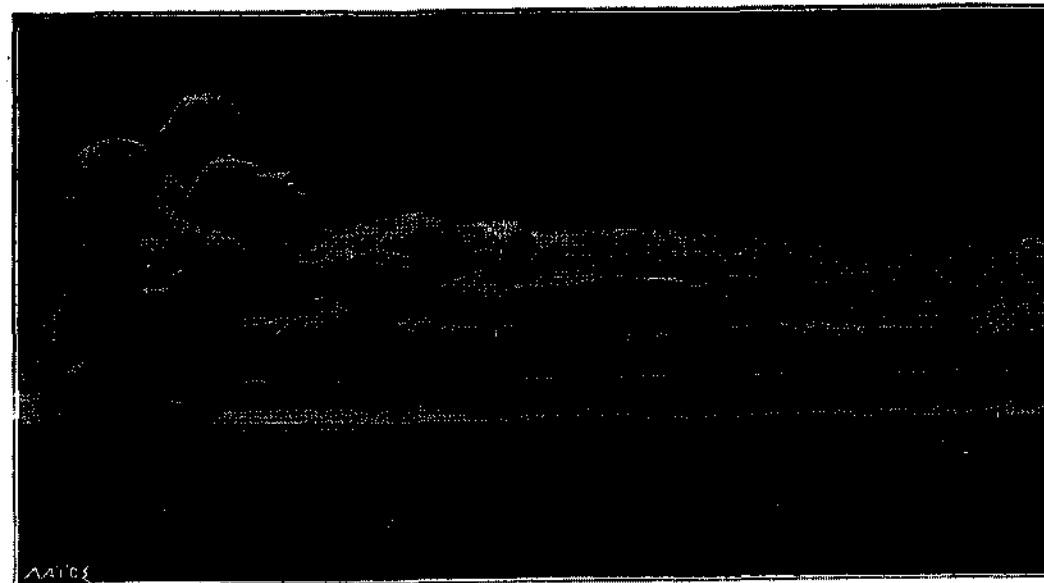
ΣΚΗΝΗ Γ'

ΠΕΡΟΥΖΕ, ΓΙΑΣΑΡΗΣ, ΒΕΝΕΤΙΑ
ἔπειτα ΝΕΛΟΣ καὶ ΜΕΛΑΧΡΑ

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ δύναμί σου; Αὐτὸ ἦταν πὼς θὰ τὴν ἔκανες δπως θέλεις;... Ἔ! σὰ σκύλο σὲ σέρνει πίσω τῆς... Ἐ! χίλιους σὺν κ' αὐτόν...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [ὀρμαίει στὴν Περούζε]. — Ἐ! πάψε καὶ σὺ, μὴ σὲ πιάσω καὶ σὲ πνίξω!...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [τρέχει]. — Ἄ! σ' ἐμένα ξεσπᾶς ἔ;... αὐτὴ εἶναι λοιπὸν ἡ ἀντρεία σου, φοβιτσιάρη; Ἐκεῖνη κάνε καλά.

ΣΑΡΚΟΦΑΓΟΣ ΤΗΣ ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΗΣ ΜΑΤΘΙΛΔΗΣ ΤΗΣ ΒΑΥΑΡΙΑΣ

ΥΠΟ ΚΝΟΥΤ ΑΚΕΡΜΠΕΡΓ

ΒΕΝΕΤΙΑ, [φαίνεται ἀπὸ τὸ βάθος μὲ τὴ σκούπα]. — Ἐ! ἡσυχία, ἡσυχία... ἡ μεγαλειότερη τοῦ κόσμου εὐτυχία, τώρα τὸ εἶδα σ' ἄστρα ὀλοφάνερο.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Πάψε καὶ σὺ. [πάει στὴν πόρτα καὶ χτυπάει] Ἐ! ἀνοίξε, ἀνοίξε...

ΒΕΝΕΤΙΑ — Τί τρέχει;... τώρα γὼ γύρισα ἀπ' τὸ ταξίδι σ' ἄστρα καὶ... Τί συμβαίνει;

ΠΕΡΟΥΖΕ, [στὴ Βενετιά]. — Σο...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [σπρώχνει δυνατὰ τὴν πόρτα]. — Ἐ, θὰ τὴ σπᾶσω, ἐπὶ τέλους ἀνοίξε...

ΝΕΛΟΣ, [βγαίνει μὲ ὀρμή καὶ εἶναι τὴν πόρτα κατὰμουτρα στὸ Γιόσαρη]. — Ἐ, τί θέλεις, τί ζητᾶς; [πίσω του κρύβεται ἡ Μελάχρα].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Νὰ μὴ σὲ νοιάξῃ σένα... τόπο [τὸν σπρώχνει γιὰ νὰ περάσῃ πρὸς τὴ Μελάχρα].

ΝΕΛΟΣ, [μπαίνει μπροστὰ προχωρεῖ]. — Κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ βάλῃ χέρι ἀπάνω τῆς, γιατί ἐγὼ εἶμαι δῶ!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Χά! χά!... ἐσὺ τὰ λές αὐτά; ὡς γελᾶσω.

ΝΕΛΟΣ — Ναι ἐγὼ... τράβα...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Κανεῖς δὲ μοῦ τὸ εἶπε ἐμένα αὐτὸ ποτέ!...

ΝΕΛΟΣ — Στὸ λέω ἐγὼ...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [τοῦ δίνει μιὰ δυνατὴ σπρωξιὰ καὶ τὸν παραμερᾶει γιὰ καλά]. — Ἐ! νὰ λοιπὸν καὶ σὺ!...

ΝΕΛΟΣ, [βλος θυμῷ]. — Τώρα σοῦ δείχνω ἐγὼ! [καὶ τρέχει γρήγορα στὸ ἐργαστήρι].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [στὴ Μελάχρα πὸν ἔρχεται φοβισμένη στὴ μέση τῆς σκηνῆς τρέχει κοντὰ τῆς καὶ τὴν πιάνει μὲ βία ἀπὸ τὸ μπράτσο]. Ἔλα δῶ τώρα σὺ!...

ΝΕΛΟΣ, [βγαίνει γρήγορα μὲ τὸ σφυρὶ στὸ χέρι]. — Κάτω τὰ χέρια... [καὶ σηκώνει τὸ σφυρὶ νὰ τὸν κτυπήσῃ].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [ἀφίνει τὴ Μελάχρα, κάνει μιὰ κίνησι πρὸς τὰ πίσω, βγάζει μαχαίρι καὶ εἶναι ἑτοιμὸς νὰ ὀρμήσῃ]. — Ἄ! τὸν... [ὁ Νέδος ἔχει τὸ σφυρὶ ψηλά σηκωμένον ἑτοιμὸς. Ἡ Μελάχρα πέφτει ἀπάνω στὸ Νέδο, ἡ Περούζε καὶ ἡ Βενετιά πέφτουν στὸ Γιόσαρη].

ΒΕΝΕΤΙΑ, [τραβάει τὸν Γιόσαρη]. Ἄσ' τον! Φασαρίες τώρα γυρεύεις; ἔλα, ἔλα, πάμε μέσα... Θὰ σὲ βάλουν στὴ φυλακὴ οἱ ἀλλόφυλοι σὺν τὸν πατέρα σου, ἀλλοίμονο.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Ἐγὼ δὲν εἶμαι γύφτος σὺν καὶ σᾶς! Ἐγὼ αἶμα ἀπὸ τὸν πατέρα μου... Εἶμ' ὁ γυιὸς τοῦ τρομεροῦ Ταμέρλου, πρόσεξε καλά...

ΝΕΛΟΣ — Τοῦ κακούργου, τοῦ ληστή...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [σπρώχνοντας τὴς γυναῖκες]. — Ἐ! ἀφήστε με νὰ τὸν...

ΒΕΝΕΤΙΑ, [συγχρόνως τὸν τραβάει]. — Πάμε, πάμε τώρα...

ΝΕΛΟΣ — Ἔλα ντέ, σὲ περιμένω.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [ἐνῶ τὸν κρατοῦνε οἱ γυναῖκες καὶ εἶναι πεσμένες μπροστὰ του]. — Σὺν σοῦ βαστάῃ νὰ βρεθῶμε μονάχοι μὰς νὰ παλαίψουμε ὡς πὸν ὁ ἕνας νὰ ξεκάνῃ τὸν ἄλλον... ὄχι δῶ, μπροστὰ στὴς γυναῖκες!... ἀν δὲν εἶσαι γύφτος, φοβιτσιάρης, βρωμογενιά!...

ΝΕΛΟΣ — Τὰ ξημερώματα, μόλις χαράξῃ, ἐγὼ θὰ εἶμαι στὸν κάμφο!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Τώρα θὰ πάω νὰ κληθῶ! Δὲν μπορῶ νὰ κοιμηθῶ, διψᾶω αἶμα... καὶ τὸ

πρωί θα βρεθώ εκεί, ύστερα από τα θεριά έσένα, το παληόκορμιο! Δχι λόγια, κατσίβελε!...

ΝΕΛΟΣ — Δέ βλέπω πότε νάρθη ή ώρα.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Καλά, τά βρίσκουμε, σου δείχνω έγω! χμ! χμ! Κ' έτοιμάσέ μου, μητέρα, όλα τά ρούχα μου και τουφέκια μου. Σάς βαρέθηκα εδώ πέρα, ούτε θά ξαναγυρίσω πειά. Θά τον σκοτώσω και θά πάρω τά βουνά πέν τον κατέρα μου. [Μπαίνει μέσα].

ΒΕΝΕΤΙΑ, [τόν ακολουθεί]. — Άλλοίμονο, άλλοίμονο, παιδί μου... [δ Νέδος άφίνει τό σφυρί και αποκαμωμένος ξαπλώνεται κατάχαμα].

ΣΚΗΝΗ Δ'

ΝΕΛΟΣ, ΜΕΛΑΧΡΑ, ΠΕΡΟΥΖΕ

ΠΕΡΟΥΖΕ, [στήν Μελάχρα]. — Βλέπετε τί κάνεις τώρα;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Έσὺ φταίς για δ,τι και άν έγινε.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ξέρεις πώς ο Γιάσαρης θά τον σκοτώση. 'Ο Νέδος είναι γύφτος πού να ξέρη από τέτοια. Θά μάς τον ξεκάνη, κακομοίρα. Οί γυναίκες μπορεί να τον κάγουν όπως θέλουν, μά στα χέρια έχει δύναμη περισσότερη από τον αδύνατο τον Νέδο.

ΝΕΛΟΣ — Νά μη σε νοιάζει σένα.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Όχι, δχι, Νέδο, πρέπει να φύγουμε για να γλυτώσης, πάρε μαζί σου και τη Μελάχρα, δέν πειράζει. [σηγνάνει κοντά του] Συμπάθηστε με. 'Ο,τι και άν έκανα, ναι, έγω φταίω... έχε με μένα δούλα και τη Μελάχρα έρωμένη σου... Μαζί σου θέλω να είμαι, αυτό θέλω, να, μόνο... [τόν πιάνει] Ναι, Νέδο μου, έτσι!...

ΝΕΛΟΣ — 'Ε! Μη λές κουταμάρες! [τή σπρώχνει].

ΠΕΡΟΥΖΕ, [κιευντικά]. — Πές του και σύ, Μελάχρα, πές του!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [κοροϊδευτικά]. — Είναι λίγες δυό μόνο γυναίκες. Έγω λέω να πάρη κι άλλες... [άλλάζει ύφος] Έσὺ μπορείς να μάς βοηθήσης... έσὺ άν θέλης, αλλάζεις τά πράματα!...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Και πώς; πές μου πώς!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — 'Ο Γιάσαρης σ' αγαπάει, πάροτνε και φύγε, πήγαινε έσὺ στη σπηλιά του, πές του να ξεχάση δ,τι και άν έγινε, έννοια σου θά τό παραδεχθῆ.

ΝΕΛΟΣ, [με θυμό στη Μελάχρα]. — 'Ε! τί λές;...

ΜΕΛΑΧΡΑ — 'Ο,τι είπα!...

ΝΕΛΟΣ — Θά τό παραδεχθῆ εκείνος! Δέν τό παραδέχομαι όμως έγω!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [συγκαταβατικά]. — Μη γίνεσαι και σύ Γιάσαρης... Άσε τις ψευτοπαλληκαριές!... Νόμιζα πώς δέν είσαι σάν όλους τούς άλλους άντρες.

ΝΕΛΟΣ — Και γὼ νόμιζα πώς δέν είσαι σάν όλες τις άλλες γυναίκες!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Με τά σωστά σου θέλεις να παλαίψης;...

ΝΕΛΟΣ — Άν είναι και με ξαναρωτήσης, καλύτερα θά κάνης να πάψης να μ' αγαπῆς!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Δέ λέω πώς θά σε σκοτώση, μά και να τον σκοτώσης, πάλι χάνεσαι, πάλι σε χάνω, στη φυλακή θά σε ρίξουν οί άλλοφυλοι.

ΝΕΛΟΣ — Αὐτός είναι δικός μου λογαριασμός!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Σκέψου καλά, Νέδο. Δέν άξίζει να γίνονται όλα αυτά για ένα τίποτα.

ΝΕΛΟΣ — Για ένα τίποτα! άχάριστη! για σένα όλα γίνονται.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Για μένα;... Τότε σ' εύχαριστώ, δέν είναι καμιά ανάγκη.

ΝΕΛΟΣ — Δέν είναι καμιά ανάγκη. Χμ! χμ!...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Καλά σου λέει, Νέδο, βέβαια δέν είναι ανάγκη.

ΝΕΛΟΣ, [τή σπρώχνει]. — Άσε με! Δέν μπορώ να σάς βλέπω στα μάτια μου. Όλες ίδιες είσαστε οί γυναίκες! Άνοίγει την πόρτα του εργαστηριού για να μη μέσα].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [λίγο πειραγμένη, μά κρύβει σε ειρωνεία τό θυμό της]. — Όλες μπρούντζινες είναι, μη νομίζης πώς θά βρῆς, από χρυσάφι.

ΣΚΗΝΗ Ε'

ΜΕΛΑΧΡΑ — Έλα τώρα, Περούζε, δσ' τα αυτά, πάρε τό Γιάσαρη και φύγε... Μη χάνουμε καιρό, πρέπει να σωθῆ ο Νέδος.

ΠΕΡΟΥΖΕ, [άσυναίσθητα σχεδόν και αδύνατα ψιθυρίζει]. — Ναι, να σωθῆ ο Νέδος!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Λοιπόν θά φύγης με τό Γιάσαρη;

ΠΕΡΟΥΖΕ, [τό ίδιο]. — Τό Γιάσαρη!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ναι, πάρο τον και φύγε.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Τί λές!;... τί λές!;...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Δέν μπορεί να γίνη άλλοιώς, τό κατάλαβες; Όπως πριν του έβαλες στοίχημα να με πάη στη σπηλιά του, τώρα βάλ' του να μη παλαίψη με τό Νέδο, για να πῆς μαζί του. Είναι ο μόνος τρόπος για να σωθῆ ο Νέδος... ΠΕΡΟΥΖΕ — 'Ο μόνος τρόπος είπες για να σωθῆ ο Νέδος;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ναι... Περούζε, έσὺ φταίς για όλα, τώρα έσὺ πρέπει και να τά διορθώσης. Άν έσὺ δέν έβαζες τό Γιάσαρη να με πάη στη σπηλιά του, δέ θά μάλωνε με τό Νέδο.

ΠΕΡΟΥΖΕ, [συντριμμένη, νευρικά όμως]. — Έγώ, ναι, έγω φταίω για όλα... στο κεφάλι μου ξεσπούν... είναι ή άμαρτία φαίνεται, ή άμαρτία πού ήθελα να... ά! άλλοίμονο. [χτυπάει τό κεφάλι της]. Οί Μοίρες, οί Μοίρες πού είπες, Μελάχρα, σ' άκουσαν, έμάνιασαν και με παιδεύουν! Τί ήθελα να μπλέξω σε τέτοιες δουλειές, τί ήθελα,... άλλοίμονό μου!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [με ύποψία]. — Ποιός δουλειές;

ΠΕΡΟΥΖΕ — Μη με συνερίζεσαι, δέν ξέρω τί λέω, τί να κάνω τώρα, Μελάχρα;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Να φύγης είπα με τό Γιάσαρη.

ΠΕΡΟΥΖΕ, [φουρκίζεται και άγριεύει]. — Μά, μη νομίζεις πώς θά βρῆς την ήσυχία σου; Είσαι

πολύ γελασμένη. Τό Γιάσαρη θά τον ξεμπερδέψω μια ώρα άρχητερα ή νομίζεις πώς φεύγω για να κάτσω παντοτεινά μαζί του; Χα! χα!

Κ' έπειτα θάρθη ή σειρά σου, μικρούλα μου... και δπου κι άν βρισκόσαστε, μια μέρα θά ρθῶ εκεί πού δέ με περιμένετε άξαρνα!... Κ' ένῶ θά κοιμάσαι δίπλα στο Νέδο σου... θά σου μπήξω μέσα κεί στην καρδούλα σου, πού για τό Νέδο χτυπάει... τά νύχια μου!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [άφελως]. — Θέλεις να σου δώσω μια συμβουλή;

ΠΕΡΟΥΖΕ — Τι;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Να κάτσης στην ήσυχία σου μαζί με τό Γιάσαρη και να περάστε καλά και μετς καλύτερα.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Έτσι ε;... Σου φαίνεται;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Και τί θά κάνης; Νομίζεις πώς δ,τι κανεις όγερύεται τό κάνει; Είσαι γελασμένη, Περούζε. Τίποτα δέ θά μπορέσης να καταφέρης, μά κάτσε μαζί με τό Γιάσαρη!...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [έξω φρενών]. — Χα! χα! σου φαίνεται;... Και πού νάξερεις άπόψε; Δέν έκανες πώς έφευγες μαζί με τό Γιάσαρη;

ΜΕΛΑΧΡΑ, [σάν και να ύποψιάζεται]. — Τι;

ΠΕΡΟΥΖΕ — Έγὼ τό ήξερα!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Τι ήξερες; [θαγκάνει τά χείλη της και μένει σε σκέψη σάν και να βρῆκε] τί νάξερεις! [αὐτό τό λέει ψιθυριστά σάν από μέσα της με σκέψη και έξαρνά σάν επίτηδες για να πεισμόςη την Περούζε. Πολύ φανερά ότι τό κάνει επίτηδες]. Και τί μπορεί να κάνης; Έσὺ τίποτα δέν μπορείς να κάνης; Όλοι σε κάνουν όπως θέλουν χα! χα! 'Η Περούζε, και ποιός τη λογαριάζει την Περούζε.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Άς έφευγες κι' έβλεπες!... Έγὼ θά έκανα τό αδύνατο τό θάμα.

ΜΕΛΑΧΡΑ, [έπίτηδες]. — Τό αδύνατο τό θάμα, χα! χα! άς γελάσω. Και τί μπορούσες έσὺ να κάνης χα! χα!

ΠΕΡΟΥΖΕ — Τίποτα τίποτα... έτσι στα λέω [τή χαϊδεύει έγὼ σ' αγαπάω, όμορφούλα μου, έγὼ να βάλω κακό στο νοῦ μου για σένα! μπά! ποτέ... δέ με πιστεύεις; Άκόμα δέν τό κατάλαβες πώς σ' αγαπάω;

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τήν κωτάει σά φοβισμένη και τά μάτια της άσφραφτούν]. — Ναι, τώρα τό κατάλαβα... τό κατάλαβα...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Τι κατάλαβες;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Να πώς μ' αγαπῆς — πώς μ' αγαπῆς, τίποτα άλλο.

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'

Οί άνωτέρω, ΒΕΝΕΤΙΑ, ΓΙΑΣΑΡΗΣ

[Άκούγονται από μέσα ξεφωνητά του Γιάσαρη και της Βενετίας].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [άπό μέσα γρήγορα και δυνατά]. — Μά δέν ξέρω γὼ, θέλω τό τουφέκι μου!

ΠΕΡΟΥΖΕ — Έρχεται, έρχεται!

ΒΕΝΕΤΙΑ, [άπό μέσα]. — Μά, παιδί μου, τό πήρε ο Άγκούπης για να κυνηγήση μια λαφίνα για την Περούζε.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [λέγοντας αυτά βγαίνει άρματωμένος]. — Δέν ξέρω τίποτα, δέν έπρεπε να τό δώσης, δέν τῶχω τά τουφέκια μου για τον Άγκούπη.

ΒΕΝΕΤΙΑ, [βγαίνοντας πίσω του]. — Νά, ράτα την Περούζε, — έσὺ δέ μου είπες να δώσω του Άγκούπη τό τουφέκι, για τη λαφίνα;... ξέρω γὼ...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [σάν να συγκεντρώνεται]. — Για τη λαφίνα!...

ΒΕΝΕΤΙΑ, [στή Μελάχρα]. — Ναι, για μια λαφίνα κ' ένα ζαρκαδι.

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τό ίδιο]. — Μια λαφίνα και ένα ζαρκαδι!

ΠΕΡΟΥΖΕ, [φοβισμένη πηγαίνει στο Γιάσαρη και πέφτει στην άγκαλιά του]. — Άσ' τα, άσ' τα τώρα αυτά... τί σε νοιάζει για ένα παληοτούφεκο, άφου θά μ' έχης δική σου, Γιάσαρη!... [Η Βενετία τά βλέπει αυτά εύχαριστημένη].

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [παράξενα]. — Τι λές!...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [με προσποίηση]. — Ναι, ναι σ' αγαπῶ, σε θέλω... θέλω έσένα άπόψε, όλους τούς άντρες τούς συγάθηκα... Νόμιζα πώς είσαι μόνο άγιος, τώρα σε είδα πού παλαίβεις με τό Νέδο... είδα πώς είσαι και τρομερός... σ' αγαπήσα... θέλεις; να φύγουμε μαζί;

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Ποιός ξέρει τί θέλεις να μου σκαρώσης και τά λές αυτά. Νομίζεις δέ σε κατάλαβα. Δέ μπλέκεται εύκολα ο Γιάσαρης στα δίχτυα των γυναικών.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Όχι, δχι δέ λέω ψέματα, άν θέλης τώρα άμέσως φεύγουμε, πάμε στη σπηλιά σου.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [στή Βενετία]. — Τι σου είναι οί γυναίκες χα! χα! Κατάλαβες τί τρέχει; Να πάω μαζί της στη σπηλιά για να μη ξεμπερδέψω τά ξεμπερδέματα τό Νέδο.

ΠΕΡΟΥΖΕ — Τό Νέδο. Ούφ! ποιός τον λογαριάζει τό συγαμένο, τό φοβιστάρι, πού μόλις άκουσε πώς θά παλαίψετε τρέμει άπ' τό φόβο του.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Γι' αυτό θέλεις να τον σώσης...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Όχι, δχι... έσένα θέλω να σώσω, για τη ζωή σου φροντίζω.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Για τη ζωή μου! τί λές! καλά είσαι;

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ποιός τό ξέρει!... Καμιά φορά ξέρεις πώς έρχονται τά πράματα; Άν τά φέρη ο διάολος στραβά και σε σκοτώση;

ΒΕΝΕΤΙΑ — Πές του τα, ντέ!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — 'Ο Νέδος έμένα; χα! χα!

ΠΕΡΟΥΖΕ — Ποτέ μη λές μεγάλα πράματα.

Όλα γίνονται, Γιάσαρη. Ποιός τῶλπιζε έσὺ ο Γιάσαρης να γίνης παιγνίδι μιάς... Μελάχρας! έσὺ πού και άρχόντισσες άκόμα πέσαν στα πόδια σου.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [μένει σάν πελαγωμένος].

BENETIA — Σώπα πού τ'ο παιδί έγινε παι-
γνίδι τής Μελάχρας, μιάς ζουφλής τώρα... δ,τι
έγεινε, έγεινε για χάρι σου... ας μη σ' αγα-
πούσε και βλέπαμε!... μου τ'α είπε έμένα
δλα, έσ' τούβαλες στοίχημα... αμ' γι' αυτό,
είδειμ' ο Γιάσαρης δέν ιδρώνει τ' αυτί του από
τέτοια.

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Πές τα ντέ, μα πού τ'α χωράει
αυτά τής Περούζες τ'ο μυαλό;

ΠΕΡΟΥΖΕ — Τ'α χωράει τ'ο μυαλό μου! Νομί-
ζεις πώς δέν κατάλαβα πώς δλα έγειναν για τήν
αγάπη μου!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Τ'ο παραδέχσαι λοιπόν;

ΠΕΡΟΥΖΕ — Μά γι' αυτό και γώ σέ πιστεύω
τώρα πώς μ' αγαπής, γι' αυτό θέλω μαζί σου
να φύγω. Πρίν, πώς να σέ πιστέψω πού δλο
στις άρχοντισσες γούρζες; Και γι' αυτό σουβαρα
και τ'ο στοίχημα, κ'ατι να κ'άνης για χάρι μου,
κ' έτσι να σέ πιστέψω!... Έλα, έλα, Γιάσαρη!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [άμφιβάλλον]. — Καλά, βλέπουμε
ίσ'α μ' αύριο.

ΠΕΡΟΥΖΕ, [φεύγει από κοντά του, κάνει πώς
κλαίει]. — Μά μήπως δέ με θέλεις τώρα πειά, δέ
με θέλεις τώρα έσ'ο; Ήρθε η σειρά σου τώρα,
έχεις δίκη! Θα φύγω. Συχώρα με, Γιάσαρη, για
δ,τι και αν σουβαρα, θα πάρω τ'α βουνά... 'Ο
ένας δέ με θέλει, ο άλλος με διώχνει... μ' ένα
γέρο να μείνω έγώ η άμορφη Περούζε;...
Νά μείνω έτοι καταφρονεμένη... [κάνει πώς κλαίει].

BENETIA, [σπρώχνει τ'ο Γιάσαρη πού σάν να θέλη
να πάη κοντά στην Περούζε, μα δέν τολμάει]. —
"Έλα, έλα... δέν τή λυλάσαι;... Έσ'ο είσαι
μεγαλόψυχος!... Άφίνεις μιά γυναίκα να τυ-
ραννιέται για σένα;...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [πάει κοντά]. — "Όχι, δέ σ' αφίνω
καταφρονεμένη! Ένοια σου, σέ λυπάμαι, γι' αυτό
θα σέ πάρω μαζί μου!... Μά τ'ο Νέδο σου
δμως θα σκοτώσω τ'α ξημερώματα.

ΠΕΡΟΥΖΕ — "Όχι, δχι, δέν πρέπει να παλαί-
ψης, δέ θέλω να σέ χάσω, να σέ βάλουν στη
φυλακή και πάλι να μείνω μονάχη η κακο-
μοίρα!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Δέ με πιάνουν έμένα εύκολα...
Παίρνω τ'α βουνά.

BENETIA — Καλά σου λέει, τί γυρεύεις τώρα
φασαρίες και παλαιάματα, πού η μεγαλειότερη τού
κόσμου εύτυχία σ'ας περιμένει!... θυμήσου πώς
πέθανε ο πατέρας σου... Στα σίδερα. Τώρα
να χάσω και σένα τ'ο μονάκριβό μου! "Έλα,
Γιάσαρη, συλλογίσου τή μητέρα σου!...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Θα πάρης τ'α βουνά! τ'ο ξέρω,
τρομερός ληστής σάν τόν πατέρα σου. Δέ θα
μπορώ έγώ πάντα να είμαι στο πλάι σου και
θα τρέμω, και θα φοβάμαι για τή ζωή σου,
Γιάσαρη. [τόν άγκαλιάζει. Άπό τ'ος γλυκαίνεται]. Χά-
ρισε τή ζωή στο Νέδο, για χάρι τής αγάπης μας,

για τή μεγαλειότερη τού κόσμου εύτυχία πού μ'ας
περιμένει.

BENETIA — Ναι, Γιάσαρη! καλά σου λέει...
Κάν' το σ'ο δ'ο μεγαλόψυχος. 'Ο πατέρας σου, άμα
μ' απόκτησε, λευθέρωσε ένα σωρό σκλάβους για
να χαρούν και κ'είνοι μαζί μας. "Έλα, παιδί μου!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — "Έτσι έ; Καλά, ας είναι, άφ'ου
έτσι τ'άφερε η τύχη, για χάρι σου, μητέρα...
ας ζήση και αυτός μέσα στην τόση μας χαρά.
[κωττάει τήν Περούζε]. Τού χαρίζω τή ζωή...
[πιάνει τή Περούζε] και τώρα στη σπηλιά μου!...
[στη Βενετία]. Και για τ'ο τουφέκι πές αύριο χωρίς
άλλο να μου τ'ο φέρη ο Άγκούπης, τ'ο χρειάζο-
μαι... [στην Περούζε άφελώς]. Έσ'ο τ'ο θέλες για
να κωνηγήση;

ΠΕΡΟΥΖΕ, [ταραγμένη]. — Ναι, έγώ τ'ο ήθελα...
μα τί τ'α θέλεις τώρα αυτά; Περιμένε με δμως
μιά στιγμή... τώρα έφτασα... πάω να πάρω
μερικά ρούχα να μ'ην έρθω μόνο μ' αυτά πού
φορώ... μιά στιγμή! [πηγαίνει προς τ' άπάνω].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [πού δλο αυτό τ'ον καιρό έχει τήν προ-
σοχή της εντείνη]. — Περούζε, γιατί φεύγεις;...
"Ε! γιατί άλλ'αζεις κουβέντα;...

ΠΕΡΟΥΖΕ, [άνεβαίνοντας]. — Τί λέει;... Τί λέει
αυτή; Δέν είναι καλά... τώρα έφτασα, Γιά-
σαρη!...

ΣΚΗΝΗ Ζ

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — BENETIA — ΜΕΛΑΧΡΑ

BENETIA — Πούδ' σ'ας πιάνει τώρα τούς
δύο σας!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Τήν ένίκησα επί τέλους, μητέρα...

BENETIA — "Αμ' δέν τ'όξερεις; Πού θα πή-
γαινε, στα χέρια σου θ'άπερτε... τ'α μάγια μου
βλέπεις!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — "Αμ' μου γλυτώνει έμένα γυ-
ναίκα;

ΜΕΛΑΧΡΑ, [προχωρεί και πηγαίνει κοντά της σάν
κ'ατι νύχη στο νού της. Στη Βενετία]. — Βάξω στοί-
χημα πώς ο Άγκούπης θα τ'ο κλέψη τ'ο του-
φέκι και δέ θα τ'ο πάη αύριο τού Γιάσαρη!...

BENETIA — Πώς σου ήρθε τώρα αυτό;...
"Έσ'ο τί άνακατεύσαι;

ΜΕΛΑΧΡΑ — Χμ! χμ! θέλω να μάθω τί του-
φέκι ήταν αυτό, έτσι, για να μάθω... Έχω
ύποψίες... ύποψίες... [έξαφνα αλλάζει ύφος] πώς
ήταν ένα παλητοτούφεκο και δέν άξίζει ο κόπος
να γίνεται κουβέντα. [Ο Γιάσαρης άγριοκωττάει].

BENETIA — Μ'ην τή συνερξισσαι, παιδί μου.
Δέν είναι στα καλά της!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — "Αλήθεια, μ'ην τ'ο ξεχάσης αύριο,
μητέρα. Μά δέν καταλαβαίνω. Τού Άγκούπη
πάλι έσ'ο πήγες να δώσης τ'ο τουφέκι μου;

BENETIA — Μά, παιδί μου, σου είπα, για να
κωνηγήση μιά λαφίνα και ένα ζαρκαδι, για τήν
αγαπημένη σου, είδε ένα δνειρο... πώς...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τήν διακόπτει και σάν τρελλά]. — Χα!

χα!... Μιά λαφίνα κ' ένα ζαρκαδι... Και πότε
θ' ανταμωθής με τ'ο ζαρκαδι σου, λαφίνα; τ'ο
είπε ο Άγκούπης... Γι' αυτό έτρεμε σύγκορμη
και τις Μοίρες φοβότανε... "Η άμαρτία μου, η
άμαρτία μου, Μελάχρα. Οι Μοίρες σ'άκουσαν και
με παιδεύουν... Και ποιά νάσαι η λαφίνα;...
και τ'ο ζαρκαδι πούδ' νάσαι, Γιάσαρη;... Δέ
μόνοιασε με τή λαφίνα και τ'α ρουμάνια θα
διαβή με τήν δχι'ά αντίμα... χα! χα! [στο Γιά-
σαρη κοντά]. Φυλάξου, ζαρκαδι, τήν δχι'ά φυλάξου,
τ'ο φαρμάκι της! Μου τ'ο είπε!...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [καταφρονετικά]. — Τί λέει αυτή;
BENETIA — Δέ ξέρεις, παιδί μου, τί;... Σάν
τή μάννα της... Και σ'ο τήν πήρες στα σωστά
και...

ΓΙΑΣΑΡΗΣ, [κουνάει σέ οίκο τ'ο κεφάλι του]. —
Και βέβαια, άμ' λέω κ' έγώ!... Μπ'ας κ' έχασα
τή δύναμη μου! Μόνο μιά τέτοια μπορούσε...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ναι, μόνο μιά τρελλή μπορούσε
να σέ πλανέψη, ζαρκαδι μου! [στη Βενετία]. "Ιδια
κ' η μάννα μου πού διάβαζε σ'ων άνθρώπων
τ'α μάτια δσα έκυρθε ο νους τους. "Η Ζουχοαέ
η προφήτισσα. Τήν είπαν τρελλή σάν άρχισε να
διαβαζή τ'α υπερκόσμια μυστικά. [Έρχεται η Πε-
ρούζε μ' ένα σάκκο ρούχα και πίσω της ο Τεμέλκος
λυπημένος. "Η Περούζε τρέχει στο Γιάσαρη, οί άλλοι
κωττάζουν τόν Τεμέλκο].

ΣΚΗΝΗ Η

Οί άνωτέρω, ΠΕΡΟΥΖΕ, ΤΕΜΕΛΚΟΣ

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [δταν κατέβη, κωττάει τήν Περούζε
και σέ λύπη μεγάλη]. — Κ' έγώ πού νόμιζα πώς
θα ευπνούσα για να γίνη τ'ο θάμα! Κ' είχα
κουρντίση τ'ο βιολί μου!... Με τ'ο Γιάσαρη να
φύγης, αυτό ήταν τ'ο θάμα, Περούζε!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [μωτικά και σιγά σάν να σκέπτεται]. —
Με τ'ο βιολί τ'ο θάμα!... ά!... περιμένει τ'ο
σύνθημα ο Άγκούπης... αυτό ήταν τ'ο σύν-
θημα για... ά! χα! χα! χα! [στην Περούζε με
θυμό]. Δέν πιάνουν σήμερα τ'α μάγια, Περούζε,
είναι γοργές οί λαφίνες στα τρεξίματά τους!...
[στον Τεμέλκο]. Δέν γίνονται πειά θάματα, Τε-
μέλκο!...

ΤΕΜΕΛΚΟΣ — Και πότε γινόντουσαν; Τ'ο
λένε... Μά είναι αλήθεια; Και τότες μόνο
μ' ένα βιολί [στη Μελάχρα]. Μά σ'ο πού ήρθε
έδω έκανες τ'ο θάμα σου... μ'ας π'ήρες τ'ο
Νέδο μας... [στην Περούζε ειρωνικά]. Και τώρα
τί να κάνουμε; χα! χα! Πήγαινε άφ'ου θέλεις,
Περούζε, μπορώ έγώ να σέ κρατήσω; "Ένας
γέρος άδύνατος, έγώ δέν είμαι πειά για θάματα!...
[τής δίνει τ'ο χέρι]. Δέ γίνονται σ'όν καιρό μας
θάματα ούτε με τ'ο βιολί!...

ΠΕΡΟΥΖΕ — Σπ'ας τ'ο τώρα πειά, σπ'ας τ'ο
βιολί, δέ σου χρειάζεται... [χειρονομία έκδινη-
σεως για τ'ο Γιάσαρη]. Με τ'ο σφυρί, με τ'ο σφυρί,
έγώ τώρα τ'ο θάμα μου θα κάνω!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [ειρωνικά]. — Βέβαια, βέβαια, δέ
χρειάζεται πειά!

ΓΙΑΣΑΡΗΣ — Πάμε λοιπόν, Περούζε! Γειά
σας, γειά σου, μητέρα. [Η Βενετία τούς φιλάει].

BENETIA — Στο καλό! στο καλό!... Και η
μεγαλειότερα τού κόσμου εύτυχία μαζί σας...
[φεύγουν].

ΤΕΜΕΛΚΟΣ, [ένω φεύγουν]. — "Η Μοίρα να σέ
φυλάξη, Περούζε, και να δ'ης τόσα καλά, δσα
κατά μου κάνεις [μένει λυπημένος και κάθεται με
τ'ο κεφάλι κάτω].

BENETIA, [πλησιάζει τόν Τεμέλκο]. — Μή λυπά-
σαι... Γίνεται τής Μοίρας τ'ο θέλημα!...
Στ' άστέρια ήταν γραμμένο, χα! χα! "Η πειό
μεγάλη εύτυχία! Πάω μέσα να παρακαλέσω τις
Μοίρες... Φωτιά μεγάλη θ' ανάψω και γύρω
άπ' τή φωτιά αυτές θε να χορέψουν και λόγια
θα μου πούν τρανά για τ'α μελλούμενα τού
γυιού μου και τής Περούζες. Περιμένετε, περι-
μένετε να δ'ητε, να δ'ητε!... [φεύγει].

ΣΚΗΝΗ Θ

ΜΕΛΑΧΡΑ, ΝΕΛΟΣ, ΤΕΜΕΛΚΟΣ
και ύστερα ΑΓΚΟΥΠΗΣ

ΜΕΛΑΧΡΑ, [άνοίγει τήν πόρτα τού εργαστηριού].
— Νέδο, άσε τούς θυμούς και έλα έξω να μά-
θης τ'α καινούρια. "Η Περούζε έφυγε μαζί με
τ'ο Γιάσαρη!... "Επί τέλους τόν αγαπήσε, χα! χα!
ΝΕΛΟΣ — Και τί με νοιάζουν έμένα δλα αυτά.
Τί σέ νοιάζουν και σένα. Δέν π'αν να κάνουν
δ,τι θέλουν.

ΜΕΛΑΧΡΑ, [τ'α χάνει λίγο]. — Δέ λέω πώς με
νοιάζουν... Μά τ'ο ξέρεις, δχι πώς τόν παρα-
κάλεσε κανείς, έπειτα από τ'ο θυμό σου πούδ'
μπορούσε — μα μόνος του είπε πώς τώρα μέσα
στη χαρά του δέ θέλει παλαιάματα!

ΝΕΛΟΣ, [με θυμό]. — Και νομίζεις πώς δέ θα
παλαίψουμε έπειδή αυτός δέ θέλει; "Έτσι σου
φ'αίνεται; Για να κ'άνη αυτός έπειτα τόν καμ-
πόσο να λή πώς μου χάρισε τή ζωή!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μά δέ θα είναι αυτός σ'όν κάμπο,
τήν ώρα πού συμφωνήσατε!

ΝΕΛΟΣ — Μελάχρα, κ'αταξέ καλά σέ ποιόν
μιλάς!... Και αν δέν είναι σ'όν κάμπο, ξέρω
γ'ο πού είναι. Στη σπηλιά βέβαια, εκεί θα πάω
να τόν βρω, δέ θα μου γλυτώση...

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Επιμένεις λοιπόν; Δέ λέω πώς
είναι πειό δυνατός από σένα, και θα σέ σκο-
τώση, μα και να τόν σκοτώσης τ'ο ίδιο είναι...
στα σίδερα χρόνια και χρόνια θα σέ ρίξουν οί
άλλοφυλοι!

ΝΕΛΟΣ — Είδες πώς μου μίλησε; Βέβαια δέν
ήταν συνειδημένος να βρίσκη αντίστασι προ-
στά του. Γι' αυτό δλους μ'ας έβριξε παλητόγυ-
φτους, αυτός ο γυιός ενός ληστή. "Από καιρό
κ'ατι έβραζε μέσα μου, και δταν τόν έβλεπα μου
"ρχότανε άπάνω του να χυμίσω και να τόν σχίσω

μὲ τὰ δυνά μου τὰ χέρια. Μὰ δὲν ξέρω γιατί δὲν τόκανα... Ἄμα ἤρθες καὶ τόλμησε καὶ σένα νὰ πειράξῃ, ξέσπασε καὶ χυθῆκε ὁ θυμὸς μου ἀλόκληρος, ὄχι γιὰ σένα ἴσως, ἀλλὰ γιὰ ἐσὺ μὲν ξυπνήσες κάδε δὴν πὺν χρόνια μέσα μου κοιμώτανε... Καὶ ἂν εἶμαι κ' ἐγὼ γύφτος, μέσα μου δμως βράζει τὸ αἷμα τῆς μητέρας μου.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ὅχι, μὴν πηγαίνῃς, Νέδο, ὄχι... Δὲ σοῦ φτάνει ἡ ἀγάπη μου; Μὴ σὲ νοιάζῃ γιὰ τίποτα ἄλλο!...

ΝΕΔΟΣ — Γιατί νάρθῃς τότε; τί ἤθελες καὶ ἤρθες; ἐσὺ μ' ἔκανες νὰ ξυπνήσω! [τὴ σπρώχνει] τότε καλλίτερα νὰ φύγῃς! Ὅχι δὲν τὴν θέλω τὴν ἀγάπη σου, ἀμα ἡ ἀγάπη σου εἶναι τέτοια! [τὴ σπρώχνει].

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μὲ διώχνεις λοιπὸν τώρα κ' ἐμένα; δὲ μ' ἀγαπᾷς πειά;

ΝΕΔΟΣ — Σ' ἀγαπᾷω! Θυμᾶσαι δμως τί μούλεγες; Θὰ σὲ πάρω θιαν σὲ δῶ ἀξιο πολεμιστή, καὶ ἀμα δῶ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου, ὄλους τοὺς δυνατοὺς τῆς χώρας. Ἄν δὲν εἶσαι ἐκεῖνη πὺν στὰ μάτια μου φανερωθῆκες ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα, ὄχι, δὲ σὲ θέλω, καλλίτερα νὰ φύγῃς, νὰ μ' ἀφίσης, δὲ σ' ἀγαπᾷω πειά!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Δὲν εἶμαι ἐγὼ ἡ ἀγαπημένη σου; ΝΕΔΟΣ, [τὴ σπρώχνει ἀπότομα]. — Σοῦ εἶπα δὲν εἶσαι τίποτα γιὰ μένα, ναι ἤσουν κ' ἐσβυσες, ἤσουν ἡ βασιλοπούλα, τώρα μάθε το δὲ σ' ἀγαπᾷω πειά!

ΜΕΛΑΧΡΑ, [μὲ μεγάλη ταραχή]. — Καλὰ ἂν δὲν εἶμαι δμως βασιλοπούλα, εἶμαι τσιγκάνα. Θὰ σ' ἀφίσω νὰ πᾶς νὰ πάλαιψῃς, δὲν εἶναι ὥρα δμως ἀκόμα, δὲν ξημέρωσε ἀκόμα, ἔχεις καιρὸ. Κάτσε ἀκόμα νὰ σὲ δῶ λίγο! Ποιὸς ξέρει τί μπόρεῖ νὰ γίνῃ;... ἂν θὰ σὲ ξαναἰδῶ! Κάτσε νὰ χωράξῃ ἡ μέρα, ποιὸς ξέρει ἴσα μὲ τότε τί μπόρεῖ νὰ γίνῃ... σοῦ εἶπα εἶμαι τσιγκάνα καὶ ξέρω νὰ διαβάσω τὰ μελλούμενα... εἶμαι ἡ κόρη τῆς προφήτισσας Ζουχραῆς, πᾶει στὸν Τεμέλιο, μὲ γλῶκα τὸν χαϊδεύει. Δὲ θὰ παῖξῃς πειά βιολί, γέρο Τεμέλιο μου;... θὰ σὺ πᾶσῃς τῆς Μοίρας τὸ βιολί, ἀπάνω του δὲ θὰ σύρῃς πειά τὸ μαγικὸ δοξάρι;

ΤΕΜΕΛΙΟΣ — Χμ! χμ! [γρυίζει τὴν κωτῆν πὺν ἔχει σταθῆ ἀπὸ πάνω τὸν μὲ τὰ χέρια στοὺς ὄμους του. — Πρὶν μιλῆσῃ τὴν κωτῆν καμῖσοο]. Ἄν ἤξερες, τί κακὸ μούκανες, δημοφούλα μου! [τὴν πιάνει μὲ κάποια βία καὶ τὴ φέρνει μπρὸς του καὶ τὴν τινάζει καὶ δὲν ξέρει κανεὶς ἀπὸ κακία ἢ ἀπὸ χαϊδεύμα, μὰ καὶ τὰ δυὸ μαζί]. Μὰ τί φταῖς ἐσὺ, σάν σουδωσαν οἱ Μοῖρες τέτοια δημοφιά... καταστοφῆ ἀκόμα πειὸ μεγάλη ἀπ' αὐτὴ μπόρεῖς νὰ φέρῃς, χειρότερη ἀπὸ κείνη πὺν λένε πὺν ξεφερνε τῆς Μοίρας τὸ βιολί σάν γρομίσε πολιτεῖες ὄλακερες!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Ἀλήθεια, γέρο, πές μου; τόση μεγάλη καταστοφῆ ἔφερνε τῆς Μοίρας τὸ βιολί;

[ἀκουμπᾷ σχεδὸν στὰ γόνατά του καὶ τὸν χαϊδεύει]. Μπορεῖ καὶ σημερα νὰ γείνουν τὰ ἴδια;

ΤΕΜΕΛΙΟΣ — Τί τὰ θέλεις τώρα καὶ τὰ ξεκαλλίσεις τὰ παλιά, ἐσὺ καινούριο πράμα [τὴν κωτῆν χμ! χμ! Μοῦ τὴ διώξατε, εἶχατε δὲν εἶχατε. [γρυίζει στὸ Νέδο]. Ἀχάριστε! χὰ! χὰ! Σὲ πᾶρα ἀπὸ τὸ δρόμο, σοῦ ἔδωσα τὴ ζοή, τὴν δημοφῆ μου γυναῖκα! Κι' αὐτὴν, κι' αὐτὴν στὴν ἔδωσα, ὡς τὰ ποῦμε τώρα καθαρὰ καὶ ξάστερα, καὶ νὰ τώρα ἡ πληρωμῆ!... χὰ! χὰ!...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Γιατί, ἐμεῖς στὴ διώξαμε; Αὐτὴ δὲν ἔφρεπε νὰ φύγῃ, δ,τι καὶ ἂν τῆς κάναμε ἐμεῖς. Ν' ἀφίση ἐσένα πὺν εἶσαι τόσο καλὸς; [τὸν χαϊδεύει]... τὴν ἀχάριστη. Δὲν πρέπει δμως νὰ κακοκαρδίσεις. Καὶ γιὰ τὸ πείσμα τῆς πρέπει νὰ παῖξῃς τὸ βιολί!... καὶ ἂν ἐκεῖνη ἔφυγε, τί θὰ πῆ... Εἶμαστε ἐμεῖς ἐδῶ πέρα... Πρέπει νὰ δεῖξῃς πὺν δὲ σ' ἐνοιασε, ναι, καὶ θὰ παῖξῃς, [κουνάει ὁ γέρος ἀρνητικὰ τὸ κεφάλι του] πρέπει νὰ παῖξῃς, ναι, πῆγαινε, Νέδο, νὰ τὸ φέρῃς, πῆγαινε, ἐσὺ ξέρεις πὺν εἶναι κρυμμένο!

ΝΕΔΟΣ, [δὲν ἀπαντᾷ].

ΤΕΜΕΛΙΟΣ — Καὶ ἂν τὸ φέρῃ, δὲ θὰ ξαναπαῖξῃ, θὰ τὸ σπᾶσω καλλίτερα, τί νὰ τὸ κάνω πειά!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Χοριᾶζεται ἀκόμα, χοριᾶζεται πολύ, ὡς τὸ φέρῃ ὁ Νέδος καὶ βλέπουμε! [ἀφίνει τὸ γέρο καὶ πηγαίνει κοντὰ στὸ Νέδο]. Μὰ πῆγαινε, κάνε μου καὶ μένα μιὰ χάρι, ὡς μὴ μ' ἀγαπᾷς πειά, ποιὸς ξέρει, μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ τελευταία, ἔλα φέρ' το!...

ΝΕΔΟΣ — Τί τὸ θέλεις;

ΜΕΛΑΧΡΑ, [γλῶκα καὶ κοντὰ τὸν μυστικά]. — Δὲ θέλεις νὰ μὲ δῆς νὰ χορεύω; δὲ μὲ εἶδες ποτὲ. Πρέπει, καὶ ποιὸς ξέρει!...

ΝΕΔΟΣ — Μὰ δὲ θὰ παῖξῃ ὁ γέρος... τώρα...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Τί σὲ νοιάζει ἐσένα, πῆγαινε [τοῦ δίνει μιὰ στὸν ὄμο] καὶ ἐγὼ τὸν καταφέρνω! [Φεύγει ὁ Νέδος].

ΤΕΜΕΛΙΟΣ — Πηγαίνει ὁ Νέδος νὰ φέρῃ τὸ βιολί;

ΜΕΛΑΧΡΑ, [πηγαίνει πάλι κοντὰ παιγνιδιάρικα, χτυπώντας τὰ χέρια τῆς θριαμβευτικά]. — Καὶ βέβαια... καὶ τί ὠραία πὺν θὰ παῖξῃς. [πέφτει πάλι ἀπάνω του].

ΤΕΜΕΛΙΟΣ — Νὰ παῖξω τώρα πὺν ἔφυγε ἡ γυναῖκούλα μου, νὰ παῖξω καὶ νὰ μὴν τὴ βλέπω νὰ χορεύῃ καὶ νὰ θυμᾶμαι χὰ! χὰ! Τί λές! τί λές! Μάγισσα δημοφούλα μου, τί ἤρθες ἐδῶ νὰ μᾶς κάνῃς; [τὴ χαϊδεύει] Ἔτσι μούρχεται, χμ! χμ! δημοφούλα μου... [μὲ κακία καὶ κλωσύνῃ, καὶ τὰ δυὸ] νὰ σὲ πᾶω, νὰ σὲ πᾶω μέσα στὸ εργαστῆρι καὶ νὰ σοῦ κάψω ὄλο, ὄλο τὸ κορμάκι σου, μὲ πυρωμένο σίδερο! Νά, ἔτσι!... ἔτσι, βαθεῖα στὸ κόκαλο [τὴ χαϊδεύει, πὺν δὲν ξέρει κανεὶς ἂν ἀστεϊεύεται ἢ λέει ἀλήθεια]. Εἶσαι δμως δημοφούλα.

ΤΟ ΣΥΛΛΑΗΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ 14^{ης} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Περὶ τὸ μνημεῖον τῶν Ἱερολοχιτῶν. — Διὰ τῆς ὁδοῦ Πατησίων. — Εἰς τὴν Πλατεῖαν τῆς Ὀμονοίας. — Ἡ δημομοσία.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Χά! χά!... Ύί ώρα! θά με κάψη... [κάθεται σχεδόν άπάνω στά γόνατά του] Τώρα ή Περουζέ έφυγε, παρηγορήσου, ό,τι νά κάνης δέν ξανάρχεται, τώρα ό,τι έγεινε, έγεινε. Δείξε πώς δέ σέ νοιάζει... πώς γλεντάει εκείνη μέ τό Γιάσαρη. Γλέντα και σὺ μέ άλλη... Τό γλέντι σου δέν είναι τό βιολί και ό χορός;

ΤΕΜΕΑΚΟΣ — "Ο χορός είπες;... Μά ποιά, ποιά θά χορεύη τώρα για μένα; Πού θά βρεθῆ χά! χά! για μένα τό γέρο.

ΜΕΛΑΧΡΑ — Είσαι γέρος! Μά τέτοιοι γέροι, μέ τόσες χάρες! [τόν κοιτάει στά μάτια] Κύττα με καλά! Κάποια θά χορεύη για σένα! Έγώ ή κορούλα σου! Πές πώς μ' είχες κόρη γιατί έστειλα τό Νέδο νά φέρη τό βιολί; [τόν χαϊδεύει].

ΤΕΜΕΑΚΟΣ, [πού άρχισε νά πείθεται]. — Πώς; εσύ!... εὐδ' θά χορεύης αλήθεια; Ξέρεις εὐδ' νά χορεύης; χά! χά!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Πώς! "Ετσι μ' έχεις;... Καλλίτερα και από την Περουζέ. [μέ νάζι] "Ελα... έλα...

ΤΕΜΕΑΚΟΣ — "Οχι, όχι... καλλίτερα, γιατί εκείνη τῆ λέγαν Περουζέ... Δέν τό πιστεύω, δέν τό πιστεύω, χά!... χά!... [σά νά τῆν φοβερίζῃ] χορεύει λέει ή δημοφύλα μου καλλίτερα! Θά σου δείξω, θά σου δείξω 'εγώ τώρα ποιά χορεύει καλλίτερα, θά δῆς, θά δῆς... πάμε, πάμε μέσα [τῆ σέρνει μέ τό ίδιο ύφος σά νά τῆ φοβερίζῃ, σά νά τῆ χαϊδεύῃ, πρὸς τό έργαστήρι].

ΜΕΛΑΧΡΑ — Θά με κάψης μέ τό σίδερο;

ΤΕΜΕΑΚΟΣ, [ένῶ τῆν τραβάει, σχεδόν όμως από άδυναμία σέρνεται, και μέ τό ίδιο ύφος]. — Ναι, ναι, θά σέ κάψω, θά σέ κάψω, νάρθη ό Νέδος νά σέ βρῆ... χά!... χά!... τόν άχάριστο. "Ελα... έλα, τώρα ήρθε ή ώρα νά σᾶς έκδικηθῶ. [Μπαίνουν μέσα και κλείνουν τῆν πόρτα].

ΝΕΔΟΣ, [πού σέ λίγο άμέσως κατεβαίνει. Δέν τῆ βλέπει και άπορεί]. — Μελάχρα! Τεμέλκο! Μελάχρα! Πού είσαστε!

ΜΕΛΑΧΡΑ, [δυνατά από μέσα]. — "Αί!... α!... μέ σκοτώνει... μέ καιεί... α! Νέδο, βοήθεια! α!... α!...

ΝΕΔΟΣ, [τρέχει σαστισμένος στην πόρτα]. — ...

ΜΕΛΑΧΡΑ — Βοήθεια, Νέδο!... βοήθεια!...

ΝΕΔΟΣ, [σπρώχνει τῆν πόρτα καί δέν άνοίγει: μέ πνευμένη φωνή]. — "Ανοίξε!... άνοίξε...

ΤΕΜΕΑΚΟΣ — "Αχάριστε! "Όσα κακά μου έκανες τώρα τά πληρώνεις!

ΜΕΛΑΧΡΑ — Μέ τό πυρωμένο σίδερο, τό κορμάκι μου!... Βοήθεια!... σώσε με!...

ΝΕΔΟΣ, [δυνατά στην πόρτα]. — Σπάσε, σπάσε επί τέλους!... [σπάει τῆν πόρτα άνοίγει και

μένει σάν κεραυνόπληκτος]. "Α! οὐφ κ' εὐδ'!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [πού βγαίνει σύγχρονα μέ τό παραλόφορεμα παιχνιδιάρικα]. — Χά! χά! χά!... Τό πιστεφες!... [τού πιάνει τόν όμο]. Δέν μ' αγαπᾶς λοιπόν πειά, έτσι δέν είναι;!

ΤΕΜΕΑΚΟΣ, [στό Νέδο]. — Και τώρα δέν πιστεύω νά μου άρνηθῆς, άχάριστε!... ό,τι σου έδωσα θά μου δώσης; έφτασε τώρα ό καιρός νά πληρώσης τά χρέη σου! "Κοντά στά άλλα σου είχα δώση και τῆ γυναίκα μου, έτσι δέν είναι; Τώρα ή δική σου ή γυναίκα θά χορεύη για μένα! Αυτή είναι ή έκδικη μου!... Έλα... δός μου τό βιολί! σέ θέλω! σέ θέλω, Μελάχρα. Νά δοῦμε άν θά χορεύης αλήθεια καλλίτερα από τῆν Περουζέ [ό Τεμέλκος παίζει βιολί και ή Μελάχρα χορεύει].

ΤΕΜΕΑΚΟΣ, [ύστερα από κάμποσο]. — Γεια σου, Νέδο. Χαρά σ' εμάς χά! χά! τούτη είναι καλλίτερη και από τῆν πρώτη μας γυναίκα!

ΜΕΛΑΧΡΑ, [ύστερα από κάμποσο μέσα στό χορό]. — Χά! χά! προμηνήματα κακά άκούγονται στόν άέρα [ό Τεμέλκος όλο χαρά τῆν κοιτάει, αυτή όσο πάει χορεύει πιδ τρελλά. Αποῦ χορεύη κάμποσο άκούγονται δυό συνεχείς και μακρυνόι πυροβολισμοί. "Ο Τεμέλκος στέκεται μέ τό δοξάρι του άπάνω στό βιολί].

ΜΕΛΑΧΡΑ — "Ε! τί στάθηνες! "Εμπρός! "Εμπρός τώρα!... [μέ νευρικότητα για τό φοβερό, και μέ χαρά γιατί σώθηκε ό Νέδος]. "Εγώ τό είπα! Δέ χορεύω χωρίς γύρω μου νά γίνονται καταστροφές!... "Όταν χορεύω αστραφτει και βροντάει γύρω μου και στά πόδια μου πέφτουν καμένοι!...

ΤΕΜΕΑΚΟΣ — "Εμπρός!... Μελάχρα! [πάλι παίζει, εκείνη χορεύει].

ΜΕΛΑΧΡΑ, [χορεύοντας]. — Πάει τό ζαρκάδι, τό έρριξε τό βόλι. "Η λαφίνα όμως πηδάει, πηδάει, στους κάμπους και τά ζουμάνια... εγώ είμαι ή λαφίνα... [χορεύει. "Υστερα από λίγο πηγαίνει στην πόρτα τῆς Βενετιάς]. "Εγώ είμαι, Βενετιά, ή Μοίρα, και γώ, ό,τι θέλω κάνω, [μέ μεγάλη χαρά] Νέδο! Νέδο μου! Είσαι τώρα δικός μου, πάντα δικός μου!... [χορεύει].

[Δέν έχει τελείωση ακόμα τά λόγια όταν φαίνεται ό "Αγκούτης τρέχοντας και λαχανιασμένος].

ΑΓΚΟΥΤΗΣ — Περουζέ! Περουζέ!

ΜΕΛΑΧΡΑ, [γυρίζει χορεύοντας και τόν κοιτάζει]...

ΑΓΚΟΥΤΗΣ, [μένει σάν κεραυνόπληκτος]. — "Ε!...

ΜΕΛΑΧΡΑ, [χαρούμενα]. — Γεια σου, γέρο έκάτοχρονο, μέ τό χιλιόχρονο βιολί! Κι' άλλες καταστροφές άς γείνουν, όλες για τῆν αγάπη μου... Νέδο, είσαι δικός μου! "Εγώ είμαι ή κόρη τῆς Ζουχραές τῆς προφήτισσας!...

ΠΑΝΤΕΑΣ ΧΟΡΗ

ΑΥΛΑΙΑ — ΤΕΛΟΣ

* Έκτρυρα 27 Ιανουαρίου Ε. Ν. 1845

Δέν ήλιπια νά τόν χάσω, και αυτός ό ίδιος μου τό είχε βεβαιώσει εις μίαν επιστολήν του. Τώρα μου μένει μόνον ή μνήμη του, ή όποια έπλουτίστη μέ παρηγόρους ανακαλύψεις, κατά τας τελευταίας μακρινάς συναναστροφάς. Αὐτός ξεδήλωσε πλειστάς λογικάς βλέψεις εις πολύ λεπτά ζητήματα, και ό τρόπος τού κρίνειν τούς άνθρωπίνους λογισμούς έφαινετο γονιμώτατος και πρό πάντων τας γυναίκας, τών όποιών τῆν ένδόμυχον φύσιν συνέχε με μερικά γεγονότα, διότι εύρεν αυτά σχνότατα. Εις τας τόσας συνουμιλίας, τας όποιας έκαμνον περι πραγμάτων και άνθρωπων διαφόρων τόπων και χρόνων, έβλεπον αυτόν, ό όποιος υπήρξε πάντοτε αγαθός, νά γίνεται άριστος και έχαιρον βλέπον φανερά τό βάθος τών σκεψών του, τας όποιας συνήθιζε μέ άπλοῦν τρόπον, νά κρύβη από τούς όφθαλμούς τού κόσμου. Τοιουτοτρόπως ό φίλος μας, μίαν στιγμήν προτού νά άφίση τό θνητόν του μέρος εις τόν τάφον, ανέπτυξεν όλας τας δυνάμεις του, δια νά παρευρεθῆ έπαξίως εις τό βασιλείον τῆς άρετῆς και τῆς αγάπης, όπου εκεί θά έξακολουθήση νά μᾶς είναι όφελιμος εις τά πράγματά μας τά πλέον ευγενῆ.

Δ. Σ.

"Αγνοοῦμεν τό όνομα τού άποθανόντος, δια τόν όποιον έγραψεν αυτήν τῆν επιστολήν ό ποιητής.

Δέν φέρει ή κατωτέρω ήμερομηνία, οὐδέ καθαρά είναι ή σφραγίς τού ταχυδρομείου 20 Αύγουστου τού 1845 ή 1846. "Ο τελευταίος αριθμός δέν καλοφαίνεται.

«Και δια σένα, Δημήτρη μου, και δια τόν αξιώτατον νέον εύχαρίστως παραιτούμαι τῆς παλαιάς μου συνηθείας και θά ένήργουν. "Αλλά μάθε ό,τι οι συντρέχοντες είναι πολλοί, και μεταξύ τούτων, κάποιος, δια τόν όποιον ό Μπαρμπας, δια πολλούς λόγους δέν δύναται νά λείψη. "Όστε είμαι πρόθυμος νά ενεργήσω υπέρ σου άλλην φοράν. "Αλλά σὺ φρόντισε νά μέ ειδοποιήσης εγκαίρως, διότι είναι εποχαι τινές, κατά τας όποιας άποσύρομαι από όλους και από όλα. "Αλλά και εις αυτήν τῆν περιστασιν, αντί νά ένθυμίσουν τόν λόγον εις τόν Μπαρμπαν οι άλλοι, κάμε τρόπον νά τόν λησμονήση ό νέος».

"Ο αγαπητός σου

Δ.

"Εταχυδρομήθη τῆ 4 Φεβρουαρίου τού 1849.

«Κάτι τι ακόμα δια τῆν συμπλήρωσιν τῆς ήουχίας σου. Μάθε ό,τι από τά λεχθέντα από

τόν Κ... δέν έγράφη εις τά πρακτικά οὐδέ μία λέξις, διότι έμεινε μόνος ίδού τό αίτιον ό,τι ό έντιμος φίλος σου δέν ειδοποιήθη δια τά συμβάγια. "Ο φίλος εις τόν δρόμον τρεκλίζει! "Ο όχλος δέν έχει όφθαλμούς δια νά ίδῃ τας μεγάλας άρετάς του, αλλά βλέπει φανερά εις τῆν Σπιανάδα, όπου κατοικεί, τίς φανέλες τών γιομάτες από μπαλάματα. Μετά τό συμβάν έλαβα από τόν Ποτέρη έλάχιστα, μέτρια και μέγιστα δείγματα τῆς αὐθορημῆτου αγάπης του. Πολύ αξιοσημείωτα, και εγώ άπήνησα σκεπασμένα όμως, μέ προσωπίδα, αλλά εις τρόπον νά έννοήση ό,τι κατανοῶ και τού είμαι ευγνώμων. "Αλλως δέν θέλω νά εκλάβης δια άστεϊον τῆν σκεψιν μου. "Εάν ό όφθαλμός μου δέν μέ άπατά, ό Κ... έχει τάσιν εις τῆν φρενοβλάβειαν».

Ο Δ. ΣΟΥ

"Ο Κ... ήτο τότε Γερουσιαστής Ζακύνθου.

"Εταχυδρομήθη τῆ 27 Μαρτ. τού έτους 1846.

«"Ο λοχαγός" ό επιφέρων τῆν παροῦσαν έκαμε τῆν άνοησίαν νά μου κάμη τῆν συνηθῆ όμιλίαν τῆς φιλίας σου, άλλ' εις κακήν στιγμήν, διότι πρό τινων ήμερών μ' έβεβαίωσαν ό,τι αυτός είναι περιφημος νά κάμη τόν βλάκα δοάκις τού συμφέρε. "Οθεν εγώ καθαρά, αλλά μέ αὐθάνουσαν τρικυμίαν, άπήνησα ό,τι ποτε δέν θά σου γράψω περί τού προκειμένου, παρὰ δια νά σέ ένθαρρύνω εις τῆν πορείαν σου, ό,τι οι αξιώτιμοι ύπουργοί δέν καταδέχονται νά έξασφαλίζονται μέ αυτόν τόν τρόπον, ό,τι δυστυχία εις τον κόσμον, εάν εγκαταλείψωμεν, κατά τας ανάγκας των, τούς φίλους μας τούς όποιους ήμεις άληθινά νομίζομεν άθώους, ό,τι αυτούς τούς λόγους τούς ήκουσα και πρό τού συμβάντος τού ενεχειροδανειστηρίου, ό,τι, μέ όλα ταῦτα, ξεφράσθησαν εύχαριστίαι πρὸς τούς καλούς δια τας καλάς των προθέσεις, αλλά, ως πρὸς τούς άλλους, τούς όποιους εγώ καλά γνωρίζω, άς σκεφθούν εάν δταν ήσαν τοποτηρηταί, έγέμιζαν τας αναφοράς των από ψεύδη πολλά ή όλίγα και εάν ήσαν μέχρι τού λαιμού βυθισμένοι εις τά εγκλήματα, ό,τι ή διάθεσίς των ήτο νά σέ ταράξουν και έν ή περιπτώσει αναλάβουν τό αξίωμα, θά τούς δείξω εγώ πώς ενοχλοῦν και ό,τι — αλλά ένας "Αγγλος τόν περιέμενε κατά μέρος και δέν έλαβα τῆν εδκαιρίαν νά τού εἶπω κάτι τι, τό όποιον πολὺ μ' ένδιέφερε, ό,τι πρό ένός μηνός δέν έπρεπε νά σέ ενοχλήσουν δια κανένα λόγον, και πρό πάντων δια ένα μόνον ό όποιος είναι

* Τῆν λέξιν ταύτην έλληνικά έγραψεν ό ποιητής.

* "Ο ποιητής γράφει περιφρονητικῶς Capitanuzzo.

* Συνέχεια «Παναθήναια» 15-31 Αύγουστου σ. 261.

ἀπολύεται δι' ἐπὶ θέλω ἐγώ. Ἐπροχώρησεν ἀπὸ τὴν ἀμαξαν ἢ Τάπσιο, μὲ ἐπρωτοχαιρέτησεν, ἀλλὰ τὴν ἀπεδοκίμωσα καὶ μάλιστα περιφρονητικῶς.

«Σήμερον (25) ἐπῆγα διὰ νὰ εὗρω τὸν ἐντιμὸν φίλον, ἀλλ' οὐδὲ τὸν εἰδοποίησαν, διότι ἦτο ἀδιάθετος καὶ ἐγὼ ἀφήκα τὸ ἐπισκεπτήριόν μου. Μὴ δίδης ποτὲ τὰ γράμματά σου εἰς ἐπιβάνην διότι ἀργῶ νὰ τὸ λάβω.

«Εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς αἱ ἐπαναστάσεις ἐπιπίπτουν ὡς ἀγέλη στρουθίων. Μὰ τὴν ἀλήθειαν εἶναι ὥραία ἢ σκέψις τινῶν κυρίων νὰ ἐμποδίσουν τοῦ Θεοῦ τὰς ἀποκρύφους βουλὰς διὰ τὴν τύχην τοῦ ἀνθρώπου! Τί γλήγορα πὺν κάνουν διὰ νὰ φαίνωνται καλοὶ, ἔ! Ἀλλὰ μέγας ὁ κνκεῶν, μέγας ὁ ἀγὼν! Τὸ ξέρομεν καὶ ἡμεῖς, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος ὁ καρπὸς θὰ εἶναι ἡ εὐεργεσία».

Ο Δ. ΣΟΥ

Ἐκ τῆς σφραγίδος φαίνεται ὅτι ἐταχυδρομήθη τῆ 21 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1846.

«Ἀγαπητέ Μήμη,

«Εὐχαριστήθημι πολὺ διὰ τοῦ ἤρεσαν ἐκεῖναι αἱ ὀλίγα λέξεις. Πραγματικῶς ἐξηλθον ἐκ τῆς καρδίας. Ἀλλὰ ἡ σκέψις τὰς εἰς σὺλλαβὴν μὲ ἄλλα τρία πραγματάκια, δι' ἐμὲ μεγάλης ἀξίας, τὰ ὁποῖα ἔπειτα παρέλειψα, διότι δὲν ἤρχοντο ἐπὶ τοῦ χάριτος ἀφθόρμητα. Θὰ τὰ γράψω ὅταν ἐκ νέου μοῦ ἔλθῃ ἡ διάθεσις.

«Χθὲς ἐπέστρεψα ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν — γράψω τῆ 20 Ἀπριλίου. Ε. Ν. — καὶ εὖρον τὴν βερδέαν, ἣτις εἶναι καλὴ. Ἐπῆγα εἰς τὴν ἐξοχὴν ὀκτὼ ἡμέρας πρὶν, καὶ ὀκτὼ ἢ ἐννέα μίλια μακρὰν τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἔφθανε βροντοκολοῦσα ἢ φθοσκεντικὴ ἔκφρασις τῶν ἡμετέρων.

«Ὡς πρὸς τὸν φίλον, ὀκτὼ ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφιξίν του, ἦλθε μὴν πρῶταν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πρώτου μου ὕπνου καὶ εἶπεν εἰς τὸν Κάνδουλαν ὅτι θὰ ἰδωθῶμεν εἰς τὸν δρόμον.

«Δὲν τὸν εἶδον ποτὲ.

«Ἀπὸ τὴν βερδέαν ἐννόουν νὰ μοῦ στείλῃς *δχι ἓνα βαρέλι, ἀλλὰ μίαν βαρέλα*¹. Ἀργότερα νὰ τὸ κάμῃς διὰ νὰ παλαιώσῃ εἰς τὰς φιάλας. Ἐπιθυμῶ νὰ μάθω ἂν εἶσαι καλὰ καὶ εὐτυχῆς».

Ο Δ. ΣΟΥ

«Δὲν συνήτησα κανένα ἀπὸ τοὺς Χαλδαίους μας εἰς τὴν βραχεῖαν γραμμὴν, τὴν ὁποῖαν διέρχομαι διὰ νὰ μεταβῶ εἰς τὸ φρούριον ὅπου εὐρίσκω φίλους δύο, τριῶν καὶ τεσσάρων ἑτῶν. Τὸν μόνον κατασῆν εἶδον μακρόθεν μὲ τὰς χεῖρας δπισθεν διὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι ἀφοῦ ἔχασεν

¹ Τὰς ἑξὶ αὐτὰς λέξεις ἑλληνικὰ ἔγραψεν ὁ ποιητής.

ὅλα τὰ ἐπίγεια μεγαλεῖα, τὰ ἐγκαταλείπει. Ὁ Θεὸς νὰ τὸν φιλάξῃ».

Ἡ παρούσα ἐταχυδρομήθη τῆ 20 Ἰουνίου τοῦ 1846.

«Νομίζω πρᾶγμα ἀναγκαῖον νὰ σὲ εἰδοποιήσω ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος Λόρενς, ὁ ὁποῖος ἐρχεται εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἶναι μεταξὺ τῶν καλῶν Ἀγγλων ὁ καλλίτερος. Ἀπ' αὐτὸν θὰ ἀκούσετε καὶ ἄλλα καὶ νὰ τοῦ εἰπῆτε ὅλα.

«Χαίρει ὅλην τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Λόρδ τοῦτου ὡς ἔχαιρε καὶ τοῦ ἀποθαμένου. Τὸν παρεκάλεσε νὰ ἀφίση τὴν ἐξοχὴν του μοναξιά καὶ νὰ δεχθῆ τὴν θέσιν ἐκεῖνην. Φρόντισε ὅπως πιστεύσῃ ὅτι σὺ δὲν μεταχειρίζεσαι μαζί του τὰς προφυλάξεις ἐκεῖνας, τὰς ὁποίας μεταχειρίζεσαι δι' ἄλλους».

Α. Σ.

«Κέρκυρα 16 Ὀκτωβρίου 1846

«Ἀγαπητέ μου Δημήτρι,

«Ὁφείλω ἀπείρους εὐχαριστίας διὰ τὴν προσφορὰν τὴν γενομένην ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα τῆς ψυχῆς. Ἀλλ' εἶναι εὐχάριστον νὰ ἴδῃ τις, ὅτι τινὲς συμπτώσεις, καίτοι παρατεινόμεναι, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀνακόψωσι τὴν ζωὴν μου, κατὰ τὸν τρόπον, πὺν ἐγὼ θέλω. Τὴν εὐεργετικὴν ταύτην βεβαιότητα ἐδοκίμασα ἐπὶ πολλοὺς χρόνους, συμπεριλαμβανομένης τῆς ἐποχῆς κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐδῶ ἦτο εἶδος πανώλους. Μίαν ἡμέραν ἐμέτρησα δώδεκα φέρετρα. Εὐχομαι νὰ ζήσης ὑγιῆς καὶ εὐτυχῆς».

Ὁ ἀγαπῶν σε ἀδελφός σου ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἐστάλη εἰς τὸ ταχυδρομεῖον τῆ 12 Δεκεμβρίου τοῦ 1847 ἔτους.

«Ἐλαβες τὰς δύο λέξεις μου; Μὲ αὐτὰς σοῦ εἶχον ἀναγγεῖλει διτιῶς, νομίζω, ὅτι τὰ πράγματα τὰ κατὰφερα καλὰ. Ἀλλὰ, διὰ νὰ στερεωθῶν, πρέπει σὺ νὰ μὲ πληροφορήσῃς σοβαρά, ἂν ὑπάρχουν ἀμφιβολία.

«Θὰ μοῦ γράψῃς συγχρόνως δι' εἰς τὴν *Συναγωγὴν* ... Στείλε μου ἂν δύνασαι ὀλίγα χρήματα, καὶ προσπάθησε νὰ προχωρήσῃ ἡ ὑπόθεσις μὲ τὴν κληρονομίαν τοῦ Γαλβάνη. Ἡ δημοπρασία δὲν ἀναβάλλεται. Ὑπάρχει ὁ Ὑπουργός, ὁ ὁποῖος τὴν διέταξε. Ἐὰν ὁ Μακρῆς προτάξῃ τὴν μελετηθεῖσαν ὑπόθεσιν, ἐοκέφθη τὸν τρόπον νὰ τὴν ἀποσύρω.

Ο Δ. ΣΟΥ

Υ. Γ. «Ἐπεθύμουν ἐπίσης νὰ ἀποφασίσῃς νὰ μὴ ἀφίσης τὴν γαλήνην σου εἰς τὴν διάθεσιν ὄλων τῶν συμβεβηκότων τῆς ἡμέρας εἰς τοῦτο νομίζω ὅτι σὲ παρακινεῖ καὶ ὁ ἀγαπητότατός μας Ἀναστάσιος. Ὁ θάνατος τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, ἀναγινώσκοντος ἐμοῦ δυνατὰ, παρεμέρισε μίαν τρομερὰν παρεξήγησιν, ἡ ὁποῖα ἀφοῦ

ἔπειτα ἐξωμαλύνθη, ἀφῆκε τὴν ψυχὴν μου ἀδιὰφορον διὰ τὸ δυστυχισμένον μικρὸν πλάσμα.

Ἐταχυδρομήθη τῆ 28 Δεκεμβρίου τοῦ 1847.

«Φρόντισε, ἀγαπητέ, τὸ ταχύτερον νὰ μοῦ στείλῃς δι' αὐτὸν τὸν γέροντα, τρεῖς χιλιάδες διακόσια κολλονάτα, διότι ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ, διὰ κατὰ τι ἀκατανόητον, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ γράψῃ.

Ο Δ. ΣΟΥ

Πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα ὅτι τὸ 1849 ὁ ποιητῆς ἐπαρρησιματώρηθη ἀπὸ τοῦ Ὁθωνος. Τὰ σχετικὰ διατάγματα εὐρέθησαν εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς οἰκογενείας Λούντζη-Σολωμοῦ.

Ἴδου αὐτὰ:

Ο Θ Ω Ν

ΕΛΕΩ! ΘΕΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«Ἀπονέμομεν εἰς τὸν κόμητα Διονύσιον Σολωμόν εἰς Ζάκυνθον τὸν Χρυσοῦν Σταυρὸν τῶν Ἱπποτῶν τοῦ Ἡμετέρου Βασιλικοῦ Τάγματος τοῦ Σωτήρος, καὶ τὸν διευθύνομεν πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ παρόντος ὅπως ἔχη καὶ φέρῃ αὐτὸν κατὰ τὸ ἀπὸ Α^{ης} Ἰουνίου αἰωλγ' Ἡμετέρου Διατάγματος.

«Πρὸς κύρωσιν τοῦτου ἐκδίδομεν τὸ παρὸν ὑπογεγραμμένον παρ' Ἡμῶν καὶ προσυπογεγραμμένον παρὰ τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου καὶ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 3 Φεβρουαρίου 1849.

Ο Θ Ω Ν

(Τ. Σ.)

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΛΟΝΤΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛ. ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

Ἀριθμὸς 408.

Πρὸς τὸν Κόμητα Κόριον Διονύσιον Σολωμόν

«Ἐχομεν τὴν εὐχαριστήσιν νὰ σὰς κοινοποιήσωμεν, ὅτι διὰ τοῦ ἀπὸ 3 Φεβρουαρίου Β. Διατάγματος Τῆς, Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Σεβαστὸς ἡμῶν Βασιλεὺς εὐηρεστήθη, ἐπὶ τῆ προτάσει ἡμῶν, νὰ σὰς ἀπονεῖμῃ τὸν Χρυσοῦν Σταυρὸν τῶν Ἱπποτῶν τοῦ Β. Αὐτοῦ Τάγματος τοῦ Σωτήρος, καθὼ διακριθέντα διὰ τῶν ἑλληνικῶν αἰσθημάτων σας τῶν ἐκφραζομένων εἰς πολλὰς ἡμῶν ποιήσεις, αἵτινες διήγειραν

ἐνθουσιασμόν κατὰ τὸν ὕπερ τῆς Ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας Ἀγῶνα.

«Συγχαίροντες ὑμᾶς διὰ τὸ ὁποῖον λαμβάνετε ἐντιμὸν τοῦτο δαῖγμα Β. Εὐμενεῖας, σὰς διαβιβάζομεν ἐν τῷ παρόντι τὸ ἀπονεμηθὲν ὑμῖν παράσημον ὡς καὶ τὸ συνοδεῖον τοῦτο Βασιλ. Δίπλωμα.

«Ἀράττομεν δὲ συγχρόνως τὴν εὐκαιρίαν διὰ νὰ σὰς ἐκφράσωμεν τὰ αἰσθήματα τῆς πρὸς ὑμᾶς διακρινομένης ὑπολήψεώς μας.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 10 Φεβρουαρίου 1849

Ὁ Ὑπουργὸς ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΛΟΝΤΟΣ

Ι. ΒΑΡΑΜΗΣ

Ὁ μακαρίτης φίλος μας λόγιος καὶ ποιητῆς Παναγιώτης Ματαράγκας μᾶς ἐπεβεβαίωσεν ὅτι ἡ ἀπονομὴ τοῦ παρασήμου εἰς τὸν ἐθνικὸν ποιητῆν, δυσηρέστησε τοὺς ἀδελφούς ποιητὰς Σούτσου, διότι ἐνόμιζαν ὅτι δὲν ἦτο ἀξίος τοιαύτης τιμῆς!

Συνεχίζομεν τώρα τὰς ἐπιστολάς.

Ἄνευ ἡμερομηνίας, ἐστάλη τῆ 7 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1849 εἰς τὸ ταχυδρομεῖον.

«Δὲν θὰ ἠγοπόροον νὰ σὲ γράψω ἂν ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἐλυπόσουν. Τώρα ἰδοῦ, σοῦ γράφω τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς σου, ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν καθ' ὃν ἡ ὀρφανία μᾶς κατέλαβε καὶ μετ' αὐτῆς μίαν τρικυμία ἐπανεληθούσα προχθές, ἣτις μᾶς ἠπέλει τὴν τελείαν καταστροφὴν. Ὁ Θεὸς μᾶς ἔσωσε καὶ τὰς δύο φορές καὶ σὲ ἔδωκεν ἀοχηγὸν τῆς χώρας, καὶ ἠνοιξες εὐτυχῆς μέλλον. Ἄς εἶναι ἡ ζωὴ σου γιομάτη ἀπὸ ἡμέρας καὶ αἱ ἡμέραι γιομάται ἀπὸ εὐλογίας».

Ο Δ. ΣΟΥ

«Ἐὰν δὲν προφθάνῃς νὰ μοῦ στείλῃς μὲ τὸ ἀτμόπλοιο τοῦτο *μία βαρέλα*¹ ἀρίστης παλαιᾶς βερδέας, ἡ ὁποῖα νὰ μὴν εἶναι γλυκεῖα, στείλε μου τέσσαρας φιάλας, διότι μὲ αὐτὰς πρέπει ἀμέσως εἰς μακρονὴν ἐξοχὴν νὰ σωθῶ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους θορυβούς καὶ πυροβολισμούς τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ὅτινες διαρκοῦν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας».

[Συνέχεια]

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

¹ Αἱ δύο αὐτὰι λέξεις ἐγράφησαν ἑλληνικὰ.

ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΟΝ ΧΡΟΝΙΚΟΝ — Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ 62

Τὰ ἐκτυλισσόμενα κατὰ τὰς τελευταίας αὐτὰς ἑβδομάδας πολιτικά γεγονότα, ἀπρόοπτα μὲν διὰ τοὺς μὴ μελετῶντας τὴν κατάστασιν τοῦ κράτους καὶ μὴ ἔχοντας πίστιν εἰς τὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας, φυσικαὶ δὲ συνέπειαι τῆς πολιτικῆς ἐξέλιξεως τῶν τελευταίων ἐτῶν διὰ τοὺς βαθύτερον σκεπτομένους περὶ τῶν ἐσωτερικῶν μας πραγμάτων, φέρουν εἰς τὴν μνήμην καθενὸς ἀνάλογα ἱστορικὰ συμβάντα, ξένα καὶ ἰδικὰ μας.

Πολλοὶ ἀναπολοῦν τὰς ἡμέρας τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἄλλοι — πλησιέστερον αὐτοὶ καὶ τοπικῶς καὶ χρονικῶς ἀνατρέχοντες — ἐνθυμοῦνται τὰ πρὸ σαράντα δύο ἐτῶν διαδραματισθέντα παρ' ἡμῖν καὶ τὴν ἐπακολούθησαν ἔξωσιν τοῦ πρώτου Βασιλέως μας.

Καί, μολονότι εἰς πολλὰ σημεῖα δὲν ὑπάρχουν ἀναλογίαι, καὶ παραλληλισμὸς εὐλόγος ὑπότινας ἐπόψεις δὲν δύναται νὰ γίνῃ, ὅμως δὲν εἶναι ἴσως ἄσκοπον νὰ ρίψωμεν βλέμματα εἰς τὸ χθεσινὸν αὐτό, τὸ πρὸ πενήντα περίπου ἐτῶν παρελθόν. Ἡ ἱστορία ἄλλως τε καὶ ἡ γηραιότερα καὶ ἡ νεωρύτερα, διδάσκει, φρονιματίζει, παραδειγματίζει, νοθετεῖ, συγκρατεῖ, ἐνθαρρύνει, κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ δυναστεία τοῦ Ὀθωνος ἀπὸ πολλοῦ ἦτον ἀσυμπαθὴς εἰς τὸν λαὸν καὶ τοὺς στρατιωτικὸς ἀρχηγούς τοῦ Ἀγῶνος. Ἀπολυταρχικὴ πολιτικὴ, συγκεντρωτικαὶ ἀρχαί, ἰσχυρογνωμοσύνη συνηθέστατα ἀκαταδάμαστος, χαρκτηριστικὰ τῆς Ὀθωνικῆς Βασιλείας, τόσον ἐκωριάρχουν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Βαυαροῦ ἡγεμονόπαιδος, ὥστε ἐξουδετέρωναν ἀκόμη καὶ τὴν ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένην διάκυσρον ἀγάπην του πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ἐθνουσιασμόν του διὰ τὴν Μεγάλην Ἰδέαν καὶ τὴν μίαν Μεγάλην Ἑλλάδα.

Ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσω, ὅτι καὶ αὐτὰς τὰς ἐπαινημένους ὑποδείξεις τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς περὶ διατηρήσεως τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ καθεστῶτος ἐν Ἀνατολῇ καὶ ἐξουδετερώσεως πάσης πολεμικῆς παρασκευῆς τῆς Ἑλλάδος, πάντοτε μ' εὐφυλίαν ἀπέκρουσε, οὐδὲ κἂν ἀπὸ τὴν προσφορὰν τῆς Ἑπτανήσου ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους, γενομένην ποτὲ διὰ τοῦ Σπυρίδωνος Τρικοῦπης, δελεασθεῖς.

Εἰς τὸν τοιοῦτον τῶν πνευμάτων διερεθισμὸν συχνότατα συνέτεινε καὶ ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία, ἐπιβαλίνουσα ἐνεργῶς εἰς τὰ τῆς διοικήσεως, δημιουργοῦσα κλίμα καὶ διαιρέσεις, καὶ προκαλοῦσα δυσαρρεσκείας.

Πλὴν τῶν αἰτίων τούτων καὶ ἡ ἔλλειψις πολιτικῆς μορφώσεως παρὰ τῷ λαῷ, ὁ ὁποῖος κατόπιν μακρᾶς καὶ φορικῆς δουλείας ἀπελάμβανε

Ὁ συνταγματάρχης Α. Παπαδιαμαντόπουλος, ὁ ἐπονομασθεὶς ΣΤΡΑΤΟΔΟΛΟΣ.

τάγαθα τῆς Ἐλευθερίας, συνέτεινε, ὡς φανερόν, ὄχι ὀλίγον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀνωμαλίαν, ἡ ὁποία ἦτον ὁ κλῆρος τῆς πρώτης Βασιλείας τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ ἀνωμαλίαι αὐταὶ καὶ ποικίλαι ἄλλαι ἐξωτερικαὶ περιπλοκαί, ὅλα μαζί, ἀπέτελεσαν κομβολόγιον στάσεων, συρράξεων καὶ διπλωματικῶν ἐπεισοδίων.

Συνωμοσία κατὰ τῆς μοναρχίας, Ἐθνοσυνέλευσις, ἐπεισόδιον Μουσούρου, ἐπεισόδιον Πατριάρχου, ἀποκλεισμός τῶν παραλλίων, ἐκκλησιμαστικαὶ ἔριδες (Καίρικα), ζήτημα διαδοχῆς τοῦ θρόνου, Καλαμπανικὰ, Σκιαθικὰ, Ναυπλιακὰ, Κυθνιακὰ καὶ τέλος ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1862, ἡ ὁποία ἔθεσε τέρμα εἰς τοὺς ἀδιακόπους ἐμφυλίου πολέμου, κατέλυσε τὴν Βαυαρικὴν δυναστείαν καὶ ἀποκατέστησε τὴν τάξιν ἐν τῷ Βασίλειῳ εἰς στιγμὴν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξηνητημένον πολιτικῶς, ἀναμιον οικονομικῶς εἶχε ἀπόλυτον ἀνάγκην γαλήνης καὶ ἐσωτερικῆς τάξεως.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως (Φεβρουάριος 1862), κατὰ τὴν ὁποίαν ἔρρευσεν ἀρκετὸν ἀδελφικὸν αἷμα, πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν σχέσεων μεταξὺ πολιτῶν καὶ Βασιλείας, ὁ Βασιλεὺς Ὀθων, κατὰ συμβουλήν τῶν περι αὐτὸν καὶ ἰδίως τῆς Βασιλίσσης, ἐπεχείρησε

περιοδεῖαν ἀνὰ τὰς ἐπαρχίας. Ἐνῶ δὲ τὸ βασιλικὸν ζεῦγος εὗρισκετο εἰς τὴν Ν. Πελοπόννησον, ἡ ἐπανάστασις, ἡ ὁποία ὠργανώνετο ὀλονὲν ἐν τῷ μεταξύ, ἐξέσπασε. Ἡ ἐπαναστατικὴ σημαία ὑψώθη πρῶτον τὴν 4 Ὀκτωβρίου εἰς Βόνιτσαν τῆς Ἀκαρνανίας, ὅπου ἐστασίασεν ἡ φρουρὰ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Θεωδωράκην Γρίβαν, εἰς τὸ σύνθημα τοῦ ὁποίου ὁ Π. Λεωτσάκος, συλλαβὸν τὸν διοικητὴν τοῦ ἐκεῖ τάγματος, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ὀδεύσας ἀνηνώθη μετὰ τοῦ στρατηγοῦ καὶ οὕτως εἰσέηλασαν πανηγυρικῶς εἰς τὸ Μεσολόγγι, συμποσοῦμενοι ἐν ὄλῳ εἰς 7.000 ἀνδρας. Μετὰ δὲ τὴν ἐξέγερσιν τῆς Ἀκαρνανίας ἐπικρούθησαν ἐπαναστατικὰ κινήματα εἰς Ἀχαΐαν, Ἡλείαν καὶ Κορινθίαν.

Ἡ κυβέρνησις μαθούσα τὴν ἐξέγερσιν ταύτην, ἔχουσα δὲ πληροφορίας περὶ τῆς ἐξυφαινομένης ἐν Ἀθῆναις στάσεως καὶ θέλουσα νὰ καταπνίξῃ τὸ κίνημα, νὰ ἐξασφαλίσῃ δὲ τὸ δημόσιον ταμεῖον, διέταξε μὲν τὴν φυλάκισιν εἰκοσιντριῶν ἐκ τῶν νεωτέρων καὶ θερμοαιμοτέρων συνωμοτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ὀδυσσεὺς Ἰάλεμος, ὁ Λεωνίδας Δεληγιώργης, ὁ Δ. Καλός, ὁ Νικολαΐδης, ὁ Χαριστάρης κλπ., μετέφερε δὲ διὰ νυκτὸς 4.500.000 ἐκ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἀπέστειλε δὲ τὰ ἄλλα 2.000.000 εἰς Ναύπλιον, διὰ νὰ χρησιμεύσουν, ἐὰν ἦθελε παραστῆ ἀνάγκη, εἰς τὸν Βασιλέα. Συγχρόνως δὲ διὰ πολεμικοῦ πλοίου εἰδοποίησε, περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις συμβάντων καὶ περὶ τῶν τεκταινομένων ἐν Ἀθῆναις, τὸν Βασιλέα, παραπλέοντα τότε τὰς ἀκτᾶς τῆς Μάνης ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ ἀτμοδρόμονος « Ἀμαλίας », διοικουμένον ὑπὸ τοῦ γενναίου καὶ πιστοῦ εἰς τοὺς Βασιλεῖς πλωτάρχου Λεωνίδα Παλάκα. Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ οἱ ἐπαναστάται, οἱ ὁποῖοι συνηθροῦζοντο εἰς διαφόρους οἰκίας καὶ παρεσκευάζοντο, ἐξέλεξαν ἀρχηγὸν αὐτῶν τὸν Δ. Βούλγαρη, ἀνέθεσαν δὲ εἰς τὸν ταγματάρχην τοῦ πυροβολικοῦ Δ. Παπαδιαμαντόπουλον τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τοῦ κινήματος, τὸ ὁποῖον ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ τὴν νύκτα τῆς 10 Ὀκτωβρίου.

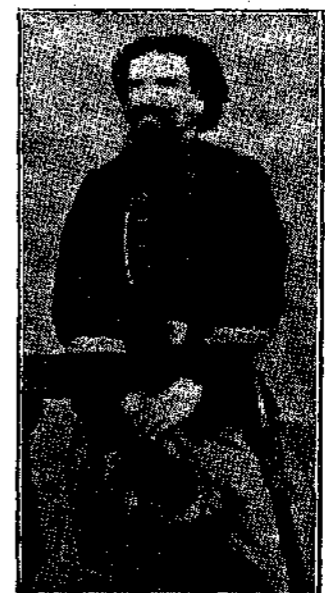

Στολή ἀξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ τοῦ 62 (Κ. Α. Μανιωμάλης)

Τὴν 8 1/2 μ. μ. τῆς 10 Ὀκτωβρίου ὁ Παπαδιαμαντόπουλος παρέταξε τὰ πυροβόλα πρὸ τῶν στρατώνων εἰς τὰξιν ἐκστρατείας, τοὺς δὲ στρατιώτας εἰς γραμμὴν καὶ ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρεσως τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἐντὸς μιᾶς ὥρας ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ ἀξιωματικοὶ ἀνέφεραν εἰς τὸν ἑπουρογὸν τῶν Στρατιωτικῶν Σπυρο-Μήλιον, ὅτι ἡ φρουρὰ ἐστασίασε.

Συγχρόνως ὅλοι οἱ μεμνημένοι εἰς τὸ κίνημα, συγκεντρωθέντες ἀπὸ παντοῦ μετὰ πολλῶν πολιτῶν ἔσπευσαν, κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως, ν' ἐτάχθησαν παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου, εἰς τὴν πλατείαν τῆς Παλαιᾶς Καζάρμας, παρὰ τὸ Μεταξουργεῖον, ὅπου ἦτον ὁ στρατὸν τοῦ πυροβολικοῦ. Ἐκεῖ εὗρον τὸν Δ.

Τύπος ἄλλης σχολῆς τοῦ 62 (Ἀντώνιος Πετρίτης)

Καλλιφρονᾶν καὶ ἄλλους, καὶ ἐνωθέντες ἐκρούαζαν: « Ζήτω ἡ Ἐλευθερία! ». Οὕτως ἐξέκίνησαν πρὸς τὴν πλατείαν τοῦ Συντάγματος καὶ τῶν ἀνακτόρων, ὅπου φθάσαντες μετὰ θορύβου καὶ πυροβολισμῶν, ἐπειθήσαν κατὰ τῶν ἀνακτόρων, κλεισμένων καὶ φρουρουμένων ἔσωθεν παρὰ σώματος στρατοῦ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Χάν, μὲ σκοπὸν νὰ παραβιάσουν τὰς θύρας. Ὁ Χάν, βλέπων, ὅτι κάθε ἀντίστασις ἦτον ἀνωφελὴς πλέον, καὶ ὅτι ἡ φρουρὰ δὲν ἀντί-

στατο κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν, διέταξε ν' ἀνοίχθουν αἱ πύλαι.

Τότε ἡ φρουρὰ ἐνώθη μετὰ τοῦ λαοῦ, πλὴν ἐλαχίστων ἀφοπλισθέντων στρατιωτῶν καὶ χωροφυλάκων, ὁ δὲ στρατηγός, ἀπομείνας μόνος, ἀπῆλθεν. Πάντες τότε μὲ φωνὰς καὶ ἀλλαλαγμοὺς καὶ πυροβολισμοὺς εἰσῆλθαν εἰς τὰνάκτορα, ὅπου μόνον τὰ βασιλικὰ σήματα καὶ τὰς εἰκόνας καὶ προτομὰς τῶν βασιλέων κατέστρεψαν, τεθέντος τοῦ παλατιοῦ ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἀνακτόρων, ἐκλειψίσης τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Ν. Γ. Σαριπόλου.

Μετὰ ταῦτα ἐξελθόντες οἱ ἐπαναστάται, ἐβάδιαν ἐν σώματι, συμποσοῦμενοι τώρα εἰς 5.000 περίπου, πολίτας καὶ στρατιωτικὸς ἀναμῆ,

Τόποι ενδυμασιών τῆς 62.

πρὸς τὴν πλατεῖαν Ὁθωνος (Ὁμονοίας) καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς Παλαιᾶς Καζάρμας, ὅπου ἀνεγνώσθη τὸ ἐξῆς ψήφισμα, γραφὲν ὑπὸ τοῦ Ἐπ. Δεληγεώργη με μολύβι ἐπὶ τεμαχίον χάρτου, ἐπάνω εἰς πυροβόλον:

«Τὰ δευὰ τῆς Πατρίδος ἔπαισαν. Ἀπασαί ἀί ἐπαρχίαί καὶ ἡ πρωτεύουσα, συνενωθεῖσαι μετὰ τοῦ στρατοῦ, ἔθηκαν τέγμα εἰς αὐτά, ὡς πιστὴ δὲ ἀπόφασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ὁλοκλήρου, κηρύσσεται καὶ ἀποφασίζεται:

Ἡ Βασιλεία τοῦ Ὁθωνος καταργεῖται, ἡ ἀντιβασιλεία τῆς Ἀμαλίας καταργεῖται. Προσωρινὴ κυβερνήσις συσταῖται, ὅπως κυβερνήσῃ τὸ κράτος μέχρι τῆς συγκλήσεως Ἑθνικῆς Συνελεύσεως, συγκειμένη ἀπὸ τῶν ἐξῆς πολιτῶν: Δ. Βούλαρη, Κ. Κανάρη, Β. Ρούφου.

Ἑθνικὴ Συνέλευσις συγκαλεῖται ἀμέσως πρὸς σύνταξιν τῆς πολιτείας καὶ ἐκλογὴν ἡγεμόνος. Ζήτω τὸ Ἔθνος, Ζήτω ἡ Πατρίς!

Ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, ἐν εἰσι σωτηρίῳ 1862, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἡμέρᾳ 10ῃ.

Ὁ Βασιλεὺς λαβὼν τὴν εἰδησιν εἰς τὸ λιμῆνι τῆς Δ. Μάνης, διέταξε τὸν Παλάσκην νὰ πλεύσῃ ἐπειγόντως πρὸς τὸν Πειραιᾶ, ὅπου ἡ «Ἀμαλία» ἐφθάσε τὴν μεσημβριαν ἀκριβῶς τῆς 11 Ὀκτωβρίου, κ' ἐστάθμευσεν ὑπὸ ἀτμὸν ἔξωθεν τοῦ προλιμένος ἐκεῖ, ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ πλοίου ὁ Γάλλος ὑποναύαρχος Τουσάρ, κυβερνήτης τῆς ἐν Πειραιεὶ ναυλοχοῦσης φρεγάτας «Ζηνοβίας», ἀνεκοίνωσε τὰ συμβάντα τῆς προηγουμένης νυκτὸς καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως, καὶ συνεβούλευσε τὸν

Βασιλέα καὶ τὸν Παλάσκην ν' ἀποχωρήσουν ἀπὸ τὸν λιμῆνα, παραστήσας τοὺς πιθανοὺς κινδύνους ἐκ μέρους τῶν ἐπαναστατῶν. Τὰ αὐτὰ συνεβούλευσαν καὶ οἱ πρεσβευταί, ἐπισκεφθέντες τὸ ἀπόγευμα τὸν Βασιλέα καὶ παραμειναντες παρ' αὐτῷ μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ὅτε, πεισθέντος πλέον αὐτοῦ, μεθωρμίσθη τὸ πλοῖον εἰς Σαλαμίνα, συνοδευόμενον ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν ἀπυροβολοῦνα «Σκύλλα» καὶ τὸ μικρὸν γαλλικὸν πολεμικόν, «Ἐλάφος».

Ἐκεῖ ἔλαβαν χώραν τὴν ἐπομένην συγκινητικαὶ σκηναὶ μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ Βασιλέως, ὁ ὁποῖος εἶχε πλέον ἀποφασίσῃ ὀριστικῶς ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

— Ἐνόσω πατῶ τὸ ἑλληνικὸν ἔδαφος, οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἐννοήσωσι ποτέ, ὅτι οὐδόλωσ πταίω ἐγὼ εἰς ὅσα με κατηγοροῦσιν, ἔλεγε με πικρῶς, ἀλλὰ κ' εὐψυχίαν ὁ ἐκπτώσις πλέον Βασιλεὺς εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν συνηγμένους ἀξιωματικούς.

Τὴν 1 μ. μ. παρετάθη, τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς «Ἀμαλίας» ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὁ Βασιλεὺς, φέρων τὴν ἑθνικὴν ἐνδυμασίαν, καὶ ἡ Βασιλίσα, με ἀπλοῦν ὀδοιπορικὸν φόρεμα, ἀπεχαιρέισαν ὅλους, ἀσπασθέντας ἐν συγκινησίῃ τὴν χεῖρα τοῦ ἐκπτώτου ἡγεμόνος καὶ τῆς συζύγου του. Καταβαίνων δὲ τὴν κλίμακα ὁ Βασιλεὺς ἀνεφάνησεν:

— Ἐύχομαι νὰ εὐτυχήσῃ ἡ Ἑλλάς! καὶ ἐπιβιάσθη ἐπὶ τῆς «Σκύλλας», ἀποδοθεισῶν τῶν βασιλικῶν τιμῶν με κανονισμοὺς ἐκ μέρους τοῦ ἑλληνικοῦ τοῦ γαλλικοῦ καὶ τοῦ ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ.

Ἀπὸ τὴν «Σκύλλαν» ἐξέδωκεν ὁ Ὁθων. προκήρυξιν πρὸς τὸν λαόν, τὴν δὲ 9 τῆς ἐσπέρας ἀπέπλευσε τὸ ἀγγλικὸν πολεμικόν καὶ, συνοδευόμενον ὑπὸ τῆς «Ἐλάφου», κατευθύνθη εἰς Βενετιαν, ὅθεν οἱ ἐκπτώσι Βασιλεῖς μετὰ τῆς συνοδείας των μετέβησαν εἰς Βαυαρίαν.

Ὅτως ἀποκατέστη ἡ τάξις ἐν τῷ Βασιλείῳ κατέλευσαν αἱ ἔριδες, καὶ ἐπανήλθεν ἡ γαλήνη. Μολονότι δὲ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ κινήματος ὑπῆρξεν ἀμεσον, ὁμολογεῖται ἀκόμη παρὰ πολλῶν ἐπιζώντων ἐπαναστατῶν, ὅτι ἦτον ἀπολύτως ἀνοργάνωτον, ὑπάρχων δὲ πλείστοι ἐκ τούτων, ἐκφραζόμενοι με πικρῶς διὰ τὴν ἐνέργειάν των ἐκείνην καὶ οἰοεὶ μεταμελούμενοι.

Ἡ δὲ σατυρικὴ μούσα, ἡ ὁποία ἦτο τότε εἰς ἀκμὴν, τὸ ἐχαρακτήρισεν ὀλίγον ἔπειτα διὰ τοῦ Δημ. Οἰκονομίδου, με τοὺς ἐξῆς στίχους, τοὺς ὁποίους πολλοὶ κακῶς ἀπέδωκαν εἰς τὸν Μπίλλερ:

Ἐν μὲ νυκτὶ καὶ μόνη, ἀντιτάσσεως μὴ ὄσης,
Ἐθρῆσαν ἀρεϊμανίως τοὺς φανούς τῆς πρωτεύουσας.
Κι' ὡς τὸ κάλαϊ οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ τὸν Θεμιστοκλέα,
Ἐξεδίωξαν καὶ οὗτοι τὸν ἀπὸ τῆς Βασιλείας.
Τὸν Φαρρῶν ὁ Ποντομύδιον κ' ὁ Ἀχαϊκὸς κλειδοῦχος,
τοῦ Πανελληνίου ἔθλου ὁ πρὸς χάλας κ' ὁ πρὸς μπόθος.
Ἐκλεξαν δὲ κἀκεῖρον τῶν ἑνα Τούρκων με τζουμπέδες,
Γιὰ νὰ σέρηται ἀπὸ τὴ μύτη τοὺς δύο τούτους τζερμεδες.

Ἡ ΚΥΡΙΑ ΓΚΡΕΖ Ἡ Η ΣΠΑΣΜΕΝΗ ΣΤΑΜΝΑ*

Στὴν ἀρχὴ δὲ ἐπῆγαν καλά. Κατοῦσαν ὁδὸν Σορβόννης καὶ κατόπι στὴν ὁδὸν Παβέ. Ἔτσι, ἀγαπημένοι, ἡ ἔμορφη αὐτὴ γυναῖκα καὶ ὁ ἔμορφος αὐτὸς ἄνδρας δὲν ἄργησαν νὰ κάμουν καὶ ἔμορφα παιδιὰ: μιὰ τσοῦρμα παιδιὰ. Ἡ λέξις — ποὺ ἐπείραξε τὸν Γκρέζ — εἶναι τῆς κυρίας Ζοφρέν. Καὶ τόσο εἶναι ἀληθινή, ὅπου εὐθὺς ποὺ ἀνοίξῃς τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ χαρακτοῦ Ζάν - Ζορὸς Οὐίλλε, τοῦ γείτονά τον στὴν ὄχθη τῶν Ὀγκαστέν, θὰ ἴδῃς ὅλα αὐτὰ τὰ ξανθὰ παιδιὰ, τὰ μικρὰ χερουβείμ με τὰ κατσαρὰ μαλλιά, με τὰ παχουλά μαρτάσια, με τὰ τριανταφυλλένια χερὰκια νὰ χαμογελοῦν. Ὁ Οὐίλλε ἦταν ἕνας καλὸς καὶ ἀπλὸς ἄνθρωπος, περισσότερο ἄνθρωπος παρὰ καλλιτέχνης, ποὺ εἶχε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τάλαντόν του, καὶ μιὰ πολὺ καλὴ γυναῖκα. Μ' ὅλη τὴν τὴν δὴν τὴν ἀπότομη καὶ τὸν ἀλύγιστο λαϊμόν του, καὶ τοὺς τρόπους των τοὺς λίγο βρετανικοὺς ποὺ ὠραία ἐζωγράφισε ὁ Γκρέζ καὶ ποὺ εἶδε τὴν εἰκόνα του ὁ Διδερό¹, ὁ Οὐίλλε εἶχε πονετικὴ καρδιά. Ἦταν Ἄγγλος, βέβαια, μὰ ποὺ θυμίζει τὸν Στέρν, χαρούμενος καὶ ἀγαθός, ποὺ ἀγαποῦσε τὰ παιδιὰ τοῦ Γκρέζ ὅσο καὶ τὰ παιδιὰ τὰ δικὰ του, τὸν Φρειδερίκο καὶ τὸν Πέτρο - Ἀλέξανδρο. «Ὁ κ. Γκρέζ, γράφει ὁ Οὐίλλε στὸ Ἡμερολόγιόν του (στὰς 19 Σεπτεμβρίου 1763) ἦρθε πολὺ πρῶτ' καὶ με πῆρε μαζί τους, αὐτός, ἡ κυρία Γκρέζ καὶ ὁ κ. Ντουαγιέν, ζωγράφος, στὸ Σαμπινύ, νὰ ἴδοῦμε τὸ παιδιὰ τους με τὴν παραμάνα του. Ἐπῆγα εὐχαριστῶς γιατί εἶναι πολὺ φίλος μου καὶ, ἔχοντας ἕνα καλὸ ἄμαξι, γυρίσαμε πίσω στὶς ἔξι τὸ βράδυ». Καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἕνα ἔτος (Μάιος 1764 στὰς 15): «Ἡ γυναῖκα μου ἐβάρφτισε ἕνα κοριτσάκι τῆς κυρίας Γκρέζ. Πῆγα με τὸ γυνί μου τὸ Φρειδερίκο στὴν ἐκκλησία Σαιν - Μπενουά. Τοῦ ἔδωκαν τὸ ὄνομα τῆς γυναίκας μου καὶ τῆς κυρίας Γκρέζ, Λουίζα - Γαβριέλλα²...»

Ζωγραφίζοντας χίλια μικροπράγματα, χίλιες μικρούτσικες εἰκόνες με παιδιὰ, ὅπου βλέπεις προπάντων «Τὸ κακομαθημένο παιδί», τὸ «Κοριτσάκι με τὸ πονιάμισο» καὶ ἄλλα πολλὰ ἔργα ποὺ μᾶς δεῖχνουν παιδάκια παχουλά, με ὀλοστρογγύλα μάγουλα, μικρούτσικα μέτωπα, μικρὰ χερὰκια, ὁ Γκρέζ φανέρωσε τὴν καρδιά τοῦ πατέρα μέσα στὸ πινέλο τοῦ ζωγράφου. Κάθε φορὰ πάλι ποὺ ζωγράφιζε τὴν γυναῖκα του, φαίνεται ἡ ἀγάπη ποὺ τῆς ἔχει. Ὁ Διδερό γράφον-

τας γιὰ τὰ πορτραῖτα τῆς κυρίας Γκρέζ, λέγει (σαλόν 1765): «Ὁ ζωγράφος αὐτὸς εἶναι βέβαια ἐρωτευμένος με τὴν γυναῖκα του». Ὁ Γκρέζ εἶναι περισσότερο παρὰ ἐρωτευμένος: εἶναι μεθυμένος ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῆς: εἶναι τρελλός, γι' αὐτὴν. Ἀργότερα θὰ μισηθοῦν καὶ θὰ μαλώνουν δὲν θὰ ὑποφέρῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον πρὸς δυνάτη, ἀπὸ τὴ σημερινὴ ἀγάπη, τυραννία θὰ εἶναι βαρύνῃ ἔπειτα. Καὶ κατόπι, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια, ὅταν ἡ ἀχάριστη ἐγκαταλείψῃ τὸ σπίτι, θὰ βλέπῃ ἀκόμη ζωντανέμενο ἐμπρὸς του, πάνω στὴν ὁδὸν, τὸ γλυκὸ καὶ ἑλικυστικὸ πρόσωπο ποὺ τὸν εἶχε νικήσει. Θὰ βλέπῃ ἀκόμη τὸ τόσο λεπτὸ καὶ τρυφερὸ στογγύλημα τοῦ προσώπου, τὸ λαϊμὸ τὸν λίγο παχὺ καὶ λευκὸ, τὰ ρουθούνια τὰ ἡδονικὰ καὶ τὰ ἔμορφα χεῖλη! Θὰ βλέπῃ τὰ μάτια αὐτὰ, ὅπου γεμᾶτα ἀπὸ ἀγνότητα δὲν ἄφιναν νὰ φανῇ τὸ ψέμα: τὰ μάτια αὐτὰ ποὺ, ἀληθινά, εἶναι τὰ ἄδολα μάτια καὶ ὅπου ἡ ψευτιά ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ δάκρυα, ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ γέλιο, ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ γαλανὸ πέπλο τῆς γεμάτης ἀπὸ δνεῖρα ποιεῖας, ποτὲ δὲν φαίνεται. Τὸ ἑλικυστικὸ προσωπάκι τῆς, τὸ λίγο πονηρὸ, τὸ λίγο κουρασμένο, ποτὲ δὲν θὰ παύσῃ, οὔτε στὶς χειρότερες στιγμῆς, νὰ ἐπιβάλλεται σὰν αἰώνιο ὄραμα, γεμᾶτο χάρι, ἔρωτα καὶ ἀγνότητα, στὴν ἀρελὴ ψυχὴ τοῦ ζωγράφου. Τὰ γλυκύτερα ὀνόματα, τὰ πειδὸ καθητικά, τὰ πειδὸ χαϊδεμένα, τὰ πειδὸ εὐγενικὰ βροῖσκει γιὰ νὰ δώσῃ στὰ ἔμορφα πορτραῖτα, στὰ νέα καὶ χαριτωμένα πρόσωπα ποὺ ζωγραφίζει ἐμπνεόμενος ἀπ' αὐτὴν. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ ἀνθοπόλις, καὶ ἡ μαουίλα, καὶ ἡ μικρὴ ποὺ διαβάζει, καὶ ἡ παραμάνα, καὶ ἡ γλυκειὰ ματιὰ τῆς Κολέτιτς εἶναι ὅλα αὐτὰ μαζί καὶ καθένα χωριστά.

Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ «Κόρη στὴν ἀνέμη» ἡ «Ἐστίας», ἡ «Μάνα Ἀγαπημένη» εἶναι ἡ «Φιλοσοφία Ἀποκοιμισμένη», ποὺ ὁ χαρακτοῦ, ὅταν τὴν ἐχάραξε πάνω στὸ μέταλλο, ἔγραψε καὶ αὐτός: «Ναί, εἶχε πολὺ ἔμορφο πρόσωπο ἡ Μπαμπουτῆ!» Τὸ ἔμορφο αὐτὸ πρόσωπο ἔφερε τὴ δύστην. Ὁ ζωγράφος, μονάχα αὐτὸ εἶδε: οὐκ ἐφθάρη νὰ τὸ ζωγραφίσῃ ἀισθάνθηκε βαθεῖα τὴ δύναμί του. Ἡ Ἄννα - Γαβριέλλα εἶδε σ' αὐτὸ μιὰν ἀνυπόφορη ματαιότητα. Ὁ Γκρέζ ὅμως ἔκαμε ἀριστουργήματα! Κυττάξτε τὴ «Φιλοσοφία κοιμισμένη», ὅπου ἡ κυρία Γκρέζ εἶναι ζωγραφισμένη, τὴν ὠρα ποὺ κοιμᾶται σὲ ἀνεπιτήδευτη στάσι. «Ἐδῶ, γράφουν οἱ Γκουρόν, ἀισθάνεσαι τὴν ἡδονὴν μαζί με τὰ νεῖατα».

Τὶ ἔμορφη ποὺ εἶναι, ἔτσι, ἀποκοιμισμένη! Καὶ τί ἔμορφη ἐπίσης καὶ ὡς μάνα ἀγαπημένη! Θαρρῶ πὼς τὴν βλέπω τὸ πρῶτ', με τὴν αὐγούλα

* Συνέχεια: τεύχος Αὐγούστου σελ. 265.

¹ Διδερό: Σαλόν: Γκρέζ, πορτραῖτο τοῦ χαρακτοῦ Οὐίλλε.

² Ντυπλεσί: Ἀπομνημονεύματα καὶ Ἡμερολόγιον τοῦ Ζάν - Ζορὸς Οὐίλλε (1857).

είναι ακόμα ατημέλητη από το δέσιμο των μαλλιών ξεφεύγουν τα κασαρά μόλις έπρσφθασε να φορέση τις ώραιες κάλτσες που σκεπαζόν πόδι πειδ έμορφο και από της κυρίας Γκρόντόν! Η κυρία Γκρέξ έχει μικρούτοικο πόδι, τόσο δά ποδαράκι, σαν το ποδαράκι της Φανσέτ, που τ' αγαπούσε ο Ρετίφ. Πηγαίνει, έρχεται, τρέχει, το ποδαράκι αυτό μέσα στην νόστιμη παντόφλα. Και τώρα πειδ όλοι ξύπνησαν. Νά, ο Γκρέξ με τα μαλλιά ακαιάστατα ακόμα από τον ύπνο· νά, τα κοριτσιάκια τους· νά, και το σκυλάκι που γαυγίζει και πηδά. Και νά, και κάποιος που έρχεται· ο Ούιλλε, ο καλός Ούιλλε, ο αγαπητός γείτονας, αυτός που γράφει: «Πηγαίνω στού κ. Γκρέξ πρωί πρωί, που με έχει καλέσει να πιώ σοκολάτα με την κυρία Γκρέξ¹. Καλημέρα, γείτονα! — Καλημέρα, γειτόνισσα!» Και κοκκινίζει και πηγαينوέχεται βιαστική από την πιανοθήκη στο τραπέζι και από το τραπέζι στο μαγειρείο.

Νά, και η υπηρέτρια με τα κασαρωμένα μαλλιά, με τη ντανιελλωτή σκουφία. Η κυρία Γκρέξ παίρνει από τα χέρια της το βούτυρο και το γάλα. Σερβίρει τον άνδρα της και τον κ. Ούιλλε, έπειτα τον εαυτόν της και τα κοριτσιάκια της. Το λευκό της μπράτσο, το τόσο καλοπλασμένο, λεπτό και έμορφο, φάνηκε από το μανίκι, λίγο τριανταφυλλένιο στον άγκώνα. Α! η κυρία Γκρέξ δεν μοιάζει τις γυναίκες του Σαρντέν², που έχουν σοβαρότητα καλογερική, βαρεία ζωγραφισμένες και που δεν δείχνουν ποτέ ούτε το δαχτυλάκι τους. Η Άννα-Γαβριέλλα έχει τώρα παχύνει και είναι πειδ έμορφη, από τότε που έγινε μητέρα. Και σε κάθε της κίνηση βλέπεις το μπράτσο, το λαιμό της, το πόδι της. Αυτή η Μπαμπονιτή! Μοιάζει σχεδόν τώρα με Φλαμανδή· ο κορμός, το φόρεμά της, στεναίνουν κάθε φορά που κινείται· έχει ανάγκη από άνασα ή έμορφη αυτή πλούσια σάρκα, το στήθος αυτό, αυτά τα μπράτσα, το σώμα αυτό, λιγώτερο ελλύγιστο τώρα, που έχει βαρύνει από τον έρωτα, και όπου ο φιλήδονος Γκρέξ, απαράλλατα όπως την πρώτη μέρα, πεθαίνει από πόθον μόλις το σφίξη μέσα στα χέρια του. Τώρα η κυρία Γκρέξ καμαρόνει, χωρατεύει, και ο κ. Ούιλλε συλλογίζεται τη μικρά άσημένια καφετιέρα που σκοπεύει να της προσφέρει την πρωτοχρονιά· τα παιδιά γελούν κουνώντας τα έμορφα κασαρά των. Ποιός άλλος είναι τόσο ευτυχισμένος σαν τον Γκρέξ; Έχει έμορφη γυναίκα, ένα φίλον και έμορφα παιδιά· είναι καλός καλλιτέχνης και έχει και φήμη. Μιά κρυφή και μεγάλη δύναμις τον σπρώχνει εμπρός, του δίνει φτερά. Η μεγάλη του επιθυμία είναι να ζωγραφίξη, δτι αγαπά.

¹ Ντυπλεσί: Άπομνημονεύματα και Έμερολόγιον του Ζάν-Ζορζ Ούιλλε (1857).

² Ο μεγαλείτερος κολορίστας του 18ου αιώνας. Σ. Μ.

«Α, κύριε Γκρέξ, του λέγει ο Διδερό, τί διαφορετικώς που είσθε όταν το πινέλο σας το οδηγεί το αίσθημα ή το συμφέρον! Νά ζωγραφίζετε τη γυναίκα σας, την έρωμένη σας, τον πατέρα σας, τη μητέρα σας, τα παιδιά σας, τους φίλους σας· σας συμβουλεύω όμως τους άλλους να τους στέλλετε στον Ρολέν ή στον Μισέλ Βάν Λόο!» Ξεύρει ότι ο Διδερό, ο άλλόκοτος αυτός και τρελλός, (δμως καρδιά μεγάλη και μεγάλος νους) έχει πάντα δίκιο. Και άμέσως, παίρνει το πινέλο, καθίζει τον Ούιλλε, τρία τέταρτα, στο φως. Ζωγραφίζει, ζωγραφίζει με μανία. Νά, ο αγαθός αυτός άνθρωπος με το λεκιασμένο πρόσωπο· και το βελούδο, και ο κανόνες, και τα μανικέτια, τί τέλεια ζωγραφισμένα! Το πορτραίτο του γείτονα αρχίζει να παίρνη ζωή μέσα στο φως· «είναι θαναάσιο, αντίξιο ενός Ροϋμπενς και ενός Βάν Ντού³». Απαράλλακτος ο Άγγλος! Κυττάξετε: νά, τα λεπτά χείλη του, τα ζωηρά του μάτια, η λαμπρή του όψη, η λίγο αιματώδης. «Όταν ίδης αυτόν τον Ούιλλε, γυρίζεις τη ράχη στα άλλα πορτραίτα, και στού Γκρέξ ακόμα» λέγει ο Διδερό.

Αλλ' έδώ ο Διδερό είναι υπερβολικός: δεν γυρίζει κανείς τη ράχη στη «Φιλοσοφία αποκοιμισμένη» ούτε και στη «Μάνα αγαπημένη». Κυττάξετε την καλήν αυτή μάνα «όπου το κεφάλι της βγαίνει μέσα από το στεφάνι των παιδικών κεφαλών που την πνίγουν με φιλιά³». Είναι άλλο έργο πειδ δυνατό, με περισσότερο αίσθημα στη ζωή και στην τέχνη; Ο Γκρέξ έδωκε ζωή, γύρω στην Άννα-Γαβριέλλα, στον χορόν αυτόν από ώραια παιδιά, άλλα μισόγυμνα, άλλα ντυμένα, ένα σωρό από μικρά γοητευτικά διαβολεμένα παιδιά. Και προπάντων, ζωγραφίζοντας τη μάνα, ζωγράφισε τη γυναίκα του, την έρωμένη. Μάταια θέλει ο Γκρέξ να ρίξη πέπλον άγνό πάνω στη γυναίκα αυτή, να την ονομάση Φιλοσοφία, Έστιάδα ή Μάνα αγαπημένη. Πάντα της αγαπημένης η έμορφη οδηγεί την τύχη του, πάντα η έρωμένη και μέσα στην αδοτηρή ονομασία που της δίνει, βλέπεις την ψυχή που πάλλεται, το σώμα και τη σάρκα που λαχταρούν. Ο Διδερό, που καλά γνωρίζει τον Γκρέξ και που τίποτε δεν του ξεφεύγει απ' ό,τι σχετίζεται με τον ζωγράφο, ήμπόρσε να ιδή αυτό το αίσθημα. «Το στόμα εκείνο το μισοανοιγμένο, τα μάτια αυτά τα λιγωμένα, η στάσις αυτή η προκλητική, ο λαιμός αυτός ο παχουλός, τα δυο μαζί αίσθήματα του πόνου και της ήδονής κάμνουν τις τίμιες γυναίκες να χαμηλώνουν τα μάτια και να κοκκινίζουν. Και πλάι, η ίδια θέσις, τα ίδια μάτια, ο ίδιος λαιμός, το ίδιο πάθος» και καμιά γυναίκα δεν το

¹ Διδερό: Πορτραίτο του Ούιλλε.

² Του ίδιου.

³ Διδερό: «Μάνα αγαπημένη».

παρατηρεί. Όμως, αν οι γυναίκες περνούν βιαστικώς από την εικόνα αυτή, οι άνδρες σταματούν επί πολύ· εκείνοι βέβαια που έννοούν και εκείνοι που, με το πρόσχημα ότι έννοούν, στέκονται ν' απολαύσουν μιάν εκτάκτως ήδονική στιγμή, καθώς κ' εκείνος που, όπως εγώ, σταματούν και για τα δύο». Αυτό δεν έμποδίζει τον Διδερό να διδάσκη την ήθικήν επάνω σ' αυτή την εικόνα και επιτέλους να δικαιούξη.

Είς το Σαλόν του 1765 εκδέτει ο Γκρέξ το Πορτραίτο της κ. Γκρέξ όταν είναι έγκυος. Νά δείχνη κανείς τη γυναίκα του, έτσι στο κοινό! χροιάζεται και λίγη ντροπή. Και αυτός ο Διδερό έφριξε. Και τί μένει λοιπόν να ζωγραφίση όταν θά ξανακάμη το πορτραίτο της κυρίας Γκρέξ; Ο ζωγράφος έσκυψε νομίζεις να ελπή στον θεατή της εικόνας: «Κυττάξε το στήθος της γυναίκας μου! — Το βλέπω, κ. Γκρέξ. Μα είναι μαραμένο και χλωμό· αν της μοιάξη, τόσο το χειρότερο για σάς, για κείνη και για την εικόνα»¹. Και μιάν άλλη φορά γράφει με περισσότερη ειρωνεία, όταν ο Γκρέξ έστειλε στο Σαλόν ως Έστιάδα το πορτραίτο της γυναίκας αυτής που είχε τόσα παιδιά γεννήσει: «Αυτή, Έστιάς! Γκρέξ, αγαπητέ μου, μάς περιπαίζεις!».

Τί συμβαίνει λοιπόν; Τί θέλει να ελπή ο Διδερό; Η κυρία Γκρέξ δεν είναι πειδ φρόνιμη; Δεν είναι πειδ έμορφη; Δεν είναι πειδ η άδολη γυναίκα που είχε γνωρίσει μαζί με τον μοναχόν και τον άνεμιό του Ραμώ του μουσικού εις την όχθη των Όργυστέν ή στην όδον Σαιν-Ζάκ; Δεν είναι πειδ η γυναίκα που γι' αυτήν έγραψε: «Την αγάπησα πολύ, εγώ, όταν ήμουν νέος και την έλεγαν Δ^{βα} Μπαμπονιτή;»² Δεν είναι πειδ η ίδια καλή μάνα και

νοικοκυρά; Τί έγινε λοιπόν στο σπίτι αυτό; Έπεσε ο κερωνός επάνω του; Βέβαια. Και μαζί μ' αυτήν και ξύλο. Νά, τί άκουσε μιάν ήμέρα ένας άδίκαιτος (ο Ούιλλε ή ο Διδερό;) που ήρθε να τους ιδή, από τη μισοκλεισμένη θύρα, τη στιγμή που ξεσπούσε η θύελλα: — Και θά πάρωμε πολλά λεπτά από την εικόνα αυτήν που θά χαραξη ο Φιλιάρ; — Για ποιάν εικόνα θές να πής; — Για την εικόνα του «Παραλυτικού». — Ο Θεός να δώση, μα δεν το πολυπιστεύω! — Γιατί, ξερείς... — Τι; — Μου χροιάζεται ένας υπηρέτης και το άμαξι που μου είχες υποσχεθή! — Άμαξι! Υπηρέτη! Το σκέφθηκες πρώτα; Ο Ντουαγέν, ο Βερνέ, ο Σαρντέν, έχουν υπηρέτες και άμαξια; — Μα ο Σαρντέν, ο Βερνέ, ο Ντουαγέν, δεν είναι Γκρέξ! — Μα, γυναίκα! — Καλά για το άμαξι! Μα ο υπηρέτης, μου χροιάζεται ένας υπηρέτης! — Μετά το Πάσχα, αν πουλήσωμε τίποτε». Και η κυρία Γκρέξ κοκκινίζει, κιτρινίζει, δεν κρατιέται πειδ, και το ώραιο της χέρι άστραψε πάνω στο πρόσωπο του Γκρέξ. Τόσο δυνατός ήτον ο μπάτσος, που του φάνηκε ο ουρανός σφοντύλι· μα άναψε έπειτα κ' αυτός και ρίχεται κατ' επάνω της και πληρώνει τον μπάτσο¹. Και νά, οι δυο τους με φωνές, με κλάματα, ρίχνουν κατακέφαλα ό,τι τύχη εμπρός τους, χωρίς να τους μέλη για τίποτε! Και τότε, αυτός που τα διηγείται — ο Διδερό που ήρθε για το πορτραίτο του ή ο Ούιλλε που έφερε δώρον την έμορφη χρυσή καφετιέρα και που στοίχισε 200 φράγκα — δεν πέρασε το κατώφλι, έφυγε βιαστικώς, βέβαιος πως ή στάμνα — ή συζυγική στάμνα της ώραιας εικόνας — αν δεν έσπασε ακόμα, όμως έχει ραγίσει.

[Μετάφρ. Κ. Μ.]

ΕΔΜΟΝΔΟΣ ΠΙΔΟΝ

¹ Διδερό: «Πορτραίτο της κυρίας Γκρέξ».

² Διδερό: «Πορτραίτο της κυρίας Γκρέξ».

³ «Άρχεια της γαλλικής τέχνης».

ΚΟΥΚ ΟΙ ΕΒΒΡΕΥΝΗΤΑΙ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΥ ΠΟΛΟΥ ΠΗΡΟΥ

γιοι δ κ. Ξενοπούλου και δ κ. Νιρβάνας που έγραψαν υπέρ της δημοσίευσης των επιστολών.

Να τώρα και ένα γράμμα που ελάβαμε από ένα φίλον μας σχετικώς με την υπόθεσιν αυτήν:

« Φίλτατέ μου, σου στέλνω κάτι πολύτιμο για το ζήτημα των επιστολών του Σολωμού. Ο Άγγελος Βλάχος στη μελέτη του για τον Αλέξ. Σούτσο, γράφει επί λέξει: «Κλείωμεν εδθαβώς τα όμματα προς τον ιδιωτικόν βίον του ποιητού. Εάν άγαρι πράτη έργον δ παρατηρών διά των κλειθρών, άχαριότατον βεβαίως πράττει δ αναζητών υπό τον ποιητήν τον ιδιώτην». Ο Βλάχος εισηγήθη το έξοχον αυτό μέσον της παρασιωπήσεως, διά να τον ρεζιλεύη. Από τέτοια εύλαβεια προς τον βίον των ποιητών, μα τον Θεό, οι επιστολές που δημοσιεύεις, είναι χιλίες φορές άβλαβέστερες».

Δικός σου

**

ΑΓΓΕΛΑΕΤΑΙ η έκδοσις του τρίτου έτους 1910—1911 του Όδηγου της Ελλάδος υπό του κ. Νικολάου Τγγλέση. Υπεδειξαμεν από της άρχής του έργου αυτού την πολλήν σημασίαν του και τας πραγματικώς υπηρεσίας που εμπορεί να παράσχη. Και η σημασία του αυτή άνεγνωρίσθη, και ο Όδηγός της Ελλάδος εύρισκει πρόθυμον υποδοχήν. Αντι νέων ανωτάσεων αυτού αναγράφουμεν μόνον τα περιεχόμενα του νέου τόμου, ο οποίος θα είναι έτοιμος τον Μάρτιον ή Απρίλιον του 1910. Ο Όδηγός θα έκδοθη και εις χωριστήν έκδοσιν γαλλικήν. Ίδου τα περιεχόμενα: 1. Άπασα ή Έλευθέρα Έλλάς. 2. Πλήρης οδηγός της Κρήτης, Κύπρου, Σάμου. 3. Οδηγός άπάσης της Μακεδονίας. 4. Οδηγός της Μικράς Ασίας και των νήσων του Αρχιπελάγους.

ΔΥΟ έξερευνηταί, Αμερικανοί και οι δύο, επέστρεψαν αυτόν τον μήνα από την Βόρειον Κατεψυγμένην Ζώνην, όπως λέγονται εις τας Ελληνικάς Γεωγραφίας αι χώραι και θάλασσα του Βορείου Πόλου, διεκδικούν δε άμφότεροι την δόξαν ότι έπάτησαν εις το πολικόν σημειον, όπου έστησαν «τα άστρα και τας λωρίδας» της ένδικής των σημαίας. Ο ένας των είναι ο ίατρος Φρειδερίκος Α. Κούκ, από την Νέαν Υόρκην, πρόεδρος μιας Δέσσης Έξερευνητών και γνωστός ως έξερευνησας την Άλάσκαν, διά την οποίαν έγραψε και βιβλίον, αλλά το βιβλίον εκείνο άπεδειχθη περιέχον άκριτάς τερατολογίας. Ο άλλος είναι ο άντιπλοίαρχος Πήρου, ο γνωστός εις τον κόσμον έξερευνητής, ο άφιερώσας την ζωήν του εις την πολικην ιδέαν, ο κατέχων από τριετίας ήδη εν ρεκόρ της προσεγγίσεως εις τον Βόρειον Πόλον, διότι κατ' Απρίλιον του 1906 είχε φθάσει εις πλάτος 87° 6'!

Την 1 Σεπτεμβρίου — μεταχειριζόμεθα εδώ το γρηγοριανόν καλενδάριον — από τας νήσους της Σχειλάνδης, κειμένος βορειότερον της Σκωτίας, είδοποιήθησαν διάφορα άστεροσκοπεία ότι ο Δόκιμος Κούκ, αφού έφθασε την 21 Απρίλιον 1908 εις τον Βόρειον Πόλον, επέστρεψε διά δανικου άτμπολίου εις τον πολιτισμένον κόσμον και μετέβαιεν εις Κοπενάγην. Ο Κούκ μετά πέντε ήμέρας άπεβίβαστο εις την πρωτεύουσαν της Δανίας, όπου τον άπεθένονεν ο λαός. Άλλά και αυτός ήρχισε να ξεθεώνη τον κόσμον με τας καταπληκτικώς άνακινώσεις του — τόνον καταπληκτικώς, ώστε οι έπιστήμονες ήρχισαν να εκφράζον άμφιβολίας διά την καλήν του πίστιν. Και ιδού, την έπαύριον 6 Σεπτεμβρίου, ο Άγγλος Διοικητής της Νέας Γης λαμβάνει μακρονογράφημα από τον Ίνδικον Όρμον της Γης του Λαβραδόρ, σταλόν από τον Πήρου. Ο Πήρου,

με αυτό και άλλα τηλεγραφήματα, άνήγγελεν ότι έφθασεν εις τόν βορειότατον σημειον της ύδρογειου σφαιρας την 6 Απρίλιον 1909. Και όλος ο κόσμος επίστευσε τον Πήρου.

Τόν επίστευσε, διότι αυτός τελείως προπαρασκευάσεν και διοργάνωσεν την πολικην του έιστρατείαν, με όρισμένον πρόγραμμα και δρομολόγιον ειχε μάλιστα όρισει εκ των προτέρων και την έποχην κατά την οποίαν περίπου θα επέστρεφεν. Ο Κούκ όμως δεν ειχε τίποτε από αυτά χωρίς να τό γνωρίζη κανείς ότι έταξείδευε διά τον Πόλον, έκαμε μίαν αυτοσχέδιον εκδρομήν, και επέστρεφεν άγγέλλον ότι εξετέλεσε τον άθλον του Πόλου. Έννοείται ότι ήρχισεν άμέσως ο καυγός μεταξύ των δύο ανταπαιτητών της δόξης: πρώτος ο Πήρου κατήγγειλε τον Κούκ ως άπατεώνα, και ο Κούκ άντικατήγγειλε τον Πήρου ως κλέπτην των σημειώσεων και των επιστημονικών όργάνων του, τα όποια άφησεν εις Ήτια της Γροιλλανδίας.

Άλλά συγχρόνως με τας άντεγκλήσεις ήρχισαν πρώτα ο Πήρου και έπειτα ο Κούκ, να δημοσιεύον ημερολογιακάς διηγήσεις των περιπειτειών των ταξειδιών των. Άλλ' αι διηγήσεις αυτές ειχον μάλλον χαρακτηρισρα οροθετικώς περιγραφής — δίχως την άκριβειαν των επιστημονικών παρατηρήσεων. Άμφότεροι άναβύλλουν την δημοσίευσιν της κυρίας επιστημονικής εργασίας των. Και ο κόσμος άρχίζει να σχηματίζει ύπονοιαις τους όποιους μάλιστα άφησαν εις την Γροιλλανδίαν.

Συμφανούν όμως, πρέπει να τό όμολογήσωμεν, εις πολλά αι άφηγήσεις των. Κυρίως εις τό ότι δεν πάσχει στερεά γή εις τό πολικόν σημειον, αλλά παγωμένη θάλασσα. Επί του πάγου λοιπόν έστησαν την άμερικανικήν σημαίαν, — τον πάγον άνασκάναντες έθαναν την εκθεσιν περι της έπιτυχίας του — και ο ένας και ο άλλος.

— Άλλ' αφού δεν ήδρατε στερεάν, ενάματε βαθμετροήσεις περίξ του πολικου σημείου; — τους έρωτά ένας Γερμανός επιστήμιον.

Αυτό φαίνεται ότι μόνον διά βυθόμετρικών σημειώσεων θα δυνηθούν να εξακριβώσουν οι μέλλοντες έξερευνηταί αν ο Κούκ και ο Πήρου ειπαν την αλήθειαν.

Άς περιμείνωμεν λοιπόν τας επιστημονικάς άπαντήσεις και άνακινώσεις των.

ΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

1909, Αύγουστον 15. — Έρχομαι από ταξίδι. Βγαίνω από την Πειραιά κ' εδρασκομαι σε άληθινήν επανόστασιν. Πάνου τό μολύβι και σημειώνω τα καθημερινά νέα — αλλά τα μεγάλα, τα σημαντικά. Και τας φήμας άκούω. Κάποτε ή φήμη που διαφρέδεται είναι ή μόνη αλήθεια. Άλλά οντόμοι, όταν τηλεγραφήματα ελληνικών εφημερίδων, πριν τα φρονάκωσθ ή φαντασία, ίσως χρησιμεύουν και εις άλλους τα σημειώματά μου — εις όσους φιλοδοξούν να τυπώσουν ημερολόγια οια γεράματά των...

[Σ. Π. Αθήν την φοράν δημοσιεύομεν από τό μέχρι της 15 Σεπτεμβρίου καθημερινά σημειώματα, όσα μόνον σχετιζονται με τό κύριον πολιτικόν γεγονός των δύο τελευταίων μηνών].

ΤΗΝ νύκτα οι άξιωματικοί της φρουράς των Άθηνών έπήσαν τα κανόνια και τους στρατιώτας κ' έβγήκαν εις τό Γουδι, διότι ο Πρωθυπουργός κ. Ράλλης δεν έδέχθη τό ύπόμνημά των. Και όμως χθές άκόμη δ ίδιος, ενδίδων εις την άπαίτησιν των, ειχε συναλέσει την Βουλήν διά την 31 τρέχοντος. Τό γεγονός είναι ότι τό κίνημα έξεργάθη. Άρχηγός του άνεκρηγύθη δ συναγματάρχης τό πυροβολικόν κ. Ζορμπάς. Άργά μετά τό μεσονύκτιον τό έμαθεν ο κ. Ράλλης —

πολύ άργά! Έστειλε τον Δήμαρχον Άθηνών κ. Μεσοκόρην να κάμη διαπραγματεύσεις. Άποτέλεσμα: ο λαός ανεμεριόσθη τό κίνημα — ειρηνικά και εορτάσθη — ο Ράλλης παρητήθη, και εκλήθη ο κ. Κυρ. Μαυρομαχάλης να σχηματίση νέαν Κυβέρνησιν. Δεχτά όλα τα αίτήματα των επαναστατών τό κυριώτερον: πραγματική στρατιωτική όργάνωσις της χώρας και κατάργησις των προνομιούχων στρατιωτικών θέσεων των βασιλοπαίδων. — Άκούω φήμας: ότι οι πρίγκηπες ήθελαν να πείσουν τον Βασιλέα να παραιτηθή και να φύγουν όλοι μαζί, ότι την νύκτα ή Βασιλική Οικογένεια κατέφυγεν ή ήτο έτοιμος να καταφύγη εις τα άγγλικά θωρηκτά τό άραγμένα εις τό Φάληρον, κτλ. — Εις τας 9 μ. μ. άρκίσθησαν νέοι ύπουργοί: Μαυρομαχάλης πρόεδρος και των Έσωτερικών, Ν. Τριανταφυλλάκος των Έσωτερικών, Ι. Δαμιανός των Ναυτικών.

16 ιδίου. — Έδόθη άμνηστία εις τους επαναστατήσαντας. Τό πρώι επέστρεψαν εις τους στρατώνας των. Πλήρης τάξις.

17. — Εις τας 11,30' άρκίσθησαν άκόμη 3 ύπουργοί: Άθ. Ευταξίας των Οικονομικών, Α. Ρώμας της Δικαιοσύνης, Π. Ζαίμης της Παιδείας.

18. — Οι Κρήτες συμμεριόονται τας ιδέας του κινήματος. — Ύπουργός των Στρατιωτικών δεχθείς όρκίζεται ο κ. Λσωνιάδης Λαλαθιώτης, άντισυνταγματάρχης του πυροβολικου.

24. — Ο Διάδοχος Κωνσταντίνος και ο πρίγκηψ Νικόλαος τίθενται κατ' αίτησιν των εις διαθετιμότητα. — Ο Σιολένσκης γίνεται Γενικός Διοικητής και ο Ζορμπάς μέραρχος εις τας Άθήνας.

25. — Ο Διάδοχος άνεχώρησε διά Πατρών και Κερκύρας εις την Γερμανίαν.

26. — Η διάβασις του Διάδοχου διά Πατρών και Κερκύρας έγέννησε χθές επισόδια ένθουσιώδεις υπέρ αυτού λαϊκά ένδηλώσεις: τα τηλεγραφήματα βεβαίωνουν ότι ο Διάδοχος όμιλών έξεφράσθη κατά του κινήματος των άξιωματικών. Εις την Κερκυραν συνωμίλησεν ιδιαιτέρως επί δύο ώρας με τον κ. Θεοτόκην. — Ο πρίγκηψ Άνδρέας έλαβε 3η έκπαιδευτική άδειαν διά Γερμανίαν.

28. — Άπεφρασίσθη να μην επανέλθη ο Διάδοχος έξ Εδράκης πριν ή ή Βουλή άποφασίσθ επί των στρατιωτικών πραγμάτων.

31. — Ο κ. Θεοτόκης ειπε μεταξύ άλλων δηλώσεών του διά τό κίνημα ότι δεν ύπάρχει πλέον εκ Κρήτης κώλυμα διά την διάλυσιν της Βουλής. Έν τούτοις ο κ. κ. Μιχαηλίδης και Βενιζέλος τηλεγραφοούν εις την Έστία» ότι, αν διαταχθούν εδω εκλογαί, θα πέμψουν και οι Κρήτες βουλευτάς εις τας Άθήνας.

Σεπτεμβρίου 1. — Λέγεται ότι ο Βασιλεύς έδήλωσεν ότι θα παραιτηθή, αν τυχόν έκδηλωθή τάσις προς καταπάτησιν του Συντάγματος διά νομοθετικών πράξεων Κυβερνήσεως άνευ Βουλής ή αν συγκληθή Έθνοσυνέλευσις παρατύπος.

6. — Άρχίζει διάσπασις του θεοτοκικου κόμματος. Άρχίζει και συζήτησις εις τον τύπον αν είναι σκόπιμος ο σχηματισμός δικτατορικής Κυβερνήσεως, ως συμβουλευθή και από την Κρήτην.

10. — Συζήτησις εις τον τύπον περι του τιθανού συγκλήσεως Έθνοσυνελεύσεως προς άναθεώρησιν του Συντάγματος.

13. — Άνεκινώθησαν από τό Ύπουργείον των Στρατιωτικών τα του σχεδίου του νέου στρατιωτικού όργανισμου: βάσις αυτού είναι: έλάττωσις θητείας, οι κληρωτοί θα προσέρχονται από του 1909 έτους, στρατιωτική προπαίδευσις των εφήβων — κάτι ένδυμίζον από μακράν τό έλβετικόν σύστημα.

14. — Συνεκορηθή σήμερον μέγα λαϊκόν συλλαλητήριον εις τό Πεδιον του Άρεως. Εις 60 και πλέον χιλιάδας ύπολογίζονται οι μετασχόντες αυτού πολλταί

των Ἀθηναίων καὶ τοῦ Πειραιῶς. Ἐμίλησε μόνον ὁ πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου τῶν Συντεχνιῶν κ. Παπαφώτης. Κατόπιν ἀνεγνώσθη τὸ δημοψήφισμα ἐπιδοκιμασθέν διὰ βοῆς καὶ περιέχον ἑννέα ἀρθρα, δι' ὧν ἐκφράζεται ἡ θέλησις καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ λαοῦ πρὸς ἀπόρριψιν τῶν κακῶς κειμένων, «ἦν τὸ κίνημα τῆς 15 Αὐγούστου ἀνέλαβε νὰ πραγματοποιήσῃ». Ἄρα ὁ λαὸς ἐπιδοκιμάζει τὸ κίνημα τῶν Ἀξιοματικών. Ὁμιλεῖται τὸ πλῆθος ὑπὸ τοῦ ἐκ Μακεδονίας Παπα-Δράκου ἰερέως, νάγωνισθῆ μέχρι τελευταίας ρανίδος τοῦ αἵματος τοῦ εἰς τὸν ἀνορθωτικὸν ἀγῶνα. Κατόπιν ἐπιβλητική, ἀληθῶς συγκινητική καὶ ἐνθουσιώδης ἡ διαδήλσις μεταβαίνει εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Ἐπιδίδει τὸ ψήφισμα εἰς τὸν Βασιλέα, ὅστις ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Συλλαλητηρίου, κατόπιν δὲ ἐξερχόμενος εἰς τὸν ἐξώστην προσφωνεῖ δι' ὀλίγων τὸ πλῆθος. Ἴδου αἱ φράσεις τῶν βασιλικῶν δηλώσεων:

«Ἐχω πλήρη πεποίθησιν ὅτι ἡ κυβέρνησις μου, τὴν ὁποίαν περιβάλλω διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης μου, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ Βουλὴ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ θὰ λάβωσιν ὑπὸ σοβαροτάτην σκέψιν τὰ αἰτήματά σας ψηφισόμενον τῶν καταλλήλων νομοθετημάτων. Κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς Βασιλείας μου οὐδὲν ἄλλο ἐπεδίωξα παρὰ τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶνε καὶ συμφέρον τῆς Βασιλείας. Μὴ ἀμφιβάλτε ὅτι ὁ Βασιλεὺς οὐδέποτε παρενέβαλεν οὐδὲ θὰ παρεμβάλῃ πρόσκομμα εἰς πᾶν μέτρον συντελούν εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔθνους ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς καὶ εἰς τὴν εὐημερίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐντὸς πάντοτε τῶν ὁρίων τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ὠρκίσθην νὰ τηρῶ».

Τὸ πλῆθος συνεπικνωθῆ ἔπειτα πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Ἐμίλησε καὶ αὐτὸς ἐνθαρρυντικῶς, ἐτόνισεν ὅμως ὅτι εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποφασίσῃ ἡ Βουλὴ ἐπὶ τοιούτων θεμάτων. Καὶ τὸ συλλαλητήριον διελύθη. — Εἰς τὰς κυριώτερας πόλεις καὶ κομποπόλεις τῶν ἐπαρχιῶν ἔγειναν ἐπίσης συλλαλητήρια ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

15. — Σχολιάζονται οἱ λόγοι τοῦ Βασιλέως, ἀλλὰ γενικῶς ἐξαιρεταί ἡ σημασία τοῦ συλλαλητηρίου καὶ ἀπὸ τούτων ξένους ἀκόμη. Τὸ παρηκολούθησεν ὁ Ἄγγλος πρεσβευτὴς Σερ Φρ. Ἐλλιοτ. Ἐν τῷ μεταξὺ μεταναστεύομεν ἐντὸς δώδεκα μηνῶν, ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1908 μέχρι 30 Ἰουνίου 1909, ἀπερβιάσθησαν εἰς τὰς ἠνωμένας Πολιτείας 20,262 Ἕλληνες. — Ζύμωσις πολιτικῆ: ἰδρύεται «Ριζοσπαστικὸν Κόμμα» ἀπὸ παλαιῶν καὶ νέων πολιτεομένων.

16. — Κρούσματα ἐλλογίας εἰς τὰς Ἀθήνας. — Τὸ Κρητικὸν ζήτημα ἐπὶ τοῦ τάπητος: οἱ Τούρκοι θέλουσι Διεθνή Συνδιάσκεψιν, ἀλλὰ πιθανώτερον εἶναι, ὡς λέγουσι τὰ τηλεγραφήματα, νὰ λυθῆ τὸ ζήτημα μεταξὺ τῶν 4 μόνον Προστατιδῶν Δυνάμεων μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου. — Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Ἰερμενὴν ἐγενικεύθη. — Ἐδῶ ὁ κ. Ράλλη κανεὶ πολεμικὴν διὰ τὸ ζήτημα τοῦ μέλλοντος Προέδρου τῆς Βουλῆς, εἰς δὲ τὴν Τσαρκίαν ὁ Πατριάρχης διεξάγει ἀγῶνα διὰ τὸ ζήτημα τῆς στρατολογίας, πού ἐνθυμίζει τὸ παλαιὸν παιδομαζωμα.

17. — Ὁ Τούρκος δικτάτωρ Σεφκέτ πασοῦς, ἀφοῦ ἔκαμε ἕνα γῆρον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐπήγεν εἰς τὴν Γερμανίαν, παρέστη εἰς τὰ μεγάλα γυμνάσια τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ (ὅπου ἦτο καὶ ὁ ἰδικὸς μας πρόγικηψ Ἀνδρέας), καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐφθάσεν εἰς τὸ Παρίσι. — Συννομοσάει ἀντιδυναστικαί εἰς τὸ Μανροβούνιον καὶ εἰς τὴν Σερβίαν. — Ἐδῶ πολέμων ὑπουργικῶν συμβούλιον διὰ νὰ εὐρεθῆ κατάλληλος κυβερνητικὸς ὑποψήφιος Πρόεδρος τῆς Βουλῆς: ὁ κλήρος θὰ πέσῃ μεταξὺ τριῶν: τῶν κ. Βουδοῦρη, Νέγρη καὶ Ράμα.

18. — Ὁ ἐπίδοξος Διάδοχος μας πρόγικηψ Γεωργίος ἀνέλαβεν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ πρῶτον περικλινὸν σύνταγμα τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς εἰς τὴν Γερμανίαν.

19. — Ἀθρῖον, 20, γίνεται ἡ τακτικὴ ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς. — Ὁ ὁμογενὴς κ. Μαρίνος Κοργιαλένιος ἐτηλεγράφησεν ἀπὸ τὸ Λονδίνον συγκαίρων τὸν Βασιλέα διὰ τὸν πατριωτισμὸν τοῦ καὶ προσφέρων 500,000 φράγκα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς οργανώσεως. — Τὸ «Ἐμπρός-Μᾶρος!» ἐκίμαιον στρατιωτικὸν δράμα τοῦ κ. Τιμ. Σταθοπούλου, παρασταθὲν εἰς τὸ «Πανελλήνιον» προκαλεῖ ἐνθουσιασμὸν, εἶδος θεατρικῆς διαδηλώσεως ὑπὲρ τοῦ κινήματος. — Συνεδρίασαν σήμερον τὰ τμήματα τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου.

20. — Σήμερον τὸ πρῶτὸ πανηγυρικὴ ἐτελέσθη ἡ τακτικὴ ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς. Παρευρίσκοντο 93 βουλευταὶ ἐκ τῶν 100 παρόντων εἰς τὰς Ἀθήνας: 200 περίπου ἀξιωματικοὶ ἐν σώματι συνεκentrώθησαν εἰς τὸν περιβόλον. — Οἱ Ἰσπανοὶ ὑπέστησαν σοβαρὰν ἴτιαν εἰς τὸ Μαρόκον. — Ἀπόπειρα κατὰ τοῦ Τάφτ προέδρου τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν. — Ὁ Ὁρβίλ Ράιτ, παραλαβὼν τὸν Γερμανὸν Κρόνπριντς εἰς τὸ ἀεροπλάνον του, ἀνέβη εἰς ὕψος 500 μέτρων (ρεκόρ).

21. — Καὶ ἄλλη ἐθνικὴ δωρεὰ ἀγγέλλεται σήμερον: 200 ἑκατομμ. φράγκων ἀπὸ τὸν ὁμογενῆ κ. Ζαχάρωφ, ἀλλὰ διαψευδεται ἀμέσως! — Ὁ κ. Θεοτόκης, ἀφοῦ ἐπὶ τρεῖς ἐβδομάδας ἐκράτησεν εἰς συγκλίτησιν τὸ ἑλληνικὸν μὲ δηλώσεις διὰ τὸ κίνημα καὶ περὶ παραιτήσεως του ἀπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κόμματός του, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κέρκυραν καὶ ἔρχεται εἰς τὴν Βουλὴν. — Ἐρῆδες εἰς τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας διὰ τὸ ἔγκαιρον τῆς διερχομένης τῶν γνωμῶν τοῦ Στρατιωτικοῦ Συνδέσμου.

22. — Ἀπὸ χθὲς δημοσιεύονται ἐκπληρικαὶ δηλώσεις τοῦ κ. Ράλλη εἰς τὰς «Ἀθήνας». Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Συνδέσμου, παρεξηγήσαντες φράσεις τινὰς τῶν δηλώσεων, ἔστειλαν δύο ἐντολοδόχους τῶν πρὸς τὸν κ. Ράλλη, ὅστις ἔδωκεν ἱκανοποιητικὰς ἐξηγήσεις. — Ὁμάς Γάλλων κεφαλαίουχων ἐδάνεισεν 7 ἑκατομμύρια λίρας εἰς τὴν Πόλιν.

24. — Τὰ σχόλια ἐπὶ τῶν δηλώσεων του ἠνάγκασαν τὸν κ. Ράλλη νὰ δημοσιεύσῃ τὸ ὑπόμνημα πού εἶχεν ὑποβάλῃ τὴν 6 Ἰουλίου εἰς τὸν Βασιλέα. — Μετὰ προηγουμένην συνεννόησιν τοῦ κ. Θεοτόκη μὲ τὸν Πρωθυπουργὸν διὰ τὰ ζητήματα τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς, ἐξελέγη σήμερον Πρόεδρος αὐτῆς ὁ κ. Α. Σ. Κ. Ρώμας διὰ ψήφων 119 ἐπὶ 161 ψηφοφορησάντων τῆς ἐκλογῆς προσηγῆθη ἀγόρευσις τοῦ βουλευτοῦ καὶ συνταγματάρχου κ. Λιμπρίτη, ἐπικρίναντος δριμύτως τὸ κίνημα.

25. — Ἐκλέγει ἡ Βουλὴ τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ Προεδρείου τῆς.

ΗΜΕΡΟΒΙΟΣ

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῆ πρωτοβουλία τῶν «Παναθηναίων» — ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . .	Δρ. 2.468.35
Νικόλαος Κλ. Λανίτης	» 5.—
	Δρ. 2.473.35

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ ὑπερθυμίζομεν εἰς ὄλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τὸς στίχους τοῦ ὕμνου τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

«Κατάλογος τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Ἀθανασακίου Μουσείου Βόλου Πρώτῃ αἴθουσα τῶν Ζωγραφικῶν Παράσων», ὑπὸ Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου ἐφόρου ἀρχαιοτήτων. Τὸ βιβλίον ἀρίστα τυπωμένον τιμᾶται δρ. 2 καὶ ἀποστέλλεται ὑπὸ τῶν «Παναθηναίων» ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν εἰς τὸν ἐμβάζοντα τὸ τίμημα. Ἀθήναι, Τυπογρ. «Ἐστία» Μάισονε καὶ Καργαδούρη.

Στατιστικὰ Ἀποτελέσματα τῆς Γενικῆς Ἀπογραφῆς

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

«Ἀθήναι» — Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν θεοτοκικὴν χορογόναν: Σὰς τὸ εἶπα ὅτι ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος πού τὸν πεθᾶνε ζῆ καὶ βασιλεύει.

«Ἀθήναι» — Ἡ βέντοβα Ἀλέγκρα — Ἐδύμος χῆρα. Πρᾶξις πετάστη, σσηνὴ μετανοίας. — Ἐκάνοδος τῆς Ἐδύμου χῆρας καὶ οἱ ἀπαιτοὶ ἐρασταί.

«Ἑλληνικὸς Κόσμος» — Θεατρικά: Τὸ Σφουρί.

«Ἑλληνικὸς Κόσμος» — Θεατρικά: Ὁ Κοντορεβουθούλης μετὰ τὴν θύελλαν τῆς 21 Σεπτεμβρίου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 18ΟΥ ΤΟΜΟΥ

- ΑΓΡΗΣΙΑ**
Πολιτική Σελίς, σ. 221, 268, 315.
- ΕΙΡΗΝΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΙΑΣ**
Σταγόνες, σ. 284.
- ΑΘΗΝΑΙΟΥ**
Τὰ βιβλία, σ. 218.
- Α. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗ**
Ἡ οικονομική διοίκηση τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Τουρκοκρατίας σ. 100, 132.
- Α. ΑΝΔΡΕΪΕΦ**
Ὁ ἄγγελος, σ. 145.
- ΠΕΤΡΟΥ ΑΞΙΩΤΙΑΗ**
Τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, σ. 162.
- Γ. ΑΡΒΑΝΤΑΚΗ**
Ἰωαννία, σ. 93.
- ΜΑΥΡΟΥ ΑΥΡΗΑΙΟΥ** μετάφρ. **ΑΓ. ΘΕΡΟΥ**
Εἰς ἑαυτὸν, σ. 112.
- CAMILLE BELLAIGUE**
Σοπέν, σ. 46.
- ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗ**
Ἀπὸ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ, σ. 14, 40, 113, 166, 260, 301.
Τὰ βιβλία, σ. 171.
- E. DE VOGUÉ**
Ὁ βίος καὶ τὸ ἔργον τοῦ Γκογκὸλ, σ. 78.
- ΒΟΡΕΙΟΥ**
Ἰβάν φὸν Μόλλερ, σ. 48.
- ΔΗΜ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ**
Ὁ Γέρο Μούγας, σ. 7.
- ΠΑΥΛΟΥ ΓΝΕΥΤΟΥ**
Δημοτικά τῆς Ρόδου, σ. 156, 278.
- ΣΤΕΦ. ΓΡΑΝΙΤΣΑ**
Χωριανά, σ. 131.
- ΧΡ. Θ. ΔΑΡΑΛΕΞΗ**
Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἐν Γαλλίᾳ, σ. 97.
- Θ. ΔΟΣΤΟΓΕΒΣΚΥ**
Λευκὲς Νύχτες, σ. 21, 51, 87.
- ΕΜΕΡΣΟΝ** μετάφρ. **Θ. Χ. ΦΛΩΡΑ**
Ἀντιστάθμισις, σ. 34, 81.
Ἔργα καὶ Ἡμέραι, σ. 225.
- Ι. ΖΕΡΒΟΥ, ΑΡΕΤΑ**
Νέοι Διάλογοι, σ. 158, 183, 246.
«Ὁ Κακὸς Δρόμος», κριτική, 204.
- Θ.**
Ἡ Λαϊκὴ Τράπεζα σ. 209.
- ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ**
Θέατρον, σ. 313.
- ΑΓ. ΘΕΡΟΥ**
Δημοτικά τῆς Λακεδαιμονος, σ. 33.
- ΑΥΡΑΣ ΘΕΡΟΥ**
Μανώλης Καλομοίρης, σ. 163.
Ἡ Λιδώ, σ. 59.
- ΣΠ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**
Κοινωνικὴ πρόνοια, σ. 163.
- ΘΗΤΑ**
Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 62, σ. 304.
- Ν. ΚΑΛΔΙΚΟΥΝΗ**
Γενικὴ ἀπομυκτὴς τῆς Θεραπευτικῆς, σ. 273.
- ΕΛΠΙΔΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ**
Ἐπιστολαὶ ἐκ Παρισίων, σ. 174.
- ΚΑΠΟΙΟΥ**
Τὰ βιβλία, σ. 27, 91, 169, 267, 310.
- Α. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΥ**
Τὸ Μονοεῖον Θηβῶν σ. 282.
- MARY JANE CÈRE** μετάφρ. **Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ**
Ἐνὸς τὸ βράδυ, σ. 197.
- Θ. ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥ**
Ὁ Χουχουλό - γιωργας, σ. 129.
Ἑλλ. Λαογραφικὴ Ἐταιρία, σ. 172.
Τὰ Ἡγνιάδερα, σ. 234.
- ΣΤΑΜΑΤΗ ΚΟΥΜΠΑΡΗ** (Φιλικῶ)
Ἀπομνημονεῦματα, ἀπόσπασμα, 237.
- Σ. Α.**
Ν. Μήγρουλας, σ. 58.
- ΝΙΚ. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗ**
Τὸ Νεοελληνικὸν θέατρον ἀπὸ τοῦ 1844-1854, σ. 18.
- Ι. ΛΕΜΑΙΤΡ**
Ψυχολογία τῶν περιγμήπων, σ. 284.
- ΑΑ. ΜΑΥΡΟΥΔΗ**
Μεσημέρι σ. 278.
- ΣΠΥΡΟΥ ΜΕΛΑ**
Τὸ Κόκκινο πονκάμισο. σ. 65, 117, 159.
- ΚΙΜΩΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ**
Γ' ἐκθεσις τῆς Ἑλλ. Καλλ. Ἐταιρείας σ. 9.
Τὰ βιβλία, σ. 58.
Θέατρον, σ. 190, 219.
Σκέψεις καὶ Ζωγραφικὲς ταξιδιωτικῶν, σ. 240.
- ΝΕΟΕΛΛΗΝΟΣ**
Ἀβδούλ Χαμίτ, σ. 61.
Σχολεῖα καὶ Γλῶσσα, σ. 198.
- ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ**
Λόγοι καὶ ἀντίλογοι: σ. 26, 57, 91, 124, 169, 218, 266, 310.

- ΣΤΕΦ. ΞΑΝΘΟΥΔΙΑΗ**
Ὁ ποιητὴς Σαχλίκης καὶ οἱ δικηγόροι Κρήτης, σ. 177.
Ἱστορία τῆς Κρήτης, σ. 242.
- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ**
Διάλογος περὶ ζωῆς καὶ θανάτου κλπ. σ. 144.
Θέατρον, σ. 220, 267, 211.
- ΟΜΗΡΟΥ** μετάφρ. **ΙΑΚ. ΠΟΥΛΑ**
Ὀδύσσεια Ζ, σ. 247.
- Σ. Π.**
Ἐθνικὰ κειμήλια, σ. 74.
- Ε. ΠΙΛΟΝ**
Ἡ κυρία Γκρέξ ἢ ἡ Σπασμένη Στάμνα, σ. 211, 262, 307.
- Ι. ΠΟΛΕΜΗ**
Ὁ ὕπνος τοῦ δρόμου, σ. 40.
- Α. ΠΟΥΣΚΙΝ**
Κριτζαλῆς, σ. 200.
- Α. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ**
Ἡ Γυνή, σ. 72.
Αἱ δύο Θρησκείαι, σ. 181.
- ΕΜΜ. ΡΟΪΔΗ**
Τὰ ἐφήμερα, σ. 106.
- Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΗ**
Ἡ Λιδώ κ.λ.π., σ. 28.
Ὁδεῖον Ἀθηνῶν, σ. 60.
Ἄρτεμις Κυβερίσση, Ρόζα Ἐρλιχ, σ. 314.

- ΣΑΝΤΣΟΥ**
Λόγοι καὶ ἀντίλογοι, σ. 27, 57.
Γράμμα πρὸς τὸν Δὸν Κιχάντο, σ. 168.
- ΧΡ. ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΙΟΥ**
Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ, σ. 215.
- ΑΘ. ΤΣΑΚΑΛΑΡΤΟΥ**
Ἰ. Λαμάρκ, σ. 288.
- ΑΔΕΚΟΥ ΦΩΤΙΑΔΗ**
Ὁ Νερόμυλος, σ. 6.
- Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΑΚΙ**
Σκέψεις τινὲς περὶ τῆς συντάξεως τοῦ ἑλλ. λεξικοῦ, σ. 1.
Κ. Σ. Κόντος, σ. 109.
- ΧΑΪΝΕ** μετάφρ. **Π. ΓΝΕΥΤΟΥ**
Τὸ ἀμαρτολόουδο, σ. 100.
Τραγούδια, σ. 196.
- ΛΕΥΚΑΔΙΟΥ ΧΕΡΝ**
Ἰαπωνέζικα παραμῦθια, σ. 279.
- ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ**
Μελάγρα, σ. 185, 249, 290.
- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ**
Σελ. 61, 93, 124, 221, 315.
- ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ**
Σελίς 29, 62, 94, 125, 175, 222, 269, 316.
- ΜΟΥΣΙΚΗ**
Ὁ Χουχουλό - Γιωργας, σ. 129.
Τὰ Ἡγνιάδερα, σ. 234.

ΕΙΚΟΝΕΣ

- ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ**
- Κνοῦν Ἀνεργμπεργ**: Σαρκοφάγος, σ. 293.
Κλεονίκης Ἀσπριώτη: Πορτραῖτο, σ. 65.
Σπουδὴ, σ. 143, 186.
- Κ. Βικάτου**: Σπουδὴ, σ. 80.
Ν. Γεωργαντῆ: Ὁ Ἄστεγος, σ. 82.
Κ. Γκίσκον: Φιλανθῆς, σ. 13.
Φ. Γκόγια: Ἡ Νεροπουλήτρα, σ. 273.
Α. Γκός: Τὸ ὄρος Σερβέν, σ. 146, 147.
Τοπίον Ἑλβετικόν, σ. 149.
- Ι. Γκρέξ**: Ἡ σπασμένη στάμνα, σ. 263.
Α. Ζάχον: Κωδωνοστάσιον, σ. 238.
Διακοσμητικὴ εἰκὼν, σ. 239.
- Χ. Θεοδωρακάκη**: Δικαστικὸν μέγαρον, σ. 47.
Δ. Θεοδοκοπούλου: Οἱ Ἀπόστολοι, σ. 287.
Β. Θωμοπούλου: Ἀρχὴ βιοπάλης, σ. 11.
Θ. Θωμοπούλου: Φυσιολογικαὶ Ἄγις Θέρος, σ. 17.
Ἀγγέλος, σ. 33.
- Ε. Ἰωαννίδη**: Σπουδὴ, σ. 12.
Φ. Κάουλμπαχ: Ἡ Γιοπερέρω, σ. 255.
Βὰν Κλέβε: Πορτραῖτο, σ. 139.
- Α. Κορβίνα**: Κερκυραϊκὴ βραδνὰ, σ. 15.
Χαλκογραφία, σ. 192, 193.
Σοφίας Λασκαριδῆ: Τοπίον, σ. 172.
Π. Λεμπέση: Κεφαλή, σ. 1.
Γ. Μιλλέ: Θαλασσογραφία, σ. 291.
Κάρελ, Μιλλέ: Κόρη, σ. 187.
Α. Μπαϊκλιν: Τρίτων καὶ Νηρηΐς, σ. 129.
Καλοκαιρινὴ ἡμέρα, σ. 177.
Β. Μποκατσιάμπη: Θαλασσογραφία, σ. 39.
Γ. Ροῖλου: Ἀνάμνησις τοῦ 1907, σ. 10.
Σαλαμίνια νύμφη, σ. 43.
Ροῦμπενς: Σπουδὴ, σ. 225.
Οἱ δύο Σάντροι, σ. 231.
Π. Ροῦμπτον: Δημοτικά τραγούδια, σ. 50.
Σκίτσα, σ. 155, 157.
Φυσιολογικαὶ, Ἄβρα θέρου, σ. 199.
Μενόπη Λαϊκῆς Τραπέζης, σ. 209.*
Ν. Φερκενδῆ: Σπουδὴ, σ. 42.
- ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ**
- Θ. Ἀννίνου**, σ. 61, 165.
Διάφοροι, σ. 319.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ

- Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Σπάρτης, σ. 125.
 Θρόνος Μίνωος, σ. 243.
 Ἡ θεὰ τῶν ὄφρων (Κνωσός), σ. 243.
 Ἐνδυμασία Κρητῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, σ. 244.
 Ἐνδυμασία Κρητῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, σ. 244.
 Βυζαντινὰ κοσμήματα, μουσείου Θεβῶν, σ. 248.
 Ἐπιτύμβιοι πλάκες μουσείου Θεβῶν σ. 283.

ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑΙ

- Ν. Παπαδόπουλος, σ. 29.
 Σουίμπερν, σ. 31.
 Β. Μποκατσιάμπης, σ. 44.
 Γ. Ροϊλός, σ. 44.
 Ε. Γεωργαντής, σ. 44.
 Θωμάς Θωμόπουλος, σ. 44.
 Ν. Γεωργαντής, σ. 44.
 Ε. Ἰωαννίδης, σ. 44.
 Σ. Βικάτος, σ. 44.
 Χ. Θεοδωρακάκης, σ. 44.
 Α. Κογβίνας, σ. 45.
 Ανίς Φ. Τσίλλερ, σ. 45.
 Μὰξ Φραϊλιχ, 45.
 Ἰβάν φὸν Μέλλερ, σ. 48.
 Ν. Μέγγουλας, σ. 59.
 Α. Λαυράκης, σ. 94.
 Θ. Σακελλαρίδης, σ. 95.
 Φρειδ. Μιστριάλλ, σ. 99.
 Κ. Σ. Κόντος, σ. 109.

- Κυβέλη Ἀδριανῶ, σ. 111, 115, 219.
 Μ. Καλομοίρης, σ. 154.
 Μαρίκα Κοκοπούλη, «Στέλλα Βιολάντη», σ. 170.
 Ὁ ἀρχιδουξ Σαλβατώρ, σ. 172.
 Α. Γκός, σ. 174.
 Α. Λοβέδος, σ. 20.
 Α. Παπαδιαμαντόπουλος, Στρατιώλας, (στολή τοῦ 62), σ. 304.
 Μανρωμιχάλης καὶ Πετρίτης (στολαὶ τοῦ 62), σ. 305.
 Κόσκ καὶ Πήρυ, σ. 316.

ΠΟΙΚΙΛΑΙ

- Ὁ Γουλιέλμος εἰς τὴν Κέρκυραν, σ. 18 καὶ 19.
 Τὸ σπαθὶ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη, σ. 74.
 Ἡ θεία ἔπου ἔπεσεν ὁ Μ. Μπότσαρης, σ. 75.
 Ἡ σφαῖρα, ἣ ὅποια ἐρόνευσε τὸν Μ. Μπότσαρη, σ. 75.
 Πανομοίωτον ἀπόσπασμα ἐκδόσεως περὶ τῆς μάχης τοῦ Καρπενησίου, σ. 77.
 Ὁ Βασιλεὺς εἰς Κέρκυραν, σ. 92.
 Ἰθάκη, σ. 97.
 Δελφοί, σ. 105.
 Ζεμερόν, σ. 107.
 Πορταριά, σ. 202.
 Ὀδὸς Σπάρτης-Μισιρᾶ, σ. 202.
 Κοπάδι ποὺ σταλλίζει, σ. 205.
 Λαϊκὴ Τράπεζα, σ. 210.
 Χρυσὸ καὶ Καστρί, σ. 211.
 Ἀπὸ τὴν Στεμνίτσαν, σ. 285.
 Τὸ Συλλαλητήριον τῆς 14 Σεπτεμβρίου, σ. 299.
 Ἐνδυμασία τοῦ 62, σ. 306.